DET KONGELIGE NORSKE

VIDENSKABERS SELSKABS

SKRIFTER.

1881.

THRONDHJEM.
INTERESSENTSKABETS BOGTRYKKERI.
1882.

DET KONGELIGE NORSKE

VIDENSKABERS SELSKABS

SKRIFTER.

1881.

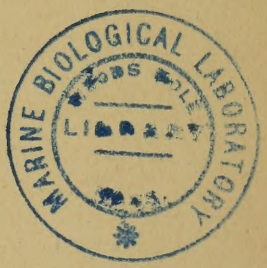

THRONDHJEM.
INTERESSENTSKABETS BOGTRYKKERI.
1882.

Indhold:

1. Bidrag til Kundskab om Throndhjemsfjordens Fauna IV ved V. Storm . . . . . Pag. 1
2. Oplysninger om Dialekter i Selbu og Guldalen ved Amund B. Larsen . . . . . „ 31
3. Et lidet Myntfund fra Gaarden Sand i Værdalen ved M. Chr. Carstens . . . . . „ 73
4. Meddelelser om Oldsagsamlingens Virksomhed i 1881 af K. Rygh . . . . . „ 77
5. Direktionens Aarsberetning for 1881 . . . . . „ 91

Bidrag

til

Kundskab om Throndhjemsfjordens Fauna

ved V. Storm.

(Fortsat fra Selsk. Skrifter 1880).

IV.

Om de i Fjorden forekomne hydroide Zoophyter.

Det mest omfattende Arbeide over de ved vort Lands Kyster forekomne hydroide Zoophyter er Prof. G. O. Sars's Afhandling (i Chra. Vidensk. Selsk. Forhandl. 1873) „Bidrag til Kundskaben om Norges Hydroider", hvori er optaget 36 dengang for vor Fauna nye Arter, af hvilke 16 tillige vare nye for Videnskaben, og som slutter med en Tabel over de indtil da ved vore Kyster bekjendte 84 Arter med Angivelse af deres horizontale og verticale Udbredelse.

Skjønt nedenstaaende Resultater af mine Undersøgelser i Throndhjemsfjorden vel ikke omhandle nye Former, kunne de dog give et lidet Tillæg til den nævnte Tabel, hvoraf det vil sees, dels at denne Dyregruppe, hvad Arterne og deres Forekomst angaar, i det Hele taget ikke meget har været Gjenstand for Undersøgelse hos os, dels maaske ogsaa, at Throndhjemsfjorden i denne Henseende er rig og afvexlende; thi mange af de af Sars

kun i enkelte, smaa Exemplarer nyopdagede Arter, forekomme her endog i overordentlig Mængde, adskillige andre ere forhen ikke fundne ved denne Bredde eller forekomme under andre Dybdeforhold end som forhen angivet og Antallet af de i Fjorden fundne Arter udgjør 75[1]), hvoraf 8 ere nye for Norges Fauna. Hertil kommer, at næsten alle, altsaa omtr. $^7/_8$ af de forhen ved Norge kjendte, ere iagttagne alene i sidste Sommer paa 2 Localiteter, ihvorvel en Del af dem forhen er nævnt som enkelte Fund[2]), ja paa en ganske speciel Localitet, ved Stationen Vennes ved Skarnsundet, kunde alene i Løbet af et Par Uger indsamles et halvt hundrede Arter, et Antal, der er næsten saa stort som det, der er fundet ved hele Danmarks Kyst og i et længere Tidsrum indsamlet af Forskjellige[3]) og mere end dobbelt saa stort som Christianiafjordens, der dog ikke sees at have været Gjenstand for speciel Undersøgelse i denne Retning. Sandsynligvis vil flere af de Hydroider, som forekomme ved Englands og Danmarks Kyster, men endnu ikke ere iagttagne ved Norge, med Tiden ogsaa findes her.

Den ene af de 2 Localiteter, som undersøgtes i sidste Sommer, er Trakten ved Rødbjerg, navnlig den store Oculinbakke, hvis Fauna ialmindelighed jeg forhen[4]) har skildret og som tilligemed de øvrige lignende Localiteter i den ydre Del af Fjorden især er Opholdssted for adskillige Dybvandshydroider, der ikke fandtes paa den anden Localitet, Skarnsundet ved Inderøen, som derimod viste sig at være langt rigere paa Lavvandsformer, skjønt omvendt ogsaa dette Sted har ejendommelige Dybvandsarter, der forekom her i stor Mængde, men aldrig i de ydre Bakker. Saaledes var characteristiske Dybvandsarter for Oculin- og Sætræbak-

---

[1]) Heri er dog medregnet 2 Arter af Underordenen Hydrocorallinæ Moseley 1877, som ikke ere optagne i Sars's Fortegnelse, da de først senere ere henførte til Hydroiderne.

[2]) Bidr. til Kundsk. om Throndhjemsfjordens Fauna, Selsk. Skrifter 1878.

[3]) Fortegnelse over de i Danmark og dets nordlige Bilande fundne hydroide Zoophyter ved Georg Winther (i Schjødtes Naturhist. Tidsskrift 1879—1880).

[4]) l. c.

kerne i Fjordens ydre Dele *Aglaophenia bicuspis* G. O. Sars, *Plumularia elegantula* G. O. Sars, *Heteropyxis norvegica* G. O. Sars (der dog ikke forekommer i Mængde), *Antennularia antennina* Lin., *Diphasia tamarisca*, *Tubularia indivisa*, i Skarnsundet *Plumularia gracillima* G. O. Sars, *Halecium Beanii* Johnst. *Halecium sessile* Norm. og *Hal. gorgonoide* G. O. Sars, *Gonothyræa hyalina* Hincks, *Campanularia* Hincksii Alder og *Tubularia larynx*.

At den nævnte enkelte Localitet i Skarnsundet er saa rig paa Lavvandshydroider, maa have sin Grund paa en Gang i den stærke Strømsætning, der synes at være en Betingelse for deres Trivsel og Forplantning og deri, at de ikke ere udsatte for stærke Bølgeslag, hvad saa fine Skabninger neppe taale. Dernæst er her Klippegrund, som er besat med overordentlige Masser af de saakaldte „Vobskjæl" *(Mytilus modiolus)*, der syntes at afgive gode Fæstesteder for de større Arter, som igjen beboes af mindre, og det hændte ofte, at en eneste Klynge af disse Skjæl var beboet af henved en Snes Arter Hydroider, der alle opnaaede en usædvanlig Størrelse og Frodighed, medens disse Skjæl paa andre Steder tvertimod vare næsten blottede for Hydroider. Det var ogsaa her, at Flerheden af de for vor Fauna nye fandtes; de hyppigst forekommende fra 0—16 F. D. vare *Gonothyræa gracilis* M. Sars, *Gonothyræa Lovéni* Hincks, *Tubularia coronata* Abildg. *Clytia Johnstonii*, *Obelia dichotoma & flabellata* Hincks, *Perigonimus muscoides* M. Sars, *Eudendrium ramosum* Lin. & *Eudendrium arbuscula* Hincks. Hertil kommer adskillige andre Arter, som i Regelen ere Dybvandsformer; thi der er en Ejendommelighed ved Skarnsundet, som jeg forhen[1]) har berørt og som jeg i sidste Sommer fik endnu mere bekræftet. Det er den, at den saakaldte Søtræregion har en langt større Udbredelse i Høiden end ialmindelighed antaget og dette gjælder da ogsaa en stor Del af de den ledsagende Hydroider og tildels andre Former. Den øverste Grændse for Søtræerne angives somoftest at være ved omkring 90 Favnes Dyb, med Undtagelse af, at *Muricea placomus* undertiden gaar op til 50; men i Skarnsundet

[1]) Selsk. Skrifter 1877 P. 337.

tog jeg denne i smaa Exemplarer med levende Dyr paa 9 Favnes Dybde og ofte i store af næsten en Kvadratalens Størrelse paa 14—18 F. D., ja den gaar her i Regelen ikke meget dybere ned; thi ved denne Dybde indtages dens Plads af *Prymnoa lepadifera,* der forekommer i saa store Masser, navnlig hvor Bjergvæggene ere steile, at den saa at sige omkrandser hele Sundet og at der kunde opfiskes hele Baadsladninger af den især paa 20—40 Favnes D. Allerede ved 50—60 F. D.[1]) forekommer *Paragorgia arborea* af flere Alens Høide og paa nogle Steder Mængder af *Lophelia prolifera,* men ingen af disse to syntes at gaa dybere ned end til 90 F., altsaa til den Dybde, hvor de paa andre Steder i Regelen pleie at begynde. Dette Forhold maa uden Tvivl have sin Grund deri, at Betingelserne for deres Trivsel, Strøm og Bjergbund er tilstede, medens Pladsen er indskrænket. Hver af disse Arter af Koraldyr tjene til Fæste for særegne Hydroider.

I den nu følgende Fortegnelse over Arterne, hvortil er knyttet nogle Bemærkninger om deres Forekomst m. m., har jeg med Hensyn til System og en større Del af Arternes Bestemmelse fulgt Hincks's History of the british hydroid Zoophytes 1868, et Værk, som fornedelst sin Grundighed og Letfattelighed kan benyttes af Enhver, der vil studere denne interessente Dyregruppe. For de udelukkende ved Norges Kyster forekommende faaes bedst Oplysning i det ovennævnte Skrift af G. O. Sars, samt Prof. M. Sars's Monografier, fornemmelig i Fauna litoralis. Af alle de i Fortegnelsen nævnte Arter findes Exemplarer nu opstillede i Samlingen, undtagen *Plumularia pinnata,* som er nævnt paa andens Autoritet.

---

[1]) Paa denne Dybde toges ogsaa ofte levende, fuldvoxne Exemplarer af *Lima excavata,* som ialmindelighed angives ikke at gaa høiere op end til 150 F. D.

1ste Underorden: **Athecata.**

Med nøgne Polyplegemer.

1ste Familie: **Clavidæ.**

1. **Clava multicornis** (Forskål.)

Hincks, History of british hydroid zoophytes, pl. 1. f. 1.

Denne Art, som i sidste Sommer fandtes paa en enkelt Localitet ved Stadsbygden, i Litoralbeltet strax indenfor det saakaldte Bekkenes, synes at være ny for Landets Fauna. Vistnok omtales den fra Nordland og Finmarken i Danielsens Beretning om en zoologisk Reise[1]) men som synonym med følgende, fra hvilken den dog er vidt forskjellig ved meget spædere og paa Stolonerne mere adspredte Polyper, der ikke ere samlede i tætte Masser som hos følgende, samt ved talrigere Tentakler, som her paa flere Exemplarer vare flere end 30. Ogsaa dens Voxemaade er en ganske anden; medens følgende Art altid fandtes paa Tang, sidder denne især paa Undersiden af Stene, naar der paa dem findes saa store Fordybninger, at Polyperne kunne udfolde sig ved Flodens Komme. Sandsynligvis forekommer den ikke sjelden, og maa vistnok helst søges paa Steder, der ligesom det ovennævnte ikke er udsat for stærk Søgang; men den er ikke let at øjne, naar de fine Polyper i Ebbetiden falde sammen.

2. **Clava squamata** (Müll.)

Müller, Zoologia danica. Hydra squamata.
Sars, Bidr. til Sødyrenes Naturhist. 1829. Corina squamata.

Forekommer inde i Fjorden ikke saa hyppigt som nærmere Havet. Hver Sommer har jeg fundet den i Mængde paa en enkelt Localitet ved Stadsbygden, nemlig i Bugten indenfor det saakaldte Stagelnes, hvor den var rigeligt besat med Gonophorer

[1]) Mag. f. Naturvidensk. B. 11.

endnu i Slutningen af September; i Indherred søgtes den derimod forgjæves.

2den Familie: **Podocorynidæ.**

3. **Podocoryne carnea** M. Sars.

Fauna litoralis, Hefte 1.

Almindelig her i Fjorden som overalt og paa de forskjelligste Dybder, især paa Sneglehuse, der ere beboede af Eremitkrebs (Pagurus) samt paa Krabber *(Hyas araneus & coarctatus).* Saavel den hvide Varietet *(P. albida* M. Sars Fn.lit.) som de røde ere hyppige.

4. **Podocoryne tubulariæ** M. Sars.

En Podocoryne, som fandtes ved Vennes i Skarnsundet, stemmer ganske med den korte Beskrivelse af denne (M. Sars, Bidr. til Kundsk. om Middelhavets Litoralfauna[2]) og navnlig deri, at de opammende Polyper ere kortere og forsynede med færre Tentakler end de ernærende, men dens Forekomst var ganske særegen. Paa den nævnte Localitet erholdtes i Bundskraben fra 16 Favnes Dyb en omtr. 200 mm. l. død Stamme af *Muricea placomus,* som paa den ene Side var tæt besat med hundreder af Polyper af denne Podocoryne, der vare rigeligen besatte med Medusegemmer, af hvilke udvikledes Medusoider i det Glas, hvori de opbevaredes; men paa samme Localitet erholdtes nogle Dage senere (Midten af August) en omkr. 1 Kvadratalen stor Muricca, løsrevet med Skraben fra Roden af. Paa denne Muricea vare Grenene paa omtr. den øverste Halvdel endnu friske og fuldt besatte med dens egne levende Polyper, medens disse paa samtlige Grene af den nedre Halvdel vare fortrængte af den nævnte Podocoryne, der i tusindvis bedækkede den døde Polypaxe og dens Grene samt alle de paa dem siddende Sertularier og Cirripedier *(Scalpellum);* midt i Massen stak hist og her frem enkelte Colonier af *Coryne pusilla,* medens Siderne omkrandsedes af adskillige andre Hydroider *(Gonothyræa hyalina. Perigonimus*

[2]) Mag. f. Naturvidensk. B. 9.

muscoides o. m. fl.), et overordentlig skjønt Stykke, som desværre ikke lod sig opbevare i sin Helhed. Arten var forhen kun fundet ved Bergen, 20—50 F. D.

5. **Hydractinia echinata** Fleming.

Skjønt den, efter Sars, ved vore Kyster kun var fundet i et enkelt Exemplar, er den dog neppe sjelden, saameget mere som den idetheletaget har en stor geografisk Udbredelse, idet den forekommer baade ved Nordamerika, Irland og Danmark. Jeg fandt den paa grundt Vand ved Vennes og paa større Dyb ved Rødbjerg, hvor den forekom paa Sneglehuse med iboende Snegl, undertiden fæstet til Laaget *(Neptunea despecta & Chrysodomus Turtoni.)*

3die Familie: **Corynidæ.**

6. **Coryne pusilla** Gaertner.

Denne Art, som efter Sars's Fortegnelse skal forekomme fra Bergen til Nordcap fra Litoralbeltet til 10 F. D., har jeg, hvad muligens er tilfældigt, kun en Gang paatruffet, som ovennævnt, ved Vennes, mellem Podocorynepolyper paa en død Muriceastamme, 16 F. D.

7. **Syncoryne eximia** Allman.

En Del, temmelig store Exemplarer haves fra mit forrige Ophold i Skarnsundet, hvor den ikke gjenfandtes i sidste Sommer, og som stemme med Hincks's Beskrivelse og Afbildning (pl. 9, fig. 2.)

4de Familie: **Myriothelidæ**

8. **Myriothela Cocksii** (Vigurs.)

G. O. Sars, Bidr. til Kundsk. om Norges Hydroider, No. 55.
Hincks, Hist. brith. hydr. Zooph. M. phrygia.

Denne Art, som forhen kun var fundet paa en enkelt Localitet (Bidr. til Kundsk. om Dyrelivet paa vore Havbanker ved

G. O. Sars[1]) ved vore Kyster, forekommer i Throndhjemsfjorden paa større Dyb. Jeg har kun truffet den paa *Lima excavata,* fæstet i den Svampesubstans eller Dynd, som ofte danner et Overtræk over denne Musling, i enkelte Exemplarer hver Sommer saavel ved Rødbjerg som paa Fjordens Sydside (ved Ingdalen.)

9. **Myriothela phrygia** (Fabr.)
Fabricius, Fauna groenlandica (Lucernaria)
M. Sars, Fauna litoralis, 3die H.

Denne Art, der hos os hidtil kun synes at være fundet i den arctiske Region, hvor den i Finmarken først fandtes af Prof. M. Sars *(M. arctica*[2]*),* forekommer ikke saa sjelden i Throndhjemsfjorden, men paa større Dyb; ligesom foregaaende altid fæstet til *Lima excavata,* men hyppigere og paa flere Localiteter, Rødbjerg, Galgenesset, Stokkenesset, paa omkr. 150 F. D.. Ofte sidder 2 à 3 Polyper tæt ved Siden af hverandre.

5te Familie: **Eudendriidæ.**

10. **Eudendrium rameum** (Pallas.)

Almindelig paa de fleste Localiteter; navnlig i store, over 200 mm. høje, pragtfulde Exemplarer og rigt besat med Gonophorer, i Skarnsundet, saavel i større Dyb, fæstet til Roden af Søtræer som paa ganske ringe Dyb (8 F.) Efter Sars gaar den op til mellem 20 og 50 F. D. Ved Danmarks Kyster er den (efter Winther) fundet paa 1—8 F. D.

11. **Eudendrium ramosum** (Linné.)

Ligeledes forekommende paa de fleste undersøgte Localiteter og i Regelen paa ringere Dyb end foregaaende. Navnlig haves fra Rødbjerg store Exemplarer af over 300 mm. Højde.

12. **Eudendrium capillare** Alder.

Ogsaa denne Art forekommer ganske hyppigt, skjønt den i Sars's Fortegnelse kun er angivet for Lofoten. Da den efter den

[1]) Chria. Vidsk. Selsk. Forh. 1872.
[2]) Mag. f. Naturvidensk. B. 6.

citerede Fortegnelse over Danmarks Hydroider ogsaa forekommer der, vil den sandsynligvis findes langs Norges Kyster. I Skarnsundet var den især hyppig og ofte fæstet til Rørene af *Sabella pavonaria*. Polyperne vare paa denne oftest rent hvide, skjønt de paa alle Slægtens Arter kunne variere, navnlig, som det synes, efter Kjønnet.

13. **Eudendrium arbuscula** Hincks.

Paa 1—4 Favnes Dyb toges ofte ved Vennes, fæstet til Skallerne af *Mytilus modiolus*, en Eudendrium, der foruden ved sin Forekomst udelukkende paa langt ringere Dyb ogsaa i sin hele Habitus var forskjellig fra de forannævnte Arter af denne Slægt. Den er langt finere og mere bugtet i sine Grene selv end *E. rameum*, hvor disse ofte i længere Strækninger ere ganske rette; de ere af en hornbrun Farve ligesom Polyplegemernes nedre Del, medens Fangarmene ere hvide. Jeg har bestemt den som oven nævnt, men Exemplarerne vare ofte dobbelt saa store som Afbildningen i Hincks's nævnte Værk, hvor der siges, at de feminine Gonophorer ere ukjendte. Alle Exemplarer vare uden Gonophorer undtagen et, hvorpaa de netop vare tilstede i overordentlig stort Antal og det paa en ganske særegen Maade. Vel plejer Hungonophorerne hos denne Slægts Arter tildels at sidde spredte paa selve Stammen, men her vare de forhaanden i tætte Masser, der som ellers vare ordnede i Krandse, bedækkende den hele Stamme og strøede hist og her paa de større Grene, ja selv paa Stolonerne, men ikke i Kredse under Polyperne. De indeholdt Æg og vare af en brandgul Farve; den hele Samling havde løselig betragtet Udseende af at være en særegen Hydroide fæstet paa Stammen. Arten er forhen ikke anmærket hos os.

6te Familie: **Atractylidæ.**

14. **Rhizoragium roseum** M. Sars.

Fauna litoralis, 3die H.

Forleden Sommer fandtes den ved Stokkenesset paa betydeligt Dyb, siddende paa Rørene af *Tubularia indivisa*, i sidste

Sommer ved Vennes, krybende henad Grenene paa *Aglaophenia integra*, 18 F. D. og *Diphasia fallax*, (omkr. 30 F. D.)

15. **Perigonimus repens** Hincks.

Ved Rødbjerg toges denne, forhen ikke for vor Fauna optegnede Art, paa omkr. 10 F. D. Nogle Exemplarer sadde i Selskab med en Coloni af *Hydractinia echinata* og et Par andre Hydroider paa en Aporhais med levende Snegl og ligne ganske Figuren i Hincks's Værk; den har som denne et Par Gonophorer siddende oppe paa Polyparierøret.

16. **Perigonimus muscoides** M. Sars.

Fauna litoralis, Hefte 1.

Denne smukke og let kjendelige Hydroide, der hidtil ikke er fundet udenfor Norge og her kun paa Strækningen fra Bergen til Christiansund, forekom som en af de hyppigste Arter i Skarnsundet, især paa forholdsvis ringe Dyb, allerede fra 2—3 Favne, fæstet til de store Mytilusskjæl samt andre Hydroider og paa Søtræer i større Dyb. Exemplarerne vare store og stærkt forgrenede samt besatte med talrige Gonophorer. Polyperne vare fra ganske lysrøde til blodrøde. Undertiden var Stammen og Grenene saaledes beklædte med en blød Svamp — hvad ofte var Tilfælde i Skarnsundet ogsaa med andre Hydroider — at kun samtlige de røde Polyper stak frem udenfor Svampen, hvilket gav den hele Coloni et særeget Udseende.

I mine „Bidrag" II har jeg nævnt *Perig. abyssi* G. O. Sars, som funden paa de større Dybder og senere har jeg fundet flere, som kommer denne Art nær, men Bestemmelsen er usikker formedelst Exemplarernes daarlige Forfatning, hvorfor Arten ikke optages i denne Fortegnelse.

7de Familie: **Tubulariidæ.**

17. **Tubularia indivisa** Linné.

Denne velbekjendte og vidt udbredte Art er i Throndhjemsfjorden kun forekommet mig paa en særegen Maade, nemlig ikke paa grundere Vand, men udelukkende paa *Lima excavata* i de

større Dybder lige til 250 F., hvor den findes i stor Mængde og faar en høj Udvikling, idet Polyparierøret kan blive over 400 mm. langt og de ydre Tentakler henved 40 mm.

18. **Tubularia larynx** (Ellis.)

Denne Art, som ifølge Sars's Fortegnelse ikke var fundet nordligere end ved Bergen og ikke dybere end mellem 20—50 F., toges i Skarnsundet paa 90 F. D. med Grene af *Paragorgia* og, efter den Adskillelse, som Hincks opstiller mellem denne og følgende, oftest kun paa forholdsvis stort Dyb.

19. **Tubularia coronata** Abildgaard.

Hincks' Hist. brit. Hydroid Zooph. t. 21, f. 2.

Hincks adskiller denne Form som en egen Art, forskjellig fra den foregaaende ved betydeligere Størrelse, færre Ringe paa Polypariet, Gonophorernes forgrenede Stilke m. m., hvilke Kjendetegn ganske stemme med de af mig ved Vennes indsamlede Exemplarer. Han angiver Højden af den foregaaende til $1^1/_2$ Tomme og af denne til $3^1/_2$, men de fra Skarnsundet have en Højde af nær 6 Tommer; de meget grenede Stilke bar ofte mere end 10 Gonophorer hver, en enkelt Polyp saaledes over 200, og hver Coloni kunde bestaa af over to hundrede Polyper, og de forekom i ganske enorme Mængder, udelukkende paa den enkelte Localitet, fæstet til *Mytilus*, paa ganske ringe Dyb, 1—5 F., dannende svære, tætte Tuer, der, som ogsaa Hincs bemærker, giver den et fra foregaaende vidt forskjelligt Udseende. Derimod ansaa Sars (Middelhavets Litoralfauna) den for ikke specifisk forskjellig fra foregaaende.

20. **Corymorpha uvifera**? Schmidt.

Paa det største Dyb i Oculinbakken ved Rødbjerg, henved 250 F. toges en Corymorpha, der efter al Sandsynlighed tilhører denne, forhen kun i Finmarken paa ringe Dyb fundne. Vel har jeg ikke kunnet raadspørge nogen Beskrivelse af denne Art, men den er i flere Henseender forskjellig fra vore øvrige, skjønt den kommer nærmest *C. glacialis*, fra hvilken den dog adskiller

sig bl. a. ved Mangel paa de langsgaaende Striber og ved ringere Størrelse, skjønt den var fuldt besat med Gonophorer. Ogsaa Prof. Sars antog, at den tilhørte den ovennævnte, efter de Exemplarer, jeg tilsendte ham, men som da vare i slet Forfatning. I levende Live var den derimod særdeles pragtfuld. 6 Polyper sidde saa tæt ved Siden af hverandre, at de næsten have Udseende af at være forenede til en Coloni ved et fælles Coenosarc, medens de øvrige Arter af denne Slægt altid ere tydeligt solitære.

2den Underorden: **Thecaphora.**

Med Polypbægre.

8de Familie: **Campanularidæ.**

21. **Clytia Johnstoni** (Alder.)

Opføres i Sars's Tabel først for Regionen 20—50 F. D., men den forekommer her i Fjorden, foruden paa større Dyb ligesom ved Englands Kyster i Litoralbeltet og paa enkelte Localiteter ved Stadsbygden fandtes den i Mængde, paa Tang, paa *Membranipora,* paa levende *Pagurus* og højt ovenfor laveste Vandstand fæstet i Mængde til *Sertularia pumila,* ikke blot paa dens Stilke, men ogsaa paa dens Generationskapler. Saavel Formen med næsten glat Stilk som Varieteten med helt ringet ere almindelige.

22. **Obelia geniculata** (Lin.)

Denne velbekjendte Art er almindelig, dog som det synes, i større Mængde i Fjordens ydre Dele.

23. **Obelia gelatinosa** (Pallas.)

Ligeledes hyppigt forekommende og paa de fleste undersøgte Localiteter, skjønt aldrig mængdevis.

24. **Obelia dichotoma** (Linné) Hincks.

Medens foregaaende Art i Skarnsundet forekom paa omkr. 10—12 F. D., el. i den saakaldte Rødalgernes Region, som forresten paa dette Sted næsten udelukkende er beboet af *Cucumaria frondosa* i tusindvis — fandtes paa ganske ringe Dyb eller netop ved Grændsen af Litoralbeltet en anden, der i sin Habitus stemmede overens med Hincks's Afbildning af denne saavel i Forgreningsmaaden som ved de næsten helrandede Polypbægere; men den var her altid uden Generationskapsler; den var fæstet til Modiola og Laminaria. Det var først senere, at jeg ved Høvringen nær Byen fandt den, ligeledes paa Modiola, med nogle Generationskapsler, hvorved jeg blev forvisset om, at den tilhører den nævnte Art, som forhen ikke er bemærket hos os. Kapslerne ere nemlig, skjønt de ligne samme hos de nærstaaende Arter, dog kjendelige ved sit tilspidsede, coniske Laag.

25. **Obelia flabellata** Hincks.

Til denne Art maa jeg henføre en, ligeledes ved Vennes forekommende, som adskiller sig fra *O. gelatinosa* ved sin mørke, stærkt brukkede Hovedstængel, fra hvis Hjørner flere Grene samlede udgaa og fremdeles ved sine helrandede Polypbægere, der dog ikke ere saa korte („subtriangulære") som paa Afbildningen hos Hincks. Dens Forekomst var ogsaa særegen, idet den udelukkende og i stor Mængde sad fæstet til *Zostera*, saaledes at den i tætte Masser bedækkede denne Plantes Blade fra øverst til nederst og straktes ud til alle Sider. Den forekom paa saa grundt Vand, at den ved Ebbetid kunde tages med Hænder lige ved Landingsstedet. Heller ikke denne Art er forhen opført for vor Fauna, men de forekomme rimeligvis begge paa mange Steder, saameget mere som de ere optagne blandt Danmarks Hydroider (l. c.)

26. **Campanularia flexuosa** Hincks.

Denne Art er, mærkeligt nok, hos os kun optegnet for Lofoten, skjønt den neppe er nogen arctisk Art, da den synes at

være almindelig saavel ved Danmark som England; muligens er den hos os overseet formedelst Ligheden med de almindelige Obelia-arter. Her i Fjorden forekommer den paa flere Steder, som det synes udelukkende i Litoralbeltet; dens Voxemaade er meget forskjellig; paa sandig Bund med liden Tangvegetation findes den mest paa Stene, saaledes at den omkrandser dem langs den til Bunden stødende Rand eller endog paa Undersiden, men den er da af ringe Størrelse og ikke let kjendelig, eller Stolonerne ere omvundne de paa Stene siddende Æggekapsler af *Purpura lapillus;* ogsaa paa Træstykker og Pæle højt over laveste Vandstand er den oftest den eneste forekommende Hydroid; paa enkelte Localiteter, saasom ved Rødbjerg, forekom den udelukkende paa en liden Alge, der i stor Mængde er fæstet paa Fucus, men ikke paa denne selv. I Skarnsundet fandtes den i svær Mængde, af betydelig Størrelse og rigeligen besat med de store Æggekapsler.

27. **Campanularia caliculata** Hincks.

Temmelig almindelig paa Rødalger og Hydroider saavel ved Rødbjerg som i Skarnsundet. Arten er forhen hos os kun angivet som fundet ved Bergen, uagtet den i det Hele taget er en meget udbredt Art.

28. **Campanularia Hincksii** Alder.

En ligeledes temmelig almindelig Art, ligesom den ogsaa er den lettest kjendelige af denne Slægt, siddende især til Hydroider (saasom *Diphasia fallax*), Anneliderør o. s. v. I Skarnsundet forekom den (90 F. D.) til visse haarde Spongier, bedækkende undertiden hele Overfladen af disse.

29. **Campanularia volubilis** (Linné.)

Paa samme Maade som de forekommende er den især fæstet til Hydroider og temmelig almindelig.

30. **Thaumantias inconspicua** Forbes.

Medusoider, som i August fangedes i Skarnsundet i Over-

fladen af Vandet, lignede præcis Hincks's Afbildning (p. 179.) af denne Art, som efter ham skal være almindelig ved Hebriderne.

31. **Gonothyræa Lovéni** Hincks.

Campanularia geniculata Lovén; Steenstrup, om Forplantning og Udvikling gjennem vexlende Generationsrækker.

Skjønt bekjendt fra Sveriges Kyst især ved Lovéns Undersøgelser om den mærkværdige Forplantningsmaade, som er egen for denne Slægt, vides Arten dog aldrig forhen observeret ved Norge. Ved Vennes i Skarnsundet fandt jeg den i Sommer i stor Mængde. Den begynder allerede i Litoralbeltet i Selskab med *Campanularia flexuosa* paa Fucus, men findes især dog strax under dette, hvor den, saalangt Øjet naar, sees at bedække Laminarier i store Duske, rigeligen besatte med Generationskapsler og allerede paa Afstand, idetmindste paa denne Aarstid, let kjendelig ved de paa deres Rand siddende Medusoider, som her gjennem Vandet kunde sees i Millionvis ligesom strøet over dem. Endnu paa en Del i Spiritus opbevarede gjensidde de i stor Mængde.

32. **Gonothyræa hyalina** Hincks.

Til Forskjel fra foregaaende og efterfølgende er denne en Dybvandsart, der vistnok gik op til omkr. 12 F., men dog forekom i Søtræernes Region, der som nævnt gaar saa langt op i Skarnsundet, hvor den forekom overalt i stor Mængde, men ikke i Fjordens ydre Dele. Den var fæstet paa forskjellige Hydroider, *Aglaophenia integra, Plumularia gracillima,* paa levende Krabber *(Hyas coarctatus),* paa *Lima excavata* og ofte rundt om hele Røret af den paa sidsnævnte siddende *Tubularia indivisa,* samt endelig og især paa Grenene af Muricea, hvor denne var blottet for sine egne Polyper. At den henhører til Slægten Gonothyræa er først paavist af G. O. Sars (Bidr. til Kundsk. om Norges Hydr.) derved, at han fandt de paa Kapslernes Rand siddende Medusoider, et Phænomen, som her i Skarnsundet kunde iagttages ikke en, men hundrede Gange. Den var forhen hos os kun fundet i

Lofoten. Jeg maa dog anføre, at den i Skarnsundet forekommende muligens kan være en 4de, for vor Fauna nye Art, skjønt jeg endnu ikke har fundet nogen særdeles væsentlig Forskjel; men dens Habitus er en ganske anden end som fremstillet i Figuren i Hincks's History. Alle de Exemplarer, jeg har iagttaget, havde stærkt zigzagbøjet Stængel, der enten var udelt eller meget regelmæssigt enkelt eller dobbelt sammensat finnet.

33. **Gonothyræa gracilis** (M. Sars.)

Bidr. til Kundsk. om Middelhavets Litoralfauna, Laomedea gracilis.

Forekom udelukkende ved Vennes, paa et Par Favnes D., men der i Mængde, dels paa Laminaria, dels paa Modiola, paa disse ofte saa tæt, at dens fine, men stive Stængler gav dem ligesom et loddent Udseende.

9de Familie: **Campanulinidæ.**

34. **Campanulina panicula** G. O. Sars.

Paa de store Dyb, midtfjors mellem Stadsbygden og Bynesset, fra 200—over 300 F. faaes ofte i Bundskraben en ejendommelig, maaske ubeskreven Spongie, der ved sin regelmæssige Fjærform og det trinde, haarde Skaft, som synes at være løst stukket i den bløde Dyndbund, ganske har Udseende af en Pennatulide. Paa flere Exemplarer af denne, langt nede paa Skaftet, sidder en Hydroide, der meget stemmer med den nævnte af Sars opstillede Art, som dog kun var kjendt i nogle Exemplarer uden Generationskapsler. Af disse sidste sidder paa de af mig fundne nogle faa tomme, der ligesom hos andre Arter af denne Slægt ere forholdsmæssig overordentlig store og af næsten regelmæssig cylindrisk Form, staaende omtrent midt mellem dem hos *C. acuminata* (Hincks pl. 37) og *C. repens* (38); de ere ganske kort stilkede og sidde langt nede paa Stammen. Da jeg først blev opmærksom paa den blandt Exemplarer indsamlede paa Spiritus, kunde jeg ikke undersøge Polyperne af denne endnu lidet kjendte Art.

10de Familie: **Lafoëidæ.**

35. **Lafoëa dumosa** (Fleming.)

Forekommer, fæstet til Balaner, Hydroider o. s. v. temmelig almindelig.

36. **Lafoëa fructiosa** (M. Sars.)

G. O. Sars, Bidr. til Kundsk. om Norges Hydr. Tab. IV, f. 16—18.

Forekom især ved Rødbjerg i Svampebakken, fæstet til Balaner, Serpula-rør m. m. omkr. 40—100 F. D.

37. **L. gracillima** (Alder.)
Lafoëa fruticosa Hincks.

Hyppigere end foregaaende og paa de fleste Localiteter, fæstet til Hydroider o. s. v.; i Skarnsundet op til neppe 10 Favnes Dybde. Efter Sars til Hardangerfjorden.

38. **L. capillaris** G. O. Sars l. c.

I Mængde overalt i Dybvandsregionen, paa Hydroider og Søtræer; forhen kun fundet i Christianiafjorden i faa Exemplarer.

39. **L. pinnata** G. O. Sars l. c.

Nogle faa Exemplarer har jeg fundet af denne, baade ved Rødbjerg og i Skarnsundet. Den var fæstet til *Eudendrium rameum,* saaledes som den ogsaa først fandtes af Sars.

40. **Calycella fastigiata** (Alder.)

Temmelig hyppig paa Eudendrier, Halecium o. s. v., 20—60 Favnes Dybde. Først fundet hos os af G. Sars, kun ved Aalesund.

41. **Calycella syringa** (Linné.)

Er ligeledes meget hyppig, i tætte Masser, paa Stammen af forskjellige Hydroider (*Lafoëa, Eudendrium* o. s. v.), skjønt den først blev fundet hos os af G. Sars. Den var ofte rigt besat med Generationskapsler og de af dem udtrædende ydre marsupia (acrocyst Hincks.)

42. **Calycella plicatilis** (M. Sars), Hincks p. 208.

Sars, Bemærkninger over 4 norske Hydroider; Lafoëa.[1])

Ligeledes temmelig almindelig paa Stammerne af Eudendrier, Halecier og Sertularier, paa dybere Vand.

43. **Calycella producta** G. O. Sars l. c.

Meget almindelig og i stor Mængde paa Søtræer, Hydroider, levende Crustaccer o. s. v. gjennem hele Fjorden ned til 250 F. D. Generationskapslerne vare ikke fundne af Sars; de synes ogsaa at være sjelden at finde; thi det lykkedes kun en Gang at se et Par af dem siddende fæstede til Stolonen ved en meget kort Stilk; de vare næsten kredsrunde, noget fladtrykte, forsynede med en ganske kort Munding og glatte.

44. **Salacia abietina** (M. Sars.)

Almindelig paa Stene, Svampe o. s. v. fra omkr. 100—200 F. D.; i Skarnsundet paa 10 F. D.

45. **Filellum serpens** Hincks.

Almindelig, især paa *Sertularia abietina*, paa Lafoëa o. s. v. i Skarnsundet, ved Rødbjerg, ved Tutterøen o. s. v.

11te Familie: **Coppiniidæ.**

46. **Coppinia arcta** Dalyell.

Denne ejendommelige Hydroide, som forhen ikke findes omtalt fra vore Kyster, synes at være ganske hyppig. Vel findes ikke detaillerede Afbildinger og Beskrivelser af den, eftersom dens Livsfunctioner synes at være lidet bekjendte, men jeg nærer ingen Tvivl om Artens rigtige Bestemmelse. Den fandtes paa de fleste Localiteter, siddende altid i tætte, rundagtige Masser i Stilkhjørnerne paa Lafoëa-arter og *Hydralmania falcata*, ofte med en Mængde Æg i den egne, svampeagtige Masse, der omgiver Polypbægerne. Exemplarerne ere rigtignok ikke fuldt saa store som paa Hincks's Afbildning; derimod ere Polyperne flere og mere tætsiddende.

[1]) Chra. Vidsk. Selsk. Forh. 1862.

12te Familie: **Haleciidæ.**

47. **Halecium halecinum** Linné.

Omend ikke forekommende i store Masser, er den dog en af de mest udbredte Hydroider, der er funden paa alle undersøgte Localiteter, især i Rødalgernes Belte, ligesom den ogsaa er en af de mest bekjendte Arter og udbredt fra Nord Amerika til Middelhavet.

48. **Halecium Beanii** Johnst.

Johnston, History of british Zoophytes.

Denne, som ogsaa er en af de mange Arter, der først fandtes ved vore Kyster af G. O. Sars og kun er angivet for Bodø, traffes hyppigt i Skarnsundet i store Exemplarer rigeligt besatte især med mandlige Generationskapsler og allerede fra 20 F. D. af. Den var fæstet til Muricea.

49. **Halecium sessile** Norm.

Forekom ligeledes i Mængde i Skarnsundet, men ligesom foregaaende ikke paa andre Localiteter. De større Exemplarer, hvilke netop fandtes paa temmelig grundt Vand, omkr. 12 F., ere regelmæssigt dobbelt parfinnede, men let kjendelige ved de rudimentære Polypbægere. Arten var forhen kun fundet ved Bodø og Lofoten, paa meget større Dyb.

Der var i Skarnsundet endnu en Halecium, som ikke med Sikkerhed kan henføres til nogen af de ved vore Kyster fundne, men dog kommer nærmest den sidsnævnte. I hele sin Habitus lignede den en af Hincks under Navn af *H. plumosum* afbildet Art, som dog kun af ham var kjendt i enkelte Exemplarer, opbevaret i en Samling, fra Irland. Den var altid af en stærk citrongul Farve.

50. **Halecium muricatum** Ellis.

Ved Rødbjerg fandtes paa 40 F. D., hvor Bunden var sandig, flere Gange en Art, som længe ikke lod sig bestemme, førend Generationskapslerne fandtes, hvilke, som Hincks bemærker, have Udseende af en 2skallet Mollusk; de vare her af

en lysgrøn Farve. Arten var hos os forhen kun fundet ved Bergen.

51. **Halecium gorgonoide** G. O. Sars.

Forekom ofte i Skarnsundet i Søtræregionen, i meget typiske Exemplarer; dog vare Polyperne ofte snehvide. Den gik op til kun 16 F. D., fæstet til *Muricea placomus*. Af Sars blev den funden ved Bodø paa 80—100 F. D. i 2 Exemplarer.

13de Familie: **Sertulariidæ.**

52. **Sertularella rugosa** (Linné.)

Skjønt idetheletaget, som det synes, almindelig, er den dog kun forekommet mig ved Indløbet til Fjorden, men aldrig paa de indenfor Beian liggende Localiteter, som jeg har undersøgt. I vor Samling findes nogle faa, tørrede Hydroider, der ere indsamlede af Gunnerus, sandsynligvis fra Fjorden her; blandt disse er ogsaa denne, paa hvilken en stor Mængde Generationskapsler endnu er paasiddende.

53. **Sertularella polyzonias** (Lin.)

Temmelig almindelig paa Skjæl paa faa Favnes Dybde indtil omkr. 50; saavel ved Rødbjerg som i Skarnsundet.

54. **Sertularella Gayi** (Lamoureux.)

Almindelig i Søtræregionen, skjønt forholdsvis nylig funden hos os (G. O. Sars, l. c.) Pragtfulde, mere end fodshøje og stærkt forgrenede Exemplarer ere tagne paa de fleste Localiteter, fæstede til *Muricea placomus, Lima excavata,* Spongier o. s. v. ned til over 200 F. D. og i Skarnsundet op til kun 15.

55. **Diphasia fallax** Johnst.

En hyppigt forekommende Art gjennem hele Fjorden, saasom i Rødbjergsbakken især paa Spongiebunden, ved Tutterøen paa *Pecten islandicus,* i Skarnsundet paa større Hydroider som *Aglaophenia integra,* men især nedenfor Søtræbakkerne paa den

LIBRARY
MASS.

her i stor Mængde forekommende *Mytilus plascolinus*, hvor ingen andre Hydroider fandtes.

56. **Diphasia tamarisca** (Lin.)

I Selskab med foregaaende ved Rødbjerg, ligeledes i Skarnsundet, men beggesteds sparsomt; paa sidstnævnte Sted op til mellem 10 og 20 F. D.

57. **Sertularia pumila** Lin.

Den almindeligste af alle Hydroider; i Fjæren paa Tang.

58. **Sertularia abietina** Lin.

Ikke sjelden; Rødbjerg, Tutterøen, Skarnsundet.

59. **Hydralmania falcata** (Lin.)

I Mængde ved Rødbjerg dels paa grundt Vand, paa Sten og Skjæl (indt. 6—8 F. D.) men da af ringe Størrelse og lig en *Sertularia;* store Exemplarer med den ejendommeligt snoede Stængel var derimod hyppig paa Svampebund til over 100 F. Ligeledes ret hyppig ved Vennes.

60. **Thuiaria thuia** (Lin.)

Denne er en af de Arter, som ikke gaar langt i Fjorden; ved Beian findes den derimod i Mængde, især paa Skaller af *Cyprina islandica, Pecten islandicus* og *Modiolus,* ofte paa ringere Dyb end 20 F.

61. **Thuiaria articulata** (Pallas.)

Forekommer ligeledes ved Beian, hvorfra den først er omtalt af Prof. M. Sars. Smaa Exemplarer har jeg fundet ved Rissen, men aldrig i Fjordens Indre.

14de Familie: **Plumulariidæ**.

62. **Antennularia antennina** (Lin.)

Er kun fundet sparsomt ved Rødbjerg paa omkr. 100 F. D.

63. **Heteropyxis norvegica** G. O. Sars.

Hører ligeledes til de sjeldnere. Jeg har truffet den i Rødbjergsbakken, fæstet til Fodstykket af *Nephtya*.

64. **Plumularia setacea** (Ellis.)

Kun nogle faa Colonier fandtes ved Rødbjerg, fæstede til Ascidier, paa 20—30 F. D.

65. **Plumularia pinnata** Lin.

Arten nævnes som funden ved Beian, af Prof. G. Sars.

66. **Plumularia frutescens** (Ellis.)

Fandtes i Skarnsundet saavel ved mit Ophold der for 5 Aar siden som i sidste Sommer; den forekom her paa forholdsvis grundt Vand (omkr. 12 F. D.;) efter G. O. Sars paa 20—250 og ikke nordligere end ved Bergen.

67. **Plumularia gracillima** G. O. Sars.

Ligesom alle Arter af denne Slægt ligne hverandre, men i Regelen kunne adskilles ved Generationskapslernes Form og Stilling og Pinnulernes Anordning, saaledes ligner denne nærmest foregaaende Art ved de foroverbøjede Smaafinner, men kjendes meget let ogsaa ved sin langt finere Bygning. Næsten overalt i Skarnsundet, hvor *Primnoa* opfiskedes, fandtes visse Steder af dens Axe blottede for Polyper, men netop paa disse Steder var den behængt med lange, bløde, næsten snorformede Svampe. Ved nærmere Eftersyn fandtes disse Svampe altid at bæres af denne *Plumularia*, hvis Stammer og Grene den bedækkede. Forøvrigt forekom den ogsaa paa andre Hydroider i Skarnsundet, hvor den ogsaa naaede en frodig Udvikling, var rigeligen besat med Generationskapsler og havde de fra Pinnulerne udgaaende Smaafinner paa ny delte og bueformigt bøjede, saaledes at de næsten berørte de ligestillede fra Stammens anden Side. Den gik ved Vennes op til kun 12 F. D.; efter Sars forekommer den fra 50—300.

68. **Plumularia catharina** Johnst.

Denne Art, som altid er let kjendelig ved de fuldstændigt modsat stillede Pinuler, forekom, om just ikke i Mængde, paa de fleste Localiteter, fæstet til andre Hydroider, saasom *Diphasia fallax;* ved Rødbjerg, Tutterøen, Vennes; paa sidstnævnte Sted paa omkr. 10 F. D. Efter Sars var den ikke funden nordligere end ved Bergen.

69. **Plumularia elegantula** G. O. Sars.

Ligner især næstforegaaende, men kjendelig ved den egne Form af Generationskapslerne, som udelukkende sidde langs Stammen. Forekommer især paa stort Dyb i Oculinbakkerne i Fjordens ydre Dele, dels fæstet til Korallerne selv, dels til de paa dem siddende haardere Anneliderør og Muslingskaller, navnlig mange, store og smukke Colonier omkrandsende Randene af *Pecten vitreus.* Arten synes især at tilhøre Oculinerne; thi den traffes aldrig i Søtræregionen i Skarnsundet, men gjenfandtes indenfor Sundet i Beistadfjorden paa de Oculinbanker, som forekomme her paa forholdsvis grundt Vand (60 F.)

70. **Aglaophenia myriophyllum** (Lin.)

Af denne for vor Fauna nye Art, som er let kjendelig ved sin leddede og ru, næsten piggede Stamme foruden ved Polypbægerne, har jeg et 250 mm. l. Ex. som jeg tog ved mit Ophold i Skarnsundet.

71. **Aglaophenia integra** G. O. Sars.

Som allerede nævnt i mine foregaaende „Bidrag" forekommer denne Art, der forhen kun var kjendt i faa Exemplarer af ubetydelig Størrelse, i Throndhjemsfjorden i Mængde, ja den kan nu siges at være næsten den hyppigste af alle, ligesom den ogsaa her naar en saadan Udvikling, at den uden Sammenligning i Omfang er den største af alle vore Hydroidecolonier. Ved Vennes fandtes den i sidste Sommer i saadan Mængde, at den kunde samles i Bøttevis og opnaaede en Højde af over 400 mm. og en saa stærk vifteformig Udbredning og Forgrening, at Grenene til-

sammen dannede næsten en Halvcirkel; dog havde de allerstørste ikke mange Grene nedtil, men en forholdsvis høj, ugrenet Stamme. Nogle vare saa stærkt besatte med andre Hydroider, at Arten, hvorpaa disse sad, blot kunde kjendes paa de faa paa Grenenes Ender gjensiddende Pinnuler; de saaledes paasiddende fremmede Arter vare især store Colonier af *Diphasia fallax, Plumularia gracillima, Perigonimus muscoides, Eudendria,* til hvilke atter mange mindre Arter vare fæstede. Den gik i Skarnsundet op til 15 F. D. og er forøvrigt funden paa alle de øvrige Localiteter indtil omkr. 150.

72. **Aglaophenia bicuspis** G. O. Sars.

Ogsaa denne Art, der af Sars kun var fundet i et Exemplar i Nærheden af Stavanger, er meget almindelig i Throndhjemsfjorden, men i det hele paa langt større Dyb end foregaaende; i Oculinbakkerne i den ydre Del af Fjorden ned til 250 F., men neppe højere op end til 80 F. I Skarnsundet bemærkedes den ikke. Den bliver noget større end Typeexemplaret, men er dog i Sammenligning med foregaaende af ganske ringe Størrelse.

73. **Aglaophenia radicellata** G. O. Sars.

Medens foregaaende, som denne meget ligner, især tilhører Oculinerne, findes denne paa blød Bund, hvori den sidder fæstet med sine store Rodtrevler. Disse vare paa de mindre Exemplarer forholdsvis større og længere end hele Polypariet; de største ere lidt større end Typeexemplaret og alle have den for Arten egne, crenulerede Rand paa Polypbægrene. Den fandtes ikke sjelden ved Stadsbygden, 100—200 F. D. Den var forhen kun fundet i et Par Exemplarer sammesteds som foregaaende.

3die Underorden: **Hydrocorallinæ**

Moseley,

On the structure of the Sylasteridæ[1])

15de Familie: **Stylasteridæ.**

74. **Stylaster gemmascens** Esper.

Den af Gunnerus[2]) under Navn af *Madrepora virginea* beskrevne Koral var næsten ikke gjenfundet, førend den omtales af G. O. Sars (Bidr. til Kundsk. om Dyrelivet paa vore Havbanker[3]) med det ovenanførte Navn, hvilket er optaget af Moseley l. c. tilligemed den Angivelse, at den ogsaa paa Porcupineexpeditionen er fundet i det nordlige Atlanterhav; men efter alle ældre Angivelser hører Espers Art hjemme i det indiske Ocean. Dette store Sprang i Forekomsten synes mærkeligt, hvis den nordiske og indiske er samme Art. Jeg kjender ikke Espers Værk og har kun seet den korte Diagnose i M. Edwards & Haines Hist. nat. des Coralliaires, hvilken ikke kan afgjøre Sagen.

I Throndhjemsfjorden, hvor jeg første Gang fandt den i 1878 og siden hver Sommer, er den meget almindelig gjennem hele Fjorden i Bjergbakker, undertiden ogsaa i store Exemplarer paa Skallerne af *Lima excavata*. Jeg var længe af den Mening, at den aldrig indeholdt levende Dyr og det var først i Slutningen af sidste Sommer, da mine Undersøgelser endte, at jeg kom til den Overbevisning, at det tvertimod i Regelen er Tilfælde, samtidigt med, at jeg blev bekjendt med Moseleys om Stylasteridernes Bygning saa særdeles oplysende Værk. Den har nemlig næsten altid Polyperne fuldstændigt indtrukne, naar den holdes i Søvand og det var kun enkelte Gange, at faa af de saakaldte *„dactylozooider"* stak ud gjennem Porerne; men ved sener-

[1]) Philos. transact. of the Roy. Society, Lond. 1879, Vol. 169, Part 2.
[2]) Throndhj. Selsk. Skrifter.
[3]) Chra. Vidsk. Selsk. Forh.

at sønderbryde mange ældre, i Spiritus opbevarede Exemplarer fandtes alle at indeholde Coenosarc, ja mange ogsaa Gonophorer. Udenpaa Koralstokken nær Porerne findes ofte smaa Ophøjninger *(ampullæ)*, der undertiden ere besatte med særegne Pigge, og som ved at overskjæres viste sig at indeholde Gonophorer, der under Mikroskopet meget lignede dem, som i Moseleys Værk ere afbildede af en anden Art *(S. densicaulis* pl. 35 f. 8 og pl. 40.) Exemplarerne vare imidlertid i saadan Forfatning, at nogen nøiagtig Undersøgelse ikke lod sig foretage.

75. **Alliopora norvegica** (Gunnerus, Madrepora l. c)

A. oculina Ehrenb. M. Edwards l. c.

Denne Art, der har en ganske lignende Historie som den foregaaende, og hvoraf Gunneri Originalexemplarer haves i vor Samling, fandt jeg i Throndhjemsfjorden først i sidste Sommer. Exemplaret, taget paa 200 F. D. ved Stadsbygden, var af usædvanlig Størrelse (150 mm. højt, 180 mm. bredt,) men dødt og stærkt forvitret, men Arten alligevel kjendelig ved de paa Korallens Sideflade siddende Gastroporer, som hver er omgiven af 8 Dactyloporer.

Efter det Ovenanførte kan altsaa føjes følgende Tillæg til Prof. Sars's *„Tabula synoptica"* (Chra. Vidsk. Selsk. Forh. 1873 p. 132.):

	Litoralbeltet.	0—10 F. D.	10—20	20—50	50—100	100—150	150—200	200—300			
Allopora									Søndmør		
norvegica.									—Throndhj.fj.		
Stylaster										Søndm.	
gemmascens.				†	†	†	†	†	—Foldenfj.		
Aglaophenia											
myriophyllum				†					Throndhj.fj.		
radicellata									—	—	
bicuspis						†	†	†	—	—	
integra.			†	†		†					
Plumularia											
setacea				†					—	—	
frutescens			†						—	—	
catharina									—	—	
gracillima			†	†							
elegantula.									—	—	
Heteropyxis											
norvegica.									—	—	
Thuiaria											
thuia.			†								
Hydrallmania											
falcata.			†								
Sertularella											
Gaji.			†	†	†	†	†	†			
Diphasia											
tamarisca.				†					—	—	
Halecium											
Beanii			†	†						—	—
sessile			†	†						—	—
muricatum									—	—	
gorgonoide.			†	†						—	—
Copinia											
arcta.				†						—	
Lafoëa											
gracillima									—	—	
capillaris				†		†	†		—	—	
pinnata.									—	—	
Calycella									—	—	
fastigiata									—	—	

	Litoralbeltet.	0—10 F. D.	10—20 —	20—50 —	50—100 —	100—150 —	150—200 —	200—300 —			
producta.				†				†	—Throndhj.fj.		
Campanulina											
panicula.								†	—	—	
Gonothyræa											
Loveni	†	†								—	
hyalina.			†							—	—
Campanularia											
caliculata									—	—	
flexuosa.										—	—
Obelia											
dichotoma		†								—	
flabellata.	?	†								—	
Clytia											
Johnstonii.	†	†	†								
Corymorpha											
uvifera?								†		—	—
Tubularia											
larynx.					†				—	—	
Perigonimus											
muscoides		†	†						—	—	
repens.										—	
Rhizoragium											
roseum.			†								
Eudendrium											
rameum		†	†								
arbuscula		†								—	
capillare.										—	—
Myriothela											
phrygia						†	†			—	—
Cocksii.						†			—	—	
Coryne											
pusilla.			†								
Podocoryne											
tubulariæ.			†						—	—	
Hydractinia											
echinata.			†			†			—	—	
Clava											
multicornis.	†									—	

Efter Sars's Tabel var i Dybregionen 50—100 Favne fundet flest Arter, i Regionen 20—50 de næst fleste. Efter det Ovenstaaende bliver nu Antallet for begge disse omtrent lige stort.

Af litorale Arter ere nu fundne foruden de af Sars nævnte: 1. *Sertularia pumila.* 2. *Campanularia flexuosa.* 3. *Syncoryne Sarsii.* 4. *Coryne pusilla.* 5. *Podocoryne carnea.* 6. *Clava squamata,* endnu følgende 4:

7. *Gonothyræa Loveni.*
8. *Obelia flabellata.*
9. *Clytia Johnstoni.*
10. *Clava multicornis.*

For Laminariaragionen (10—12 F.) kommer til de forhen bekjendte 11 Arter, følgende:

12. *Gonothyræa Loveni.*
13. *Obelia dichotoma.*
14. *Clytia Johnstoni.*
15. *Perigonimus muscoides.*
16. *Eudendrium arbuscula.*
17. *Eudendrium rameum.*

„Fra den øvrige Region (10—20 F.) — de røde Algers Region — kjende vi følgende 13 norske Arter, hvilket Antal dog vistnok ved fortsatte Undersøgelser vil betydeligt blive forøget". (l. c.) Til disse 13 kan efter ovenstaaende Tabel føjes:

14. *Aglaophenia integra.*
15. *Plumularia gracillima.*
16. *Thuiaria thuia.*
17. *Hydralmania falcata.*
18. *Sertularella Gaji.*
19. *Halecium sessile.*
20. *Halecium gorgonoide.*
21. *Gonothyræa hyalina.*
22. *Clytia Johnstoni.*
23. *Perigonimus repens.*
24. *Perigonimus muscoides.*
25. *Rhizoragium roseum.*
26. *Eudendrium rameum.*

27. *Coryne pusilla.*
28. *Podocoryne tubulariæ.*
29. *Hydractinia echinata.*

Nedenfor 100 F. gaa foruden de 20 af Sars nævnte:

21. *Stylaster gemmascens.*
22. *Aglaophenia integra.*
23. *Aglaophenia bicuspis.*
24. *Sertularella Gaji.*
25. *Lafoëa capillaris.*
26. *Campanulina panicula.*
27. *Myriothela phrygia.*
28. *Myriothela Cocksii.*
29. *Corymorpha sp. (uvifera?).*

Alle disse gaa ogsaa, med Undtagelse af *Aglaophenia integra* og *Myriothela Cocksii*, nedenfor 150 og her tilkommer saaledes til de 15 af Sars omtalte endnu 7. Med Undtagelse af *Myriothela phrygia* gaa disse ogsaa nedenfor 200 F. tilligemed *Calycella producta* og i denne Dybde tilkommer saaledes til de forhen kjendte 5, ligeledes 7.

Nye for Landets Fauna ere:

1. *Aglaophenia myriophyllum.*
2. *Coppina arcta.*
3. *Gonothyræa Loveni.*
4. *Obelia dichotoma.*
5. *Obelia flabellata.*
6. *Perigonimus repens.*
7. *Tubularia coronata.*
8. *Clava multicornis.*

Oplysninger om Dialekter i Selbu og Guldalen.

(Ligedannelse. Apokope. Bøining.)

Ved Amund B. Larsen.

I vor Tid er det Naturvidenskaben, som har gjort den største Fremgang. Dette har virket tilbage paa Aandsretningen i det hele og derved ogsaa paa de andre Videnskaber. Den, som er Barn af Naturfagenes Tid, har lært af disse, at han maa mærke sig Fænomenerne uden at tage Hensyn til deres æsthetiske Beskaffenhed; man ønsker desuden saavidt muligt at definere sin Gjenstands reale Forhold ved naturvidenskabelige Midler og fremstille Sammenhængen mellem dem med naturvidenskabelig Methode. Selv om man ikke erkjender, at det er de væsentlige og afsluttende Resultater, som naaes ved disse Midler, saa vil man finde, at dette hører med blandt de Ting, som det paaligger vor Tid at udrette.

Saaledes er det gaaet til, at Dialektstudier og Fonetik nu er komne i nogen Anseelse som Grene af Sprogvidenskaben, uagtet de, det ene Fag formedelst Frygt for det vulgære og det andet som altfor minutiøst, har været anseede for mindre tiltalende. Det er bleven saa altfor aabenbart, at alt, hvad der virkelig er til, har videnskabelig Interesse af den Grund og maa komme offentlig frem, dersom man ikke ved det altfor godt før. Og især er det bleven aabenbart, at der er en Mangel og et Savn ved de andre historiske Videnskaber, som maa fyldes ved at anvende Fonetikken paa Dialekterne. Thi ligesom man studerer Plantegeografi og dernæst af Væksternes Udbredelse drager Slutninger om deres Indvandring og Forholdene under den, paa samme Maade trænges der ogsaa Geografi for Ordene og deres Anvendelse, Lydene og deres Forekomst i Sprogstoffet. Den ene af de to Videnskaber kan have omtrent lige saa bekvemt Materiale at arbeide med som den anden, om end

Fordele og Mangler ikke er de samme. Udtømmende Samlinger af saadan Art for Dialekternes Vedkommende vil kanske have den Fordel fremfor de botaniske Lister, at de har noget at fortælle ikke blot om Ordenes Indvandring, men ogsaa om Begivenheder og Forhold efter den. Ja, man søger i Nutiden mere kulturhistoriske Resultater af saadant end ethnologiske; thi i tidligere Tider har man været altfor snar til at tænke paa Indvandringer, naar man fandt Dialektlighed.

Dette for at antyde, hvad det fonetiske Dialektstudium skal tjene til. Nærværende Sammenstilling af Eksempler paa, hvorledes nogle trondhjemske Bygdelag forholder sig ved Ligedannelse, Apokope og Fleksion, uddrager ingen Resultater. Man tør vistnok sige, at intet Strøg i vort Land er saa vel kjendt i dialektisk Henseende, at man bør gøre det endnu; thi dertil udfordres Kundskaben om, hvad der ikke findes paa hvert enkelt Sted. Nærværende Forfatter er bleven opmærksom paa, at den her omhandlede Dialektgruppe er vel skikket til at paapege, at man engang vil kunne slutte noget, fordi nemlig disse Dalførers Sprog saavidt bekjendt staar det søndenfjeldske nærmere end f. Eks. det ved Orkla, som skulde synes at have samme geografiske Betingelser derfor. Jeg sigter her fornemmelig til Apokoperingen af det udlydende *e*, det alle bekjendte karakteristiske Trøndermærke; den er nemlig i langt mere Kraft f. Eks. i Rennebu end ved samme Afstand fra Fjorden længere østpaa. Paa Grund af Tilnærmelsen til det søndenfjeldske er det, Apokopen her er omhandlet særskilt, uagtet den egentlig falder ind under Bøiningslæren; den sidste er nemlig ikke fremstillet saa udførligt, at Apokopens Stilling inden hvert Strøg vilde komme frem. Ogsaa Ligedannelsen og Bøiningen er saadanne Gjenstande, hvor man ved et ringere Materiale giver mere Forestilling om Slægtskabsforholdet mellem Dialektregionens Dele end ved et mere leksikalsk Stof. Til Behandling af et saadant er mine Samlinger desuden endnu mere utilstrækkelige end ved det valgte. Men ogsaa her er der, trods den Velvilje, hvormed man har ydet mig Oplysninger, mange Ting, hvis Rigtighed jeg er uvis om, og især saadanne, hvis Sandhed af Kjendere vilde findes ufuld-

stændig. Sikrest er min Kundskab om Selbus Dialekt, hvilket alene skyldes Hr. Lærer K. Fuglem i Trondhjem.

Dialektgruppens Stilling.

Strøget langs Rigsgrænsen fra Selbu og Melhus til og med Elverum og Trysil har det tilfælles, at der, hvor der i oldnorsk var Diftonger, er der i Regelen traadt enkelte Vokaler i Steden, ligesom i Svensk og Dansk; det samme er Tilfældet i Rennebu og efter I. Aasen i Opdal. Overgangen har gjennem hele Strøget foregaaet paa væsentlig den samme Maade: ei er erstattet med *e*, øy med *ø*, au med en Vokal, som her betegnes *ö*; Melhus staar dog udenfor i Henseende til au, som der er bevaret; ofte har det ogsaa Diftongen ei.

Medens Østerdalen og den østre Del af Søndre Throndhjems Amt saaledes staar sammen i ét Træk, der skiller dem fra alle andre norske Dialekter, er der dog andre Ting, som forener Selbu og Guldalen med Throndhjems Stift, og Østerdalen med Østlandet forøvrigt. Dette falder især i Øinene i Bøiningslæren; hvorledes Forholdet er der saavelsom i Ligedannelsen og i Apokopen, vil tildels senere blive omtalt. Enkelte mere indgribende Lydfænomener ellers skal kortelig nævnes. Med Naboer baade i Nord og Syd og Vest har Selbu og Guldalen det tilfælles, at n, l, d og t kan mouilleres eller blive palatale, hvor der i oldnorsk var dobbelt Konsonant, eller n og l efter sig havde d eller t. I Modsætning til Østerdalen staar det derimod, naar der her (i Tydalen og Melhus sjelden eller aldrig) kan udtales d efter n og l, i Holtaalen og Støren b efter m og i Aalen muligens ogsaa g efter *ng*-Lyden*) — i det Fald, at Bøiningen bringer en Vokal efter dem. Det „tykke l“ er almindeligt, men i Støren og i Selbus Hovedsogn forekommer det kun

*) Ialfald stedfæster man til „Renbygden“, straks søndenfor Aalens Kirke følgende eksempelrige Regle: *Bøølsö'ön satt sə gått punj i bølrk op i feela; daa komm bøølkua å stangga uut vå'mba på bøølsölamba. Too de punjdi hå'njda, baar d'e ni gaarn², smord²e på de me i feer, laa bort²åt di i hæylkjæmbe.*

undtagelsesvis for oldnorsk rð, men er sædvanligt for oldn. l. Dette Forhold fortsættes, rimeligvis som en bredere Stribe, mod Vest, og i Romsdalen skal det være ligedan. Det j, som er opstaaet ved Brydning, er som oftest bortfaldt i Selbu og den øvre Del af Holtaalen, saa at man siger Sø, Bølle, Børk for de almindelige Former Sjø, Bjølle, Bjørk. I Guldalen, sjeldnere i Selbu, bliver oldn. u ofte til en af „ø"-Lydene.

Lydene og deres Betegnelse.

Medens typografiske Hensyn hindrer mig i at give en fuldstændig fonetisk Betegnelse for Lydene, maa jeg dog holde ud fra hinanden de Lyd, som i de enkelte Dialekter holdes fra hinanden. Dertil maa anvendes dels egne Tegn, dels tilføiede Bimærker. Betegnelserne ligne for en Del dem i den norske Lydskrift, som snart vil foreligge fra Prof. Storms Haand; men ved de fleste menes her noget, som er lidt anderledes end Betydningen at det tilsvarende Tegn der; det nøiagtig tilsvarende har der anden Betegnelse, hvortil jeg ikke har Adgang. Dette gjælder foruden r især *ɔ, ö, kj* og *sj*; tildels ogsaa *a, æ, u, ø* og *y*.

Vokaler: *a* er i Guldalen noget høiere, d. v. s. mere lig *ä* og *æ*, end i dannet Tale i Throndhjem og Kristiania, ligeledes i Tydalen, naar det staar som Bøiningsendelse.

ä betegner omtr. engl. „a" i c a t; i Selbu er Lyden tildels temmelig nær norsk „æ" i L æ r e. Ex. *kjätt* (Kjød), Selbu; *häl²g*, Melhus..

ɔ, en Lyd, der staar imellem „a" eller „å" paa den ene Side og „ø" paa den anden; den falder ind iblandt de Lydnuancer, som Aasen har benævnt „aabent o" Ex. *fɔl²k* (Folk), Melhus, Støren, Singsaas. Den ligner noget engl. „u" i c u t, men er aabnere.

æ, dybt „ø", bruges i Kristiania tildels i dannet Tale f. Ex. i „Dør". Somme Steds nærmer Lyden sig *a* noget mere, saa den kan forveksles med *ɔ*. Ex. *sæɔv* (sover), Støren, *e spæær*, Tyd.

ö, den tidligere nævnte Repræsentant for Diftongen „au"; den bruges forresten ogsaa meget ellers. Den hører ogsaa under Aasens „aabne o"; Lyden staar imellem „o" eller „u" paa den ene

Side, og „ø“ paa den anden. Den er noget lig svensk „u“ i full. Eks. *Grööt*, (Grød), allesteds undtagen i Melhus.

ø, det sædvanlige norske „ø“, indbefatter flere Nuancer, men disse skilles ikke nøie paa disse Kanter, derfor baade *søøt* og *søtt*.

æ betegner det „aabne e“, saa som man i Kristiania udtaler „æ“ i læse; tildels ogsaa som i lære.

ə, det slappe e i Endestavelser i norsk. Det anvendes ogsaa i *əu*, Betegnelse for den sædvanlige østnorske Udtale af Diftongen „au“.

e, det sædvanlige, undertiden lidt aabent.

i, det sædvanlige.

ı, d. v. s. *i* uden Prik, anvendes for „aabent i“, saaledes som man ofte i Throndhjem hører „Kvist,“ „Fisk“ udtalt, naar det ikke bliver *e*.

y er den sædvanlige Lyd; det aabne y betegnes ikke særskilt, skjønt det er temmelig vel udpræget i Selbu.

u, staar sædvanlig *o* noget nærmere end i dannet Talesprog, især naar det er kort.

o, det almindelige lukkede o; dog i Melhus i somme Ord lidt nærmere *å*.

å, som almindelig, men baade kort og langt, og derfor noget forskjelligt udtalt.

I Selbu Hovedsogn kan *a*, *i*, *o* og *å* udtales med Næselyd, ligesom de franske Nasalvokaler; dette betegnes ved ˜ over Vokalen: $\tilde{a}$, $\tilde{å}$, etc.

Konsonanter: *ng* er en enkelt Lyd, den sædvanlige Nasalkonsonant i tung; naar *g* skal udtales bagefter skrives *ngg*.

gh, et meget blødt g, hvorved Munden ikke stænges, noget lig skarrende r.

n_j, l_j, t_j, d_j, betegner de „palatale“ Former af n, l, t, d, som dannes derved, at Tungeryggen berører den haarde Gane. hl_j bruges om et l_j, som lyder mere hvislende, idet Stemmelyden er borte; er almindeligt i Throndhjem, f. Ex. i Navnet Lillegaarden, udtalt *lihl$_j$gåårn*^{2}.

k_j, den Lyd, som sædvanlig skrives kj uden noget der ligner

t, foran sig. I Melhus forekommer saadan Lyd foran k_j, og da skrives $t_j k_j$; ligeledes $d_j j$ der, endskjønt Efterlyden har for megen Susning til et j.

l^2, „det tykke l“, her, som ellers, ikke en „delt“ Konsonant, d. v. s., hvor Tungen deler Mundens indvendige Rum, men en kortvarig Berøring af Tungespidsen imod den Kant, som den haarde Gane danner mod Tandroden. Hvor l^2 skulde komme foran l, n, t, d, s, r, henflyttes disse til Pladsen for l^2; der bliver da kun ligesom et lidet Tilløb tilbage af l^2 foran den anden Konsonant, og det endda ikke ved alle; dette „Tilløb“ betegnes ved opretstaaende r („Kakuminaler“). Ex. *daarn*^{2}.

r modificerer ogsaa følgende l, n, t, d, s, selv i Bygder, hvor ikke „tykt l“ eller l^2 dannes ved r; her, hvor Tungen ikke vendes saa langt ind mod Ganen, men omtrent did, hvor r sædvanlig udtales, skriver jeg n^1, l^1, etc., og det lille Tilløb til r foran dem betegnes ved r uden Bimærke („Supradentaler“). Ex. *dåårl*^{1}*i*, i throndhjemsk og østlandsk. *hr* bruges om r uden Stemmelyd, som foran ved l_j.

Hvor flere Konsonanter, der burde have samme Slags Bimærke, enten som Palataler *(n_j)*, Kakuminaler, *(n^2)*, eller Supradentaler *(n^1)*, skulde følge efter hinanden, vil dette i Regelen kun blive sat ved den første af dem. Kakuminalt Mærke anvendes ved Forbindelsen *sl* i Tydalen og Guldalen, f. Ex. i *s*^{2}*låå*, skjønt det kanske ikke er fuldstændig rigtigt.

s_j anvendes for den i det throndhjemske og paa Østlandet sædvanlige „sch“-Lyd, hvilket ikke er ganske korrekt Betegnelse.

v bruges om et „v“ i Støren, der frembringes ved Læberne alene, ikke ved Underlæben mod Overtænderne som det sædvanlige. Det ligner almindeligt v i høi Grad for Øret, og der er mange, som erstatter det med det.

k og t efter lang Vokal ligner i Støren g og d meget; særskilt Betegnelse anvendes ikke.

En Apostrof, (’), anvendes, hvor det er fornødent at betegne, at en ny Stavelse begynder, d. v. s. at Aksentstyrken, som har været sunken, bliver forøget. Der maa dog ikke gjøres meget af dette, især ikke mellem Vokaler, saasom i *må’an*$_j$. (Guld., Tyd.)

Af Aksenttegn anvendes ' for Enstavelsesbetoning, en Stigen paa omtrent 3 Toner for hele Ordet, saasom i B ø n d e r. Det sættes altid til, hvor flerstavelses Ord har enstavelses Betoning. Det andet Tegn, ', betegner Tostavelsesbetoning, en Synken paa ca. 3 Toner, hvorefter der altid senere følger en Stigen paa 3 à 4 Toner, som ikke betegnes særskilt. Ex. B ø n n e r.

Længde angives ved Fordobling, baade ved Vokaler og Konsonanter. I *kånå* er altsaa alle Sproglyd korte. Naar flere Konsonanter støde sammen, vil Fordobling til Betegnelse af Længden ikke blive gjennemført; ligeledes i Udlyd.

Ligedannelsen.

Fra Smaalenene og Telemarken i Syd og til Namdalen i Nord er den Regel gjældende, at der bestaar et nært Forhold mellem Vokalerne i Tostavelsesord med (i oldnorsk) kort Rodstavelse, saadant som der slet ikke findes, hvor den er lang, enten det nu er en lang Vokal eller to Konsonanter, som giver Længden. Efter lang Rodstavelse vil en Vokal, der staar alene, blive svækket eller forsvinde, men efter kort Rodstavelse vil den som oftest holde sig, dels støttet af Rodvokalen, dels paavirkende den eller paavirket af den.

Søndenfjelds gjelder denne Regel ogsaa ved Konsonant med *j* efter; man har Substantiver som *vilja, øvja,* Verber som *spørja.* Derved er den indbyrdes Paavirkning mellem Vokalerne meget forhindret, og i det første Eksempel er der vistnok ingen. Hvor Vokalerne kun skilles ved én Konsonant, kan de vistnok paavirke hinanden: *sååvå* af s o f a, *vyyku* af v i k u. Men her er en anden Ting stridende mod den nordenfjeldske Regel, idet Rodstavelsen, ialfald som oftest, er bleven forlænget.

I begge disse Henseender begynder det nordenfjeldske Standpunkt med Lilleelvedalen. Derfra er ogsaa Navnet Ligedannelse fuldt berettiget; for det første staar den anden Stavelse lidet tilbage for den første i Aksentstyrke, og dernæst er i nordre Østerdalen ligesom paa vide Strækninger i Throndhjems Stift begge Stavelsers Vokaler bleven indbyrdes ensartede, uden Hen-

syn, til hvilken Rodvokal der oprindelig var. I Selbu siger man *låvå* for oldn. l i f a og *låvå* for oldn. l o f a; det bliver ens.

Jeg skal gjennemgaa de almindeligste Ligedannelser i Selbu og Guldalen, idet jeg begynder med Selbu. Da Strøget baade geografisk og endnu mere sproglig nærmer sig lidt til Cirkelen, gjøres ethvert Distrikts Regler til Substrat for det følgendes, og Selbus bliver i en videre Forstand Substrat for alles, idet de Regler, som sikkert antages for fælles, kun nævnes der.

S e l b u.

Rodstavelsens Vokal i ligedannede Ord er, saavidt mig bekjendt, uden Undtagelse kort. Konsonanten, der skiller Vokalerne, udtales ikke sjelden som en lang („dobbelt") Konsonant, naar Ordet har særlig Vægt, saasom naar det kun nævnes materialiter. Den anden Vokal staar kun lidet tilbage for Rodvokalen i Aksentstyrke; den staar ikke tilbage i Længde og er ofte saa meget omhyggeligere artikuleret, at det fremtræder i den skriftlige Optegnelse, især i de stærke Participier.

Faste Flokke af Ligedannelser udgjøres af svage Hankjøns- og Hunkjønsord med (i oldn.) kort Rodvokal og enkelt Konsonant efter den samt Verber i Infinitiv (i en enkelt Bøiningsklasse alle Verbets Former), naar det samme er Tilfældet. H a n k j ø n s ordene faar Ligedannelse til *å*, uden Hensyn til opr. Rodvokal eller til følgende Konsonant; Udgangspunktet har baade ved disse og ved Hunkjønsordene været Formerne udenfor Nom. Sing. Ex. (med oldn. a i Rodstavelsen): *måkå, måghå, gåvå* (Gave); med e: *sål²å, såtå, spånå;* med i: *våtå, snåpå* (ɔ: Snip); med o: *dråpå, måså;* med u: *brånå, spånå.* ð imellem de to Vokaler er bevaret i *svådå* (hudløst Sted) og *mådå* (M i d e, I. Aasen). Det sidste Ord hedder dog ogsaa *måå'e,* idet ð nemlig kan bortfalde, mens Vokalerne bliver omtrent de samme, som de vilde have været under Ligedannelse, saa at denne maa ansees for at h a v e v æ r e t indtraadt. Som *måå'e* stiller sig ogsaa *slåå'e* og væsentlig ligedan *nyylåå,* (ɔ: Eftergræs). I andre Tilfælde er ð bortfaldt og Ordet behandlet, som om det havde lang Rodstavelse: *spaa'e skaa'e.* En enestaaende Ligedannelse synes at forekomme i *lo'å,* oldn. l j á. Jeg antager, at *l é a i Selbu har været

den gjældende Form for oblikve Kasus, enten det nu var bevaret, eller l j á blev spaltet igjen ved Indvirkning af Nom. -Formen l é; sammenlign i den Henseende *tréa* (i Solør) som Talord, naar Substantiv er underforstaaet, hvilket synes at komme af þ r j á eller en dertil svarende Form. Dette — *l é a har været under Ligedannelse og har standset paa et lidt mindre fremskredet Punkt af den end det, som man har i Singsaas's *nvvå* for oldn. h n e f a.

V e r b e r n e ligedannes ogsaa til *å* — *å*: (med Rodvok. a i oldn.) *gål²å, gnåghå*; (med e) *åtå, vårå;* (med i) *ådå, låvå;* (med o) *måtå* (ɔ: bevæge Munden tyggende), *gåså;* (med u) *månå, dånå.* Ikke faa Trestavelsesverber har Ligedannelse i sin sidste Del, saaledes *hanɔnsåmå, ranɔnsåkå, ååtvårå. fårt¹å´nå.* Dette er ret mærkeligt, da Aksentforholdet i Trestavelsesordene er aldeles forskjelligt fra Tostavelsesordenes, og der derhos ikke findes til disse sidste Led svarende Stamord i Dialekten, ja, de kan ikke engang antages at have existeret i den som ligedannede.

Mange Verber, som efter sin Form skulde gaa ind under Regelen, har dog faaet sin Rodvokal forlænget og Verbet behandlet, som om det havde lang Vokal af Naturen. Især er dette Tilfældet med mange Verber, som har *a* til Rodvokal, uagtet langt *a* i Rodstavelsen af en Infinitiv kun i yderst faa Tilfælde kan opstaa ved konsekvent Lydudvikling inden Dialekten. Det forklares imidlertid dels ved sen Oprindelse af Ordene, dels deraf, at de har havt i til Endelse i Præsens. Dette i har ikke kunnet ligedannes med Rodvokalen; derfor er der ogsaa mange Verber, som bruger begge Former valgfrit, saasom *kåvå* ved Siden af *kaave.* Stadig mangler Ligedannelse f. Eks. i *baa, bl²aa, laave, paar, praat, saaghe, vaar, tööl², duugh.* Det er besynderligt, at det sidstnævnte meget brugte Ord ikke har Kraft til at have en Infin. saavidt forskjellig fra Præs., som den bliver ved Ligedannelsen, undtagen paa Steder, hvor dets Betydning og Brug mere minder om „formaa" end om Skriftsprogets „due," nemlig i Klarelvens Dalføre.

Spor af opgiven Ligedannelse har man i *våå (*ogsaa *vådå), håå, tåå, jåå;* ofte bruges ogsaa *vår* og *jår* for *vårå* og *jårå.* Tilnærmelse til *jɔrå* synes at findes.

I Hunkjønsordene finder Ligedannelse Sted til *u — u*, hvordan end Rodstavelsens Vokal har været, og hvilken Konsonant der end kommer efter den. I bestemt Form i Nom. Sing indtræder ny Ligedannelse; Endelsen er nemlig der *õ*, og Rodstavelsen faar da ogsaa (ikke nasaleret) *o*. Ex.: (med oldn. *ö*) *ludu, slughu svul²u;* (med e) *ruku, sjuru;* (med i) *udu, vuku;* (med o) *husu, studu* (støtte); (med u) *fl²ughu, furu*. Bestemt faar de altsaa Formerne *lodõ, slogho* o. s. v. *kånå* er i Modsætning til de øvrige udgaaet fra Nominativsformen og ser derfor ud som et Hankjønsord. *kaaku, vaaru* og *gaatu* (i Betydningen Bygade) nærmer sig Ligedannelsen forsaavidt, at Endelsen er konserveret. Af Trestavelsesord findes her: *jæ'nsvuku, trælɟlrudu, hagul²u;* de føles dog langt mere som sammensatte end de før omtalte trestavelses Verber. Af Ex. paa bortfaldet ð og Uregelmæssighed foraarsaget deraf kjender jeg kun *støø'e* som Biform til *studu*; formodentlig er det en anden Afledning.

Stærke Participier med kort Rodstavelse har sædvanlig ensartede Vokaler, dog ikke fuldstændig, uden hvor den oprindelige Vokal eller ogsaa Konsonantforhold hjælper til. Ex. se under Bøiningslæren.

En stor Mængde Ligedannelser er spredte i Ordforraadet uden at falde i saadanne store Klasser. Der er især mange Hankjønssubstantiver; ved andre anføres til Anvisning Ordklassen, og blandt Subst. Kjønnet. Som de svage Hankjønsord dannes f. Ex. *håmår, kåmår, gåmå, jådår, håvålj* (Ntr.) *nåvår, såmår, åvå* (Adv.). *tåmåsfinger* (Ntr.), *kåpår,* (Ntr.). Desuden kan Ligedannelser opstaa ved Bøiningen, saasom *dåghå* (Plur. af *daagh), snårår* (Kompar. af *snaar*). Som Hunkjønsordene er formede f. Ex.: *humul², kupul², skukul², stughur, sumul²* (Fem.), *jurugh* (Adj.). Men andre staar mere alene: *iri* (Præp.), *fyry* (Præp.) *hykɟylj, krytɟyr,* (Ntr.) *mykɟy* (Adj.) *nykɟylj, tyrylj, tødør, kjärälj* (Ntr.), *tonor*. Ogsaa sammensatte Ord, som mangler Vilkaaret, at første Stavelse skal være kort, kan komme ind under Analogien: *bärfätt* (Adj.), *dughur, øllør* (Talord), *rinɟjilj* (Fem., Linerle), *brustuuk, åvåbåår*. Naar Oprindelsen alene vilde føre til samme Resultat som det, der foreligger, kan man jo egentlig ikke sige, at der er nogen Lige-

dannelse tilstede. Saaledes er det ved en stor Del af de stærke Participier og ved: *dal²a, framå,* (Adv.), *laakanʲ* (Ntr.; ogsaa *laakenʲ*), *stakalʲ, stakar, pirilʲ,* (noget tyndt og smalt), *ristilʲ, stilʲjilʲ, tistilʲ*. Assimilationen kan enkeltvis ogsaa gribe Konsonanterne: *völ²möl²* (Ntr.) *öl²völ²* (Fem.), *nɑ́tɔtee* (nedad, af n i ð r e p t i r). Mangel paa Ligedannelse er at mærke ved: *gàmmel²* (Adj.), *kómmer* (Kumar, I. Aasen), *kjuu'ghe* (tyve), *höö* (Ntr.).

T y d a l e n.

Ligedannelse til *å — å* i svage Hankjønsord og i Verber ligesom i Selbu. Blandt de faa Afvigelser kan mærkes *ååtå,* for Selbus *åtå,* og afgjort *jørå* eller undertiden *jvrå*.

I de svage Hunkjønsord er der Vaklen. Hvor der staar *g* eller *k* mellem Vokalerne, bliver de altid *u — u,* som i Selbu, altsaa *huku, stughu* (eller *stugu*). Bestemt Form som ubestemt. Men ved Siden af *husu* findes ogsaa *høsu, snoru* ved Siden af *snuru lødu* og *ludu* o. s. v.; efter Sigende altid *møsu*.

I Ljungdalen, det til Tydalen nærmeste beboede Sted i Sverige, er der et dybt, rundt *ö* (omtrent som Tønsets eller dybere) i disse Ord: *sönö, hösö;* men der er Ligedannelsen ellers rent forskjellig, idet Rodvokalen har Betydning: *vikö, rikö.*

Participier af stærke Verber har Rodvokalen mindre paavirket af Endelsens *i* end i Selbu.

Af de „spredte Ligedannelser" møder man først her *hughu* (eller *hugu*) ved Siden af *höö,* og *gåmålʲ* ved Siden af *gàmmel²*. De sidstnævnte gaar ved Siden af hinanden ogsaa saa langt syd som i Tønset, og det er kanske ikke uden Betydning, at man paa begge Steder synes at bruge den ligedannede Form som Prædikatsord, den anden som Attribut. Nogen Forbindelse er der vel mellem Former som *snoru* her og det, at man her har *tørulʲ* eller *tørilʲ, krøtjyr* ved Siden af *krytjyr, øvi, føry; tånår* bruges for Selbus *tonor. stykjy* (Ntr.) og *sikji* (Vb. Inf.) er her blandt dem, som faar Ligedannelse uden egentlig at opfylde de sædvanlige Vilkaar derfor.

H o l t a a l e n.

I Annexet Aalen og Hovedsognet Holtaalen bliver der sædvanlig *å — å* i Verber og svage Maskuliner: *drågå, låså, s²lå'å,*

Lang Vokal i Rodstavelsen i *åått* og *ståål²å*. ð er nok altid bortfaldt som i *skåå'ə*, Skade, og *våå'ə*, at vade. Nogle Verber har *ø* i Rodstavelsen, saaledes *børå, sjørå, jørå, vørå;* de to sidste ogsaa uden *å; håå* og *tåå* er fremdeles gjeldende Former.

Jeg har her ikke, — ikke godvillig ialfald - - taget Hensyn til andet end Bygdens rette Dialekt. Henimod Gaarden Nesvold i sydøst, i Sidedalen Hesdalen og ved Eidet nederst i Aalen er der nemlig Kolonier af Rørosdialekt, mere eller mindre opblandet, saa at man i Hesdalen siger *baaka, ææta.*

Hankjønsordene faar *u* — *u,* naar Konson. imellem dem er *g* eller *k: stugu, ruku, luku.* Er det anden Konsonant bliver der som oftest *ø* — *u,* foran *l²* *ö* — *u,* mens Vokalen ogsaa gjærne vil være lidt længere foran *l²*. Exp.: *snøru, krøtu, høsu, sønu, beenspöl²u, svölu², hagöl²u.* ð er altid bortfaldt, og det regelrette er, at Vokalerne da bliver *öö'ə* eller *ö'ö:* det første bliver sædvanlig opgivet, men netop i den Henseende er Folk ofte upaalidelige. Expl.: *löö'ə, tröö'ə, fröö'ə, öö'ə trålʲröö'ə; støø'ə* er ogsaa her afvigende, og *knåå'ə* danner en Slags Analogi med *kånå. kaaku, vaaru* bruges ogsaa her. *hugu, dugul², tværʉl, krøtyr, føri, øvi, høvilʲ* holder sig væsentlig i Analogi med Hunkjønsordene.

Singsaas er ligesom Aalen Annex til Holtaalen, men Afvigelserne er her temmelig betydelige. De svage Hankjønsord og Verberne er temmelig jævnt fordelte mellem Former med *å* i begge Stavelser og saadanne med *ɒ* i første, *å* i anden. Iblandt mine Eksempler findes alene *å,* hvor Konsonanten er *k, gh, p* eller *t: båkå, gnåghå, åtå* og *båtå, snåpå, råghå* (ɔ: Roke, Topmaal, Aasen.) Derimod er *r, l²* og *v* sædvanlig gunstige for Former som *gɒl²å, sɒvå, bɒrå* og *rɒvå, sɒl²å, spɒnå.* Verbet „knade" hedder *knöö,* men lignende Hankjønsord har mest Former som *svåå'ə, måå'ə; s²lɒ'ɒ* findes ved Siden af *s²lå'å* eller *s²låå'ə.*

Hunkjønsordene har i Rodstavelsen dels *ø* dels *u* efter samme Regel som i de nærmest forud nævnte Distrikter, dog *kl²øghu,* et Stykke Træ, en „Kløvning", hvor *gh* formodentlig er sildigt, (opstaaet ved feilagtig anvendt Opposition mod *w* for *gh*). *ø* i Hunkjønsordene kjender jeg kun, hvor ð er bortfaldet: *löö'ə, knöö'ə.*

Oldn. k o n a, hedder *kvnå;* ogsaa af sv. Hankjønsord findes Nom. bevaret i *haane.* De stærke Participer har sædvanlig Ligedannelse i ringe Grad. Indtil Singsaas hed det *stykjy* (Ntr.) og *sikji,* (Inf.) men her *stykjkje* og *sikjkje; hughu* hersker indtil Grændsen af Støren. Mærkeligt ved sin Aksent- og Kvantitetsbehandling er *kømuu'r* (ɔ: K u m a r Aasen.)

S t ø r e n.

Verber og svage Hankjønsord faar *å — å*: *gråvå, låvå, åtå, bårå;* kun ved Siden af *vårå* en Biform *vvvr;* samt *måvå, måså, nåvå, båtå.* Man mærker her meget tydeligt, at (i de fleste Ord) første Stavelses Vokal er mere „aaben", og staar nærmere til *v* end anden Stavelses. *haane* og *vaane* er Undtagelser, ligeledes *spå'a, skå'a.* At k n a d e hedder *knöö,* S l æ d e *sl²v''v.* Hunkjønsordene har næsten alle *u — u,* hvor dog det første har mindre Rundhed, er mere lig østlandsk *u* og dermed ogsaa *ö,* — ialfald er det saa i de fleste Tilfælde. ð falder som oftest bort: *knö''ö, frö''ö, lö''ö, stø''ø* men *vudu* (Emne), sjeldnere *vuu. höö* har formodentlig fulgt disses Analogi under Overgangen til at blive et Enstavelsesord. Af herhenhørende Ord ellers: *stupul², skukul², duvur, jutulj*; *kumul²,* (af K u m a r). *kånå* og *kaaku* synes enestaaende. Af Ligedannelser med andre Vokaler: *fyry, tyrylj, nykjylj, tø''ør* (ɔ: Tiur.) *kjœrœlj, spijilj, hemmel.*

M e l h u s.

Svage Hankjønsord og Verber ligedannes som *båkå;* dog *eeta sjvrå* og *jvrå.* Udenfor Ligedannelsen falder *haàne, oòvaane. spådå* findes ved Siden af *spaa'ə,* (er en anden Slags Gjenstand); ð er ogsaa bevaret i Verbet *knådå,* men S l æ d e hedder *s²lå'å.* Hunkjønsordene har oftest *u — u*: *s²lughu, snuru, svul²u, spudu, udu.* Nogle har *o — o*: *kol²o* (Lampe), *naasaboro, hoso, boso;* de sidste to synes ogsaa at kunne have *å,* ligesom stadig i *kånå, knådå.* Af andre Ord kan anføres: *jukul², lughumt, krytjyr, tyryljl, mytjkjy, nytjkjylj,* men *stytjtjkj, førrə* (Præp.) *høu.*

Apokopen.

Den throndhjemske Apokopering er en Følge af Aksentforhold

i Sætningen, men har udviklet sig til en Analogi, som er af Betydning i Bøiningslæren. Paa den ene Side maa den skilles fra den blotte Elision: det, at Vokalen i et Ords Udlyd sløifes foran et andet Ord, der begynder med Vokal. Dette er vidt udbredt i Landet, men har sjelden nogen Indvirkning paa Folks Mening om Ordenes virkelige Form. Paa den anden Side bør den ogsaa, i al Fald indtil mere Materiale foreligger, holdes lidt ud fra en Apokopering og Aksentforandring, der griber endel svage Verber i upersonlig Anvendelse, især saadanne, der betegner Lyd og Bevægelse. Den sidste er meget almindelig i Solør og i Selbu; andetsteds fra har jeg ikke Materiale. Hvorledes den arter sig i Selbu, kan sees at Exemplerne: *sørr*, Inf., Præs. *sørr*, Præt. *sørr*; *sjømt*, Præs. *sjømt*, Præt. *sjømt*; Præt. Partic. mangler i Selbu, som det synes, altid.

Den egentlige throndhjemske Apokope bestaar deri, at en Vokal, som i oldnorsk staar ubetonet i Udlyden, bortfalder efter lang Rodstavelse. Hvor den er fuldstændig gjennemført, danner den saaledes den supplerende Modsætning til Ligedannelsen, og især synes den paa sine Steder at have delt de svage Substantiver og Verbernes Infinitiv med denne. Hvor Regelen er fastest, betegnes de Ord, som er saaledes forkortede, ved en egen Art Aksent. I Stedet for det Tostavelsestonelag, som kan synes nu at have forlidet Vokaler at udbrede sig over, indtræder her en Art Enstavelsestonelag, d. v. s det falder i musikalsk Henseende omtrent sammen med dette, men der findes inde i Ordet en Standsning i Udaandningen, eller egentlig kun en Aftagen i dens Styrke. Denne høres lettest, hvor Vokalen er lang, men undgaar dog ogsaa da let det uvante Øre, saa at man synes, at *drí'iv* i Inf. lyder som *drīiv* i Præs. Af de Egne, hvormed vi her beskjæftiger os, er denne Art Betoning ved apokoperede Ord kun almindelig i Støren og Melhus; i Selbu kan man nok ogsaa høre den, men man føler den ikke som noget Middel til at kjende en Ordform fra en anden.

Selbu.

Ved Verber med lang Rodstavelse er Apokope Regel i Infinitiv. I stærke saadanne findes Endelsen *e* vel næsten aldrig. Af andre Verber skal der være Vaklen ved en stor Del, efter Plads og Vægt i Sætningen. Andre Verber igjen kan saa godt som alene bruges i den fuldstændige Form. I nogle Tilfælde kan man antage, at Ordet har *e* for at skilles fra et ellers ligelydende Verbum, i andre, fordi det er et sjeldent eller høitideligt Ord; i andre, f. Ex. *kl²äivje*, er det, fordi Formen ellers vilde være for tung. Af andre Exp: *ælje*, *stööre* (være klodset), *kårs¹e*. Meget almindelig er Apokope blandt de Verber, der i oldnorsk bøies som spyrja, eller som senere er bleven henført til den Klasse; man vilde finde langt flere med bevaret *e* i Inf. blandt dem, der bøies som vitja. Man har saaledes altid *spää̈r*, *svää̈r* *fl²ytjtj*, *tijj*. Dog bruges de stærke Verber *silj kje* (ved Siden af sjeldnere *sitjtj*) og *lijje* og et og andet lignende. Om et apokoperet Verbum paa Grund af Konsonanternes Beskaffenhed maa falde i to Stavelser, har det dog, som de andre, i musikalsk Henseende Enstavelsestonelag: *hókkər*, *fl²átt'n*, *sjíppəl²*. Alle Verber, som har Fortidsform paa — te og — de, faar den apokoperet.

Svage Hankjønsord apokoperes sjelden — jeg kjender kun Exemplerne: *hòmmel²*, *dravvel²*, *navvel²* og *naghel²*, og Bøiningen viser dem som svage. Et større Antal kan synes apokoperede i Forhold til de Former, man kjender bedre; men dels kan det være andre Afledninger, dels rene Feiltagelser, som man har antaget sig, opstaaede af halvforglemte Ord eller Ord, hvis Entalsform man sjelden bruger.

Hunkjønsordene apokoperes ogsaa yderst sjelden: *hòmmel²*, *nøvvel²* (Nygla) Aasen), *äppel²*, *spiljder*, *ølder* (ɔ: Ødla, Aasen) er de eneste Eksempler, jeg kjender; de bøies svagt.

Svage Intetkjønsord. Denne Klasse Ord er vel bevaret i Selbu, i Sammenligning med andre trondhjemske Bygdelag, (i Guldalen ved man sommesteds næsten intet Ord, der kan bøies som saadant helt igjennem) — og de apokoperes sjelden. *kjävvel²* bliver apokoperet.

MARINE BIOLOGICAL LABORATORY

Trestavelsesordene afkuttes i Regelen ligesom søndenfjelds: *eeren$_j$, teénest;* dog f. Ex. *viiåte.*

Adjektiverne har sædvanlig Deklination i stærk Form i Flertal som Attribut. Egentlig skulde Flertalsformerne jo ikke komme ind under Apokopen, da Bøiningsendelsens Vokal ialfald i Nom. ikke staar i Udlyden i Oldnorsk; men alligevel anvendes ofte de forkortede Former i alle Kjøn, især prædikativt. I den svage (bestemte) Form er den forkortede Form Regel og Endelse (*e*) Undtagelsen. Dog er Anvendelsen af denne svage Form meget indskrænket ved den substantiviske svage Form med efterhængt Artikel og svage Substantivers Bøining. Komparativ paa ari har *ar,* (*kal$_j$lar*), Komparativ paa — ri har — *ər* (*y'ngər, vil$_j$lər*) mest med Enstavelsestonelag; de, hvis Stamme ender paa Vokal eller *r* faar — *re;* ogsaa disse har mest Enstavelsestone (*stää're, beére*).

Paa samme Trin som de sidst nævnte staar en Del af Talordene: *fiirə, sjöö'ghə, å'ttə, níjjə, tíjjə, kjuúghə;* væsentlig ligedan til og med Lilleelvedalen.

Adverbier paa i og a har sædvanlig *e*; saaledes *iile, iine, uute, hemme, bærre, åfte, læn$_j$je;* dog *fil$_j$l, jæn$_j$n, it$_j$t;* dog siger man „*it$_j$te dee?*“ og har rimeligvis oftere *it$_j$t$_j$e* først i Sætningen. Den kortere Form af „ikke“ gaar omtrent saa langt syd, som Hedemarkens Amt rækker, under visse Forhold, naar Ordet staar sidst i Sætningen.

Tydalen.

Langt flere Verber har sædvanlig *e* i Infinitiv; de fleste Verber vil man faa materialiter opnævnt med *e,* mindst de, der bøies som spyrja, og af dem nævnes mange helst forkortede ogsaa i Østerdalen. Man siger saaledes helst: *sæl*^{2}, *sæi, s$_j$öö*^{2}, *s$_j$æl*^{2}, *vænn, kræv, sømm,* (men *tæmmje* eller *tæmme*) — og ved Siden deraf: *brin$_j$ne, bit$_j$te* eller *bin$_j$ne, hal$_j$le, fæl$_j$le, søøk$_j$e, yyl*^{2}*e, s$_j$ønne, kal$_j$le, passe.* Præterita paa — te og — de synes at have *e* bevaret næsten bestandig: *tykte, bøt$_j$te, hadd* eller *hadde, krævde.* Adjektiver forekommer jævnlig med *e* baade i Plur. stærkt (ogsaa som Prædikatsord) og som svage. Kom-

parativerne *y'nger, ty'nger, øøver* er eneherskende her, ligesom ogsaa i de øvre Dele af Østerdalen. Af Adverbierne er her *jænjne* tostavelses, og *itjte* forekommer jævnlig ved Siden af *itjt* og *injt*.

Holtaalen.

Verber i Inf. og Præt. paa — te og — de bliver saa godt som aldrig opnævnt i forkortet Form, uden i saadanne Tilfælde, hvor det ogsaa kunde hænde i den øvre Del af Østerdalen; jeg har saaledes: *beje, fl²øtjte, kl²øvje,* men *spœær* og *sømm;* fremdeles *brinjne, binjde, lååte, jäl²pe, tykjkje, kaljle, trøske, bl²istre;* i Præt.: *spord²e, tykte, krævde.* Dog forkorter man ved flere Ord i Hovedsognet end i Aalen. Men endnu i Singsaas er det *tykjkje, faljde, sænjde,* — men Fortidsformerne paa — te og — de er forkortede der. Det synes, som om Apokoperingen er i Fremrykning, thi følgende Ord angives som opbevarede i Singsaas siden den Tid, da Præt. havde sit *e: hænj siíver å jee gaà əs teé å røørt¹e, røørt¹e opp ahljt me hadjde; sɒɒ s²loò de i å rængte, bære sə de sœyte.* Nu for Tiden vilde alle Præteriter i dette Eksempel gives afkuttede.

Svage Substantiver beholder — *e*; deraf kommer det ogsaa, at Substantiver som *löö'ə, måå'ə, skåå'ə* saa stadig opgives paa den Maade. Adjektiver i Plur. og i svag Form har sædvanlig *e* Kompar. paa — ri og Talordene ligesom de foregaaende. *itjt* findes oftere end *itjte* i Singsaas, ikke saa længere oppe; *jænjne* og *jææne, lænjje.* —

Støren.

Annexet Budalen stemmer endnu fordetmeste med Singsaas: Præt. paa — de og — te apokoperet, Inf. kun undertiden, svage Substantiver ikke; Adj. i Plur. vaklende, apokoperes især som Prædikatsord. Men i Hovedsognet og i Annexet Soknedalen kan alt apokoperes: Verber i Inf., svage Subst., Adj. i Plur., svage Adj. og Adverbier. Subst. og Adj. i Plur. som Attribut bruges vistnok oftest med *ə*, men med Enstavelsestone; man har saaledes valgfrit: *oks* og *óksə, må''åt* og *måå'tə, bɒrs¹* og *bɒ'rs¹ə; øø'lə, støkjkj.* Ogsaa Adj. i svag Form kan bruges saa: *heéle vuku.* Adver-

bierne er sædvanlig forkortede: *jenn, likk, ú'ut, læ'æng; itjt* her eneste Form; *hê'em,* i Soknedalen *heémə.*

Melhus.

Infinitiver og svage Hunkjønsord altid apokoperede; Hankjønsordene derimod ikke: *hæsjsj, selj* og *hadjd, spô'ol*², men *gràn̥ne, bàkke.* Intetkjønsordene apokoperes, men er som oftest bleven Hunkjønsord; der er dog nogle Ntr. som *stytjtjkj.* Plur. paa *e* af Adj. findes. Advb. som *jæ''æn, åft, hê'em, læ''æng, ú'ut, í'in.*

Bøiningen.

Naar jeg nu skal fremstille Bøiningen, saa indskrænker jeg dette til den regelmæssige Bøining, hvor ikke alene Sammenhængen mellem forskjellige Former af ét Ord føles formedelst Analogi i Sproget, men ogsaa denne Analogi er gjennemført paa samme Maade ved et større Antal Ord. Hvorledes Forbindelsen sker mellem Ordstammen og Suffikset hører altsaa ind under Rammen, men at nævne alle Arter af Tilfælde ansees ufornødent. Selbu's Former lægges her som tidligere til Grund, og i det hele hvert Distrikt til Grund for det følgende, saaledes at de Regler, hvorom intet nævnes, er Ting, som jeg holder for ensartede paa begge Steder, hvad selve Bøiningen angaar. Anordningen sker efter Forholdene i Oldnorsk, i de fleste Tilfælde særlig efter Ordenen i Wimmers „Oldnordisk Formlære". Det er kun blandt de svage Verber, at saadan Inddeling ikke falder sammen med den, som Dialekterne selv giver Grund til, og ogsaa der vilde enhver anden Inddeling blive næsten ligesaa haltende.

A. Selbu.

Substantiverne.

Hankjønsord. *a. Stærkt bøiede.*

1. Stammer paa **a.** Plur. ubestemt har Endelsen *a.* Bestemt Nom. Sing. n; Dat. *a* med „Mouillering" af foregaaende *k* eller *g.* Bestemt Nom. Plur. — *æn̥n* (meget nær — *en̥n*), Dat. — *åm.* Nom. Sing.s efterhængte *n* føies umiddelbart til vokalisk

Udlyd; Vokalen faar da under langsom og omhyggelig Udtale delt Aksent *(såå, så'ån);* paa samme Maade føies det til *r* og *l*[2], men antager da henholdsvis supradental og kakuminal Dannelsesmaade *(gaar, gá'arn*[1]*; heel*[2] (Hæl)*,hé'ern*[2]). Ofte falder kun Konsonanterne i den nye Stavelse, i disse ligesom i de følgende Tilfælde. Efter *s, t, d* og *n* danner Artikkelen egen Stavelse *(íis'n, guút'n, reén'n);* efter n_j, l_j, t_j og d_j ligeledes, men n antager palatal Dannelse: *mánjnj'nj, hónjnj'nj, stáljlj'nj* etc. Efter labiale og gutturale Konsonanter indskydes der Hjælpevokal, nemlig *i;* n bliver da selv palatal. Ex. *knáppinj, lábbinj, dómminj, staávinj, smaákinj, skoóghinj*. Bøiningen bliver altsaa:

	Ubestemt		Bestemt	Ubestemt	Bestemt
Sing.	*iis*	Nom.	*íis'n*	*knakk*	*knákkinj*
		Dat.	*íisa*		*knákjkja*
Plur.	*iisa*	Nom.	*iisænj*	*knakka*	*knakkænj*
		Dat.	*iisåm*		*knakkåm*

2. Stammer paa **i**. Plur. ubestemt har Endelsen — *i*, bestemt Nom. — *injn*, begge med Mouillering foran; ellers er alle Endelser og Regler som ved a-Stammerne.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*veegh*	Nom.	*veéghinj*
		Dat.	*veéja*
Plur.	*veèji*	Nom.	*veejinj*
		Dat.	*veeghåm*

3. Stammer paa Konsonant. Sing. bøies som ved a-Stammerne. Plur. ubestemt har *i*-Omlyd; Nom. bestemt med tilføiet — n eller — $i_n i_j$ efter samme Regler som i Sing.: Dat. Plur. har „Gjenomlyd".

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*manjn*	Nom.	*mánjn'n*
		Dat.	*mánjna*
Plur.	*mænjn*	Nom.	*mæ'njn'n*
		Dat.	*manjnåm*

b. Svagt bøiede.

Bøiningsendelsen som ved a-Stammerne, dog altid — i_j i bestemt Nom. Sing.

1. Med kort Rodstavelse. Suffixets Vokal optages af Stammens udlydende *å* i Sing., men staar fri i Plur.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*hånå*	Nom.	*hånån*$_j$
		Dat.	*hånå̃*
Plur.	*hånå'a*	Nom.	*hånå'æn*$_j$
		Dat.	*hånå'åm*

2. Med lang Rodstavelse. Stammens udlydende Vokal forsvinder i Endelsens Vokal.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*gl²ugge*	Nom.	*gl²uggin*$_j$
		Dat.	*gl²uggã*
Plur.	*gl²ugga*	Nom.	*gl²uggæn*$_j$
		Dat.	*gl²uggåm*

I ovenstaaende Ex. og flere af dem med *gg* kan dette mouilleres i Dat. Sing.; ved *kk* hænder dette ikke. Andre har Mouillering i alle Former.

II. Hunkjønsord. *a. Stærkt bøiede.*

1. Stammer paa **a**. Bøiningen som ubestemt og i bestemt Plur. ligedan som ved a-Stammer af Hankjøn. Nom. Sing. bestemt har *å̃* med Mouillering, Dat. Sing. — n eller — *in*$_j$, efter samme Regler som i Nom. Hankjøn, kun at g og k foran — *in*$_j$ mouilleres.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*kjææring*	Nom.	*kjæærinjjã*
		Dat.	*kjæærinjjin*$_j$
Plur.	*kjææringa*	Nom.	*kjææringæn*$_j$
		Dat.	*kjææringåm*

2. Stammer paa **i**. Bøining som a-Stammernes, undtagen i ubestemt Plur. og i Nom. Plur. bestemt, hvor *i* indtræder for *a* og *æ* og virker Mouillering.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*saagh*	Nom.	*saájã*
		Dat.	*saájin*$_j$
Plur.	*saaji*	Nom.	*saajin*$_j$
		Dat.	*saaghåm*

3, Konsonantiske Stammer. Plur. dannes ved *i*-Omlyd. Nom. Sing. bestemt har *a* med Moullering foran, Dat. Sing. — n eller — in_j med Mouillering, som a-Stammerne; Nom. Plur. ligeledes, men sædvanlig uden Mouillering af g og k foran — in_j. Dat. Plur. har Gjenomlyd og — *åm*.

	Ubestemt		Bestemt	Ubestemt	Bestemt
Sing.	*tåå*	Nom.	*tåå'a*	*book*	*boókja*
		Dat.	*tå''ån*		*boókjin$_j$*
Plur.	*tee*	Nom.	*té'en*	*bøøk*	*bøø'kin$_j$*
		Dat.	*tåå''åm*		*boòkåm*

b. Svagt bøiede.

Endelserne stemmer med Hensyn til Konsonanterne med de stærke Hunkjønsord.

1. Med kort Rodstavelse. Plur. ingen Endelse, vexlende med *i*.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*vuku*	Nom.	*voko*
		Dat.	*vukun$_j$*
Plur.	*vuku*	Nom.	*vukun$_j$*
	(vukui)		*(vukuin$_j$)*
		Dat.	*vukum*
			(vukuåm)

2. Med lang Rodstavelse. Plur. paa *å*.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*tonge*	Nom.	*tonga*
		Dat.	*tongæn$_j$*
Plur.	*tongå*	Nom.	*tongæn$_j$*
		Dat.	*tongåm*

III. Intetkjønsord. *a. Stærkt bøiede.*

	Ubestemt		Bestemt	Ubestemt	Bestemt
Sing.	*boor*	Nom.	*boóre*	*ægg*	*æ'jje*
		Dat.	*boòri*		*æ'jji*
Plur.	*boor*	Nom.	*boóra*	*ægg*	*æ'jja*
		Dat.	*boòråm*		*æ'ggåm*

b. Svagt bøiede.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*ööghe*	Nom.	*ööghe*
		Dat.	*ööghi*
Plur.	*ööghe*	Nom.	*öögha*
		Dat.	*ööghåm*

Adjektiverne.

a. Stærkt bøiede. Intetkjønsendelsen — t gjør som oftest lang Rodvokal kort; dog holder den sig sædvanlig lang i Intetkjøn, naar Stammen ender paa *v*, *n*, *r* eller *l*[2]; Forholdet heri er som oftest ligedan som paa Østlandet. Plur. kan være ubøiet, kfr. foran Pag. 46.

	Hankjøn	Hunkjøn	Intetkjøn
Sing.	*låågh*	*låågh*	*låkt*
Plur.	*lååghe*	*låågha*	*lååghe*

Intetkjøns — t bliver i visse Tilfælde efter Dialektens Lydregler palatalt *(bree, bretʲt; rötʲt)*; det paavirkes som Pag. 36 antydet til supradental, kakuminal eller palatal Dannelse ved foregaaende Konsonanter af tilsvarende Art.

Stærke Participier og Adjektiver af samme Slags Dannelse har noget flere Former:

	Hankjøn	Hunkjøn	Intetkjøn
Sing.	*vakʲinʲ*	*vakʲa*	*vakʲi*
Plur.	*vaktne*	*vaktna*	*vaktne*

En stærk Adjektivbøining med særskilte Dativformer forekommer af Eiendomspronominerne:

	Hankjøn	Hunkjøn	Intetkjøn
Sing. Nom.	*minʲnʲ*	*mii*	*mitʲtʲ*
Dat.	*miinåm*	*miina*	*mitʲtʲ*
Plur. Nom.	*miine,*	*miina,*	*miine*

Dat. *miinåm* eller *miine* i alle Kjøn.

Tilsvarende: *voorn*[1] *voor* *vort*[1].

b. Svagt bøiede. Attributivt stillede har Adjektiverne i den svage eller bestemte Form undertiden — *e* i alle Former,

sædvanlig staar de apokoperede, kfr. foran Pag. 46. Naar Substantivet er underforstaaet, bøies det svage Adjektiv som de svage Substantiver; i Plur. er dog Endelserne ens for alle Kjøn:

	Hankjøn	Hunkjøn	Intetkjøn
Sing. Nom.	*lååghi_jn*	*låågha*	*lååghe*
Dat.	*låågha*	*lååghæn$_j$*	*lååghi*
Plur. Nom.	*lååghæn$_j$* i alle Kjøn		
Dat.	*lååghåm,* i alle Kjøn.		

c. Komparationen.

	Posit.	Kompar.	Superl.
a.	*stoor*	*stää're*	*stäst*
	lang	*læ'ngər*	*længst*
b.	*rædjd*	*rædjdar*	*rædjdast.*

Verberne.

I Verbalbøiningen er Analogien løsere og Tilfældene mangfoldigere end i Nominernes. Mine Paradigmer nærme sig derfor noget til almindelige Exempler.

I. Stærke.

1ste Klasse.

Præs. Inf.	Præs. Ind.	Præter.	Præt. partic.
brin$_j$n	*brin$_j$n*	*bran$_j$n*	*brun$_j$ni*
bit$_j$t	*bit$_j$t*	*batt*	*bun$_j$din$_j$*
dætt	*dætt*	*datt*	*dut$_j$ti*
själ²v	*själ²v*	*skal²v*	*skul²vi*
stikk	*stikk*	*stakk*	*stik$_j$k$_j$in$_j$*
tygg	*tygg*	*tågg*	*tyjjin$_j$*

Pt. partic. med *u* i Rodstavelsen er uden Sammenligning hyppigst, ogsaa hvor følgende Kons. er g eller k.

2den Klasse.

Inf.	Præs.	Præt.	Pt. Partic.
dråpå	*dreep*	*draap*	*drupin$_j$*
bårå	*beer*	*baar*	*burin$_j$*
stål²å	*steel²*	*staal²*	*stul²in$_j$*
jåå	*jii*	*gaa*	*jii*

En stor Del Verber, som i Oldnorsk hører til denne Klasse, er kommen hen i andre, især i den næste; saaledes findes ogsaa *droop* i Præt.

	Inf.	Præs.	Præt.	Pt. Partic.
3 Kl.	*dråghå*	*dreegh*	*droogh*	*drijinj*
	gål²å	*jeel²*	*gool²*	*jul²i* / *gul²i*
	svääär	*svääär*	*svoor*	*svuri*
	slåå	*slee*	*sloo*	*slii*
4 Kl.	*biit*	*biit*	*beetj*	*bitjinj*
	sugh	*sugh*	*seegh*	*siji*
5 Kl.	*bryyt*	*bryyt*	*brööt j*	*brytji*
	fryys	*fryys*	*fröös*	*frysi*
	syy	*syy*	*söö*	*sydi*
	fl²yygh	*fl²yygh*	*fl²öögh*	*fl²yji*
6 Kl.	*bl²åås*	*bl²ees*	*bl²ees*	*bl²ååsi*
	haljl	*hæljl*	*hiljl*	*huljli*

Præs. paa — *r* har et ringe Antal af de Verber, som udlyder med Rodvokalen, saaledes f. Ex. *seer* af *sjåå*, *døør* af *dœy*.

II. Svage.

1 Kl. Præteritums Endelse sædvanlig — t. Mouilleret g og k hærdes foran det. Endelsen — d forekommer efter *v*, men ogsaa der er — t det sædvanlige. Efter *gh* og efter Vokal er *d* Endelsen; efter Vokal fordobles den, og Vokalen bliver kort; Pt. Partic. hedder som Præt. Ind. Præs.-Endelsen *e* bortfalder efter enkelt Vokal, men ikke altid efter oldn. Diftong. Exempler:

Inf.	Præs.	Præt.	Præt. Partic.
jømm	*jømme*	*jømt*	*jømt*
pl²œy	*pl²œye*	*pl²øghd*	*pl²øghd*
øø	*øø'e*	*ødd*	*ødd*
roo	*roo*	*rodd*	*rodd*

Præs.-Endelse — *r* findes i et ringe Antal Ord, som udlyder paa Vokal, og oftest ogsaa i disse valgfrit, f. Ex. i *snøør*, *nåår*. *høør* og *kjøør* har i Præt. *höör*, *kjöör*. Pt. Partic, lægger dertil — *t*.

2 Kl. Endelsen — j a i Inf. er i denne Klasse sædvanlig borte (kfr. Pag. 45) og dermed mangler det ene Mærke paa Bøiningsklassen. I de fleste Ord har Præt. og Partic. antaget Præs.-Stammens Vokal, og dermed falder Klassen næsten sammen med

den foregaaende. Et stort Antal Ord har antaget — *e* i Præsens og saaledes gaaet helt over til den. Typen for de fleste af disse Verber bliver altsaa:

Inf.	Præs.	Præt.	Pt. partic.
döölˀ	*döölˀ*	*döörtˀ*	*döörtˀ*.

Kun nogle faa Verber har beholdt sin gamle „Gjenomlyd“ uden at danne nogen udbredt Analogi, f. Ex.:

späär	*spoor*	*spoort*[1]
lægg	*laa*	*lakt*

3die Klasse er gaaet tilgrunde som Analogi; Bevarelse af dens Bøiningsformer i Overensstemmelse med Dialekten findes kun nogenlunde i

låvå *lvi* *levd* *levd.*

Et Minde om denne Klasse er det vistnok, at et Antal Verber mangler Ligedannelse eller har den valgfri, saasom *gaap* eller *gåpå, spaar* eller *spårå, vaar.*

4de Kl. *a.* Med kort Rodstavelse:

Inf.	Præs.	Præt.	Pt. partic.
småka	*småkå*	*småkå*	*småkå*

b. Med lang Rodstavelse:

kalˌl	*kalˌle*	*kalˌla*	*kalˌla*
klˀävje	*klˀävje*	*klˀävja*	*klˀävja*

Imperativ af Ord med lang Rodstavelse og Ord af 4de Klasse med kort Rodstavelse lyder som Infin., altsaa *finˌnˌ, biit, späär, kalˌl, småkå, klˀävje.* Ved andre Ligedannelser hænder det, at Infin. anvendes, f. Ex. *jårå,* og med foregaaende Nægtelse endog *å* (ɔ: at): *itˌt å jårå de* = gjør det ikke. Udbredelsen af saadan Imper. op igjennem Dalene har jeg ikke Besked om, men i Melhus synes den gjennemført. I Selbu er der ialfald sædvanlig eget Imper. af Ligedannelser, hvilket oftest omtrent svarer til Stammen, f. Ex. *lees* af *låsåˌ*; men af *bårå,* f. Ex., bruges oftest *baar* i Imper. En stor Del af dem kan have egen Imper. Plur. paa — *a,* men der er Frihed i Anvendelsen, og Forbindelsen mellem Suffixet og Stammen er vaklende: medens nemlig *draagh* har i Plur. *draàgha,* saa har *hang* i Plur. *hànˌja;* Analogi fra saadanne Former som sidstnævnte har grebet om sig

til Verber, hvor intet n hører hjemme, f. Ex. *taa*, Plur. *tanⱼja;* disse Imper. Plur. paa — *nⱼja* har oftest Nasalering af Endelsen: *hanⱼja̰.*

Præs. Partic. dannes paa — *ænⱼn* af Ord med lang Rodstavelse, paa — *ånⱼn* af dem med kort; sjeldnere anvendes Endelserne — *ænⱼes* og *ånⱼes: drekkænⱼn* og *drekkænⱼes, åtånⱼ* og *åtånⱼes.*

Reflexivt dannede Former har i Inf. sædvanlig — *as* og — *ås* men idetmindste af stærke Verber tillige kun — *s: finⱼnⱼas* eller *finⱼs, biitas* eller *biss, kräävas, sääl²as, spääras, læggas.*

I Præs. mest — *es,* hvor den refleksive Form ikke har nogen særegen Betydning; saaledes *biites* i legemlig Forstand, men *biss* overført; *krää'ves, sää'l²es, spääres*; Præt. *krä'ftes, spoòrt¹es, kalⱼljas.*

B. Tydalen.

Substantiverne.

Medens i Selbu ll og nn beholder sin Kvantitet foran Artiklens n i forskjellige Kasus, og n der danner en Bistavelse, saa forlænges her Rodvokalen, og Stavelsedelingen falder inde i den̄: *stä'alⱼn, mæ''ænⱼn.* Saaledes er det ogsaa hele Guldalen igjennem. Mouillering af k og g til k_j og *j* i visse Former er i Tydalen usikker; i somme Ord er den afgjort tilstede, i somme ukjendt, i de fleste valgfri; nogle siger *„på veégha“*, andre *„på veéja“*, *„taáke“* og *taákje.* Den Hjælpevokal *i,* som efter visse Konsonanter knytter Artiklens n til Stammen, synes at anvendes i Tydalen som i Selbu. Dog forekommer ogsaa *høø'vɔn, bøø'ghɔn.* Da der ikke er nogen Nasalvokaler, bliver der *a* for *a̰* i somme Kasus, og *å* for *å̰.*

Dette *a,* som ethvert *a* i Bøiningsendelsen her, er temmelig høit, d. v. s. nærmer sig til *ä.* I Dat. Plur. kan undertiden høres *åm;* sædvanlig syntes jeg, at det var *əm,* ligesom i Østerdalen, men jeg vil for Tydalen hellere sætte *ö,* som en Mellemlyd. Den samme Tvivl gjælder ogsaa Holtaalens Præstegjæld; Folk i Bygderne her anser Vokalen for „e“ eller = ø i „sødt“, ligesom de ogsaa ellers i Regelen er tilbøielige til at antage Vokalen for *ɔ,* hvor jeg synes at høre kort *ö.* Stammer paa *i* synes at være ringere i Antal end i Selbu.

I. Hankjønsord. Nom. Plur. bestemt af a-Stammer og svage Hankjønsord har bredere Vokal end i Selbu, *a* eller *ä: åå`san*$_j$.

II. Hunkjønsord. a-Stammer har bestemt Nom. Plur. — *an*$_j$. Svage Hunkjønsord med Ligedannelse hedder i Nom. Sing. bestemt ligedan som ubestemt (*høsu, lødu*); de, der ikke har Ligedannelse, har anden Bøining end i Selbu:

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*vögge*	Nom.	*vögga*
		Dat.	*vöggån*$_j$
Plur.	*vöggå*	Nom.	*vöggån*$_j$
		Dat.	*vöggöm.*

III. Intetkjønsord. Dat. Sing. har Endelsen *a*.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*bool*^{2}	Nom.	*boól*^{2}*e*
		Dat.	*boòl*^{2}*a*
Plur.	*bool*^{2}	Nom.	*boól*^{2}*a*
		Dat.	*boòlöm.*

Adjektiverne.

Bøiningen falder i alt væsentligt som i Selbu. Eiendomspromominerne *vååŕ* og *dååŕ* faar ikke — n i Nom. Sing. Hankjøn; Dat. Sing. har Endelsen — *e*, og anvendes for alle Kjøn. I Kompar. af Ord som *stoor* er Omlydsvok. en mere normal end i Selbu.

Verberne.

I. De stærke frembyder forskjellige Afvigelser fra Selbus, men Forskjellighederne er spredte undtagen i Pt. Partic., og deri findes en Mængde Sideformer.

1 Kl. har mest *u*, som Selbu: *fun*$_j$*ni*, men ogsaa *fyn*$_j$*ni*. De mest anvendte Participformer i 2, 3 og 4 Klasse har snarere Vokalen *e* i Rodstavelsen end *ı* og *i*: *beri, feri, bet*$_j$*i*. I 5te Klasse findes dels *ö* i Rodstavelsen (*bröti, sköti*), dels *u* (*lughi, fl*^{2}*ughi*). I 6te *bl*^{2}*esi* ved Siden af *bl*^{2}*ååsi*.

I Partic. mouilleres g og k ofte, og dermed forandres ofte ogsaa *e* til *i*, *u* til *y*: *viji* ved Siden af *vegi*, *dryk*$_j$*k*$_j$*i* ved Siden af *drukki*.

II. Svage Verber. Apokopering er, som foran fremstillet, mindre hyppig baade i Infin. og Præt.; derfor ogsaa — *je* oftere i Infin., især af dem, der bøies som elska. — de i Præt. er noget hyppigere end i Selbu, især naar *r* og *l*² gaar foran; *d* beholdes ogsaa i Partic.: *fööl*², *förd*²*de*, *förd*²*d*. rd bliver da oftest kakuminalt.

Imper. Plur. paa — *a* kan bruges, men maa ikke nødvendig bruges ved Plur. Ex. *taa*, *taaja*. Præs. Partic. paa — *an*ʲ og — *ånʲ*.

C. Holtaalen.

Substantiverne.

I Sing. forsvinder i Aalen og Holtaalen Forskjellen paa stærk og svag Bøining. Hvad man i Tydalen har som stærke Endelser, bruges her ogsaa som svage i Sing. Hjælpevokalen er *ə*. Dat. Plur har jeg noteret som — *öm* eller som — *əm*, hvilket kun afviger med Hensyn til Virksomhed af Læberne; Indfødte tror snarere, det er *ø* som i *søtt*. Mouillering af g og k bruges i de øvre Bygder ikke i Substantivbøiningen.

I. Hankjøn. Svage Hankjønsord med lang Rodstavelse saavelsom alle stærke faar kun — n eller — *ən* i Nom. Sing. bestemt. Den under Tydalen omtalte Kvantitets- og Aksentomflytning gjælder derfor her ogsaa svage Hankjønsord; af de stærke faar man altsaa *kvæ''ælʲn*, *mâ'anʲ*, af svage *grà'anʲ*, *skù'urn*², ligesom søndenfjelds, ja endog *æ''ænʲ*, skjønt det i rent Sprog udtales *ænʲde* i ubestemt Form. Ligedannede svage Hankjønsord faar *nʲ* i Nom. Sing.; i Dat. Sing. synes der at forekomme baade *stågå* som i Tydalen og *stågəm* (*öm*? *əm*?); Plur. helst *stågå* og Dat. *stågəm*.

II. Hunkjøn. I Aalen og Holtaalen har man ligesom i Tydalen langt oftere *a* og *anʲ* i Plur. af Hunkjønsord end i Selbu; ogsaa i Indset synes man at gjøre Overgangen fra Østerdalens — *er* i Plur. gjennem overveiende Anvendelse af — *a*. I Dat. Fem. Sing. anvendes Endelsen — n ved de svage som ved de stærke og de samme Forhold opstaar saaledes her, som i Nom. Sing. af Hankjønsordene, f. Ex. „*ti pà'anʲ*". Flertal har — *å*, bestemt

— *ånj*, mens det mere blandede Sprog ved Eidet har — *anj* som i vulgært throndhjemsk Bymaal.

Singsaas derimod skiller mellem stærke og svage Substantiver, ligesom det ogsaa har fuldstændig Anvendelse af Flertalsdannelsen paa — *i*. Nom. Sing. af svage Hankjønsord med lang Rodstavelse har — *inj*, f. Ex. *granjninj*, men man har — *ånj* vexlende med — *en* i svagt Dat. Hunkjøn. De ligedannede Hankjønsord har Dat. Sing. paa — *əm*. Hvor *n* skulde føies umiddelbart efter *njn* og *ljl*, sker der Aksent- og Kvantitetsombytning som foran Pag. 56, men efter *ljl* falder *n* selv bort. Bestemt Form af *kvæljl* hedder derfor *kvæ''ælj*, Dat. Sing. af *siljl* hedder *sí'ilj*. Den bestemte Endelse i Flertal af dem, der har Plur. paa — *a*, er *ænj*, omtrent udtalt som i Selbu. Mouillering af g og k anvendes ikke for Artiklens Skyld, men af g forekommer den i Bøiningen alligevel ved Virkning af foregaaende Vokal; *låågh* (Fem.) har f. Ex. i Plur. *lææi* eller *lææ'jər*, *loogh* (Mask.) Pl. *bøøi*.

Adjektiverne.

Egen Hunkjønsform i Flertal af det almindelige stærke Adjektiv er mig ikke opgiven i Holtaalens Præstegjæld. Adj. paa — *inj* kan baade have — *inj* og — *a* i Hunkjøn Ental. Deres Plur. er paa — *ne* høiere oppe, men i Singsaas paa — *en* med Tostavelsestonelag. Bestemt uden Substantiv bøies Adj. som de svage Subst.: *kviiten*, Plur. *kviitanj* i Hankjøn i Aalen og Holtaalen, *kviitinj*, Plur. *kviitænj* i Singsaas. Eiendomspronominerne har Dat. Sing. *minje* i alle Kjøn.

Verberne.

I. Stærke. De fleste Fortidspartic. i 1ste Klasse har som før *u*: *bunjdinj*; *funjninj*, *drukjkji*, men ogsaa *drikki*. Infin. af 2 og 3 Kl. er omtalt under Ligedannelsen. Deres Præs. har sædv. *e* (*feer*, *lees*), men foran l^2 i Singsaas ofte *æ* (*stæl*^{2}, *gæl*^{2}). I Pt. Partic. endnu oftest *e* (eller *i*); især foran *r* og l^2 hyppig *ø* og *ö*; undertiden, men sjelden kan *ø* eller *ö* findes ved andre Konsonanter; g og k mouilleres sædvanlig, og da bliver ofte et *e* i Rodstavelsen ligedannet med Endelsen *i*. Man har saaledes i

Aalen: *lijji, biji, itʃi, lesi (lisi), drepi, beri, sʃeri, grevi, keminʃ* eller *kœminʃ, søvi;* i Holtaalen: *el²i* eller *öl²i, føri, göl²i, grevi, dregi, drepi, leki (?) svøri;* i Singsaas: *børi, itʃi, lesi, sʃeri, støl²i, likʃi, vöghi* eller *veji, suvi, øl²i, gøl²i, gneji, dreji, grevi.* I 4de Klasse *bitʃi, s²litʃi* og lignende, i 5te *brøti, skøti:* i 6te *bl²åssi,* men *lååti.*

II. De svage Verbers Bøining er, naar man bortser fra Apokopen, den samme som i Selbu. Endelsen — de i Præt. af 1 og 2 Kl. er kanske endnu noget hyppigere end i Tydalen.

Imper. Plur. paa — *a* findes: *faar,* Pl. *faara.*

E. Støren.

Substantiverne.

Dat. Plur.s Endelse er — *öm,* men i Annexet Horg — *om.* Mouillering af g og k finder ikke Sted. Hjælpevokal foran n er ikke *i,* men *ə* (eller *e?*) som i Holtaalen. Som ellers i Guldalen Kvant. og Aksentskifte ved n og l foran Artiklen: *så''ån, fæ''ælʃn* (thi *n* falder dog ikke bort som i Singsaas).

I. Hankjønsord. *a. Stærkt bøiede.*

1. Stammer paa **a.**

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*åås*	Nom.	*åå's'n*
		Dat.	*åå'sa*
Plur.	*ååsa*	Nom.	*ååsanʃ*
		Dat.	*ååsöm*

2. Stammer paa i.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*lætt*	Nom.	*læ'tt'n*
		Dat.	*læ'tta*
Plur.	*lætte*	Nom.	*lættinʃ*
		Dat.	*lættöm*

3. Konsonantstammer.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*foot*	Nom.	*foôt'n*
		Dat.	*foôta*
Plur.	*føøt*	Nom.	*føø'ṭ'n*
		Dat.	*foòtöm*

b. Svagt bøiede.

1. Med kort Rodstavelse.

	Ubestemt	Bestemt
Sing.	*påså*	*påsån*$_j$
		påsåm
Plur.	*påså*	*påså'an*$_j$
(eller	*påså'a*)	*påså'öm*

2. Med lang Rodstavelse.

	Ubestemt	Bestemt
Sing.	*skú'ul*^{2}	*skuùl*^{2}*in*$_j$
(eller	*skuúl*^{2}*ə*)	*skuul*^{2}*am*
Plur.	*skuùl*^{2}*a*	*skuul*^{2}*an*$_j$
		skuul^2*öm*

Fra Apokoperingen i den ubestemte Form skriver det sig, at f. Ex. *bå't't'n* her bøies svagt, fordi Stammens egen Form i dette Ord paabød den Deling af Aksenten, som hører til ved ubestemt Form af et svagt Substantiv med lang Rodstavelse.

II. Hunkjønsord. *a. Stærkt bøiede.*

1. Stammer paa **a**.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*kj*æ*rring*	Nom.	*kj*æ*rringa*
		Dat.	*kj*æ*rringen*
Plur.	*kj*æ*rringa*	Nom.	*kj*æ*rringan*$_j$
		Dat.	*kj*æ*rringöm*

Der findes ogsaa Flertalsdannelse paa — *ja: kl*^{2}*ɒvv*, Pl. *kl*^{2}*ɒvja*, — *jan*$_j$, — *jöm; kl*^{2}*ɒvve* bruges som Sideform i Plur.

2. Stammer paa **i**.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*bjøhrk*	Nom.	*bjø'hrka*
		Dat.	*bjø'hrken*
Plur.	*bjøhrke*	Nom.	*bjøhrkin*$_j$
		Dat.	*bjøhrköm*

3. Konsonantstammer.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*stång*	Nom.	*stå'nga*
		Dat.	*stå'ngən*
Plur.	*stæng*	Nom.	*stæ'ngən*
		Dat.	*stångöm*

Svagt bøiede.

a. Med kort Rodstavelse.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*stuvu*	Nom.	*stuvu*
		Dat.	*stuvun$_j$*
Plur.	*stuvu*	Nom.	*stuvun$_j$*
		Dat.	*stuvum*

b. Med lang Rodstavelse.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*ká'an$_j$n*	Nom.	*kàn$_j$na*
(eller	*kán$_j$nə*)	Dat.	*kan$_j$nön$_j$*
Plur.	*kàn$_j$nö*	Nom.	*kan$_j$nön$_j$*
		Dat.	*kan$_j$nöm*

I Horg skal *o* indtræde for Støren *ö*. Ligesom blandt Hankjønsordene af tilsvarende Bøining, saaledes er der ogsaa her Ord, som for sine Aksentforholds Skyld har faaet svag Bøining, — ja, Ordene for „Søster“ og „Datter“ har havt den Skjæbne videre omkring, end Analogien hjemlede det, idetmindste over hele den her omhandlede Dialektgruppe. I Støren følger de de andre svage Hunkjønsord i Overgang til Enstavelsestonelag: *dv'ttər, sö'stər,* bestemt *dv`tra.*

III. Intetkjønsord.

Bøiningen er nøiagtig som opført for Tydalen. De svage Intetkjønsord er for en Del bleven svage Hunkjønsord, og de, som er tilbage, laaner tildels Flertalsformer fra Hankjøn.

Adjektiverne.

Bøiningen som tidligere, men Apokopering er almindeligere. Stærkt Fem. Plur. paa — *a* (*manga*) bruges ved Siden af den apokoperede Form. Adj. og Partic. paa *in$_j$* har i Fem. — *a.*

Ntr. *e*, Plur. apokoperet: *valksinʲ, valksa, valkse;* Plur. *vâks'n* (tildels *à*?). Eiendomspron. *vâår* har i Soknedalen Nom. Sing. Hankjøn *vânʲn;* Dat. Sing. hedder i alle Kjøn *minʲ, vâår* etc. Svage Adj. findes som Attribut med *e*, men med Enstavelsestone. Uden Substantiver bøies de som tilsvarende svage Subst.

Verberne.

I. Stærke. Participiets Intetkjønsendelse er *e*, dog findes nogle paa -- *i*. Meget overveiende i Rodstavelsen er her *ö*. Som Ex. paa 1 kan her anføres *finʲn, fanʲn, fönʲninʲn; drikk, drakk, drökʲkʲinʲ; dætt, datt, dötte; tygg, tvgg, tvgge; söng, sång, sånge.* I 2 og 3 Klasse har Præsens en noget bredere Vokal end i Selbu og Holtaalen: *bæær, sʲæær, gææl*², *kʲænnm, sææv.* Den i Størstedelen af dette Præstegjæld vidt drevne Svækkelse af g efter Vokal giver Bøiningen et temmelig broget Udseende: *dråwå, dræi, droou* (diftongisk), *driji; vâwå, væi, voou, vöwe.* I 4de Klasse er i Pt. Partic. *i* herskende i begge Stavelser: *bitʲi, skrikʲi, drivi.* I 5te Klasse: *bryyt, brööt, brötinʲ; kryyp, kröop, kröpe; ryyk, röök, röke* eller Soknedalen *rökʲe; lyy, lvu, lvue.*

II. Svage. Expl. paa Præt. med — *t* i Endelsen har man i *svrt*¹, (sørgede), *säärt*² eller *sählt, döört*²; *d* i Suffixet har man i *fødʲd, vödʲd, levd, tagd* eller *tavd, pl²vgd* eller *pl²æyd, dvgd* eller *dvwd* (duede). Det sidste Ord overrasker ved den uventede Præsensform *dvûər.* Bortfalden er Endelsen i: *spoor, tors*¹, *höör, kʲöör, saa, laa.* I 4de Klasse er der den vigtige Afvigelse fra de foregaaende Dialekter, at Præs. Ind. ved Verber med lang Rodstavelse har Endelsen — *a. kl²vj* har saaledes *kl²vja* baade i Præs., Præt. og Præt. Partic. Da dette ikke er Tilfældet i Melhus, er det aabenbart, at den stærkt brugte Gjennemgangsvei til Orklas Dalføre og endnu vestligere Egne har sat dette Mærke paa Bygdens Sprog. Thi Støren stemmer i denne Henseende med Rennebus Dialekt.

Imper. kan have Plur· paa — a: *gakk,* Pl. *gakka.*

Pr. Partic. har Former paa — *nʲ* og paa — *nʲdes.*

Dat. Plur.s Endelse er — *åm*. Mouillering af k og g er meget udbredt, men ikke til blot k_j og *j* som paa de øvrige Steder; der opgives ogsaa i somme Kasus Former uden Mouillering, saa der er formodentlig nogen Vaklen.

I. **Hankjønsord.** *a. Stærkt bøiede.*

1. Stammer paa **a**.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*ståkk*	Nom.	*stå'$t_jt_jk_j$en*
		Dat.	*stå'$t_jt_jk_j$a*
Plur.	*ståkka*	Nom.	*ståkkan$_j$*
		Dat.	*ståkkåm*

2. Stammer paa **i** har i Plur. *e*, bestemt Nom. Plur. — *in$_j$* og Mouillering foran: *bæt$_jt_jk_j$e* og *bæt$_jt_jk_j$in$_j$; vædjdjje; væje.*

3. Konsonantstammer.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*boogh*	Nom.	*boójən*
		Dat.	*boója*
Plur.	*bøø'ghər*	Nom.	*bøø'ghərn*[1]
			boòghåm

b. Svagt bøiede.

1. Med kort Rodstavelse.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*håghå*	Nom.	*håghån$_j$*
		Dat.	*håghåm* eller — *å'a*
Plur.	*håghå'a*	Nom.	*håghå'an$_j$*
		Dat.	*håghå'åm*

2. Med lang Rodstavelse.

	Ubestemt.		Bestemt
Sing.	*tånge*	Nom.	*tangin$_j$*
		Dat.	*tanga*
Plur.	*tanga*	Nom.	*tangan$_j$*
		Dat.	*tangåm*

II. Hunkjønsord. *a. Stærkt bøiede.*

1. Stammer paa **a**.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*kjærring*	Nom.	*kjærrinjna*
		Dat.	*kjærrinjnen*
Plur.	*kjærringa*	Nom.	*kjærringanj*
		Dat.	*kjærringåm*

2. Stammer paa **i** har i Plur. — *e*, bestemt — *inj* med Mouillering: *bjølurtjkje, bjølurtjkjinj*, ellers som a-Stammerne.

3. Konsonantstammer.

	Bestemt		Ubestemt	Bestemt	Ubestemt
Sing.	*stång*	Nom.	*stå'njna*	*tåå*	*tåå''a*
		Dat.	*stå'njnen*		*tå''ån*
Plur.	*stæ'njnjər*	Nom.	*stæ'njnern*[1]	*tææ*	*tæ''æn*
		Dat.	*stå'ngåm*		*tåå''åm.*

b. Svagt bøiede.

1. Med kort Rodstavelse.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*snuru*	Nom.	*snuru*
		Dat.	*snurun*j
Plur.	*snuru.a*	Nom.	*snuru'an*j
		Dat.	*snuru'åm*

2. Med lang Rodstavelse.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*əú*	Nom.	*əù'a*
		Dat.	*əù'ån*j
Plur.	*əù'å*	Nom.	*əù'ån*j
		Dat.	*əù'åm*

III. Intetkjønsord.

	Ubestemt		Bestemt
Sing.	*pl²agg*	Nom.	*pl²ádjdjje*
		Dat.	*pl²àdjdjje*
Plur.	*pl²agg*	Nom.	*pl²ádjdjja*
		Dat.	*pl²àggåm*

De svage Intetkjønsord er mest bleven Hunkjøn.

Adjektiverne.

Hunkjønsform i Plur. synes ukjendt; Plur. paa — *e* gives endnu. Adj. paa — *in*$_j$ er sjeldne, de har sædvanlig ligesom stærke Pt. Partic. kun — *e* i alle Kjøn og Tal. *bl²yy'in*$_j$, *gæl²in*$_j$ har ingen egen Hunkjønsform. Den substantiviske Bøining af svage Adj. har i Hunkjøn Nom. Flertal paa — *ån*$_j$ som Substantiverne, men Intetkjøn paa — *an*$_j$, laant fra Hankjøn. Eiendomsprominerne i Dat. Sing. *min*$_j$, *vår* etc.

Verberne.

I. Stærke. Pt. Partic. har sædvanlig Endelsen — *e*. *g* mouilleres til *j*, *gg* til *d*$_j$*d*$_j$*j*, *k* til *t*$_j$*k*$_j$ og *kk* til *t*$_j$*t*$_j$*k*$_j$. I 1ste Klasse mest *o* som Rodvokal i Partic.: *fon*$_j$*ne*, *vohl*$_j$*te*, men *tygg*, *tågg*, *tådj*$_j$*dj*$_j$*je*; *søng*, *sång*, *sån*$_j$*ne*. I 2 og 3 Klasse Præs. paa *æ* *dræægh*, *fæær*; i Annexet Flaa og endel af Hovedbygden *dræi*; i Pt. Partic. — *e*: *drepe*, *bere*, *vere*, *ete*, *veve*, *veje*, *greve*, *fere*. Præt. i 4de Klasse *ee*: *beet*, *seegh*, *sveek*; undertiden *æi*: *stæi*, *ræi*, *vræi*. Partic. i denne Klasse sædv. *e*: *seje*, *steje*, *rede*, tildels *i*: *svit*$_j$*k*$_j$*i*, *skrit*$_j$*k*$_j$*i*. I 5te Præt. *əu* : *bəu*, *brəut*, *fl²əu*; i Partic. *ø*: *bøde*, *strøt*$_j$*k*$_j$*e*, *fl²øje*. I 6te Kl. Præs. *bl²ææs*, Partic. *bl²eese*, *greete*, *leete*.

II. Svage. Præterita paa — t er fuldt saa overveiende over dem paa — d som i Selbu. Tilsyneladende borte er Endelsen — de i *spool²*, *smool²*, *kjəul²*, *həul²*, *saa*, *haa*, *laa*; Partic. *smoort²*, *həurt²*. I 4de Klasse er Præs.endelsen — *e*, ikke — *a* som i Støren.

Imper. Plur. paa — *a* synes ukjendt. Da Imper. som oftest lignede Inf., antog man dette som Bydeform, ogsaa hvor Inf., men ikke Verbalstammen, havde Ligedannelse; man siger ikke alene *låvå* for „lov“, men ogsaa for „lev“; man har *såvå*, *dråghå* o. s. v. i Imper. Sing.

For at man lettere skal kunne identificere sig Exemplerne tilføies her et Glossar over mindre let gjenkjendelige Ord, der ikke er oversatte i Texten.

ååtå se *åtå*.
ååtvårå, v. advare.
ådå, v. vrimle, krybe.
åtå, v. æde, spise.
åvå, adv. ovenfor.
åvåbåår, m. Nedbør.
baa, v. bade.
baaka, v. bage.
bɒrå se *bårå*.
bɒrs[1], *bɒ'rs*[1]*e*, f. Bøsse.
båkå, v. bage.
bårå, v. bære.
båtå, m. Bid, Mundfuld.
bå'tt'n, m. Bund.
beenspöl[2]*u*, f. Benpibe.
beére, adj. komp. bedre.
beje, v. bede.
biji, v. pt. partic. bedet.
bl[2]*aa*, v. blade.
bl[2]*åås*, v. blæse.
bl[2]*istre*, v. fløite.
bl[2]*yy'in*$_j$, adj. undselig.
boogh, m. Bov.
boor, *bool*[2], n. Bord.
boso, f. Leie af slet, især uordentlig, Beskaffenhed.
brånå, m. Brand, Svie, Lidenskab.
brustuuk, m. Vest.
bærre, *bære*, adv. 1. blot; 2. rent ud.
bärfätt, adj. barbenet.
bøhrk, f. Birk.
børå, se *båra*.
bøø'ghən, best. nom. pl. m. Bovene.
bøølkua, best. nom. s. f. Bjældekoen; *bøølsö'ön*, Bjeldesauen og *bøølsölamba* (best. dat. s. n.) dens Lam.
daarn[2], best. nom. s. m. Dalen.
dal[2]*a*, m. Speciedaler.
dånå, v. drønne.
dravvel[2], m. en vis Ret af kogt Melk.
drågå, *dråghå*, v. drage.
dråpå, m. Draabe.
dråpå, v. dræbe.
dråvå, se *drågå*.
drekkæn$_j$*n*, *drekkæn*$_j$*es*, v. præs. part. drikkelig.
dughur, *dugul*[2], m. Formiddags- eller Middagsmaaltid.
duugh, v. due.
duvur se *dughur*.
döölˀ, v. dølge.
e, pron. jeg.
eeren$_j$, (rettere *ceræn*$_j$) n. Ærinde.
eeta, v. spise.
el[2]*i*, v. pt. partic. opfødt.
əs, pron. pl. os.
əu, f. Øie.
falj̈de, v. fastsy den ombøiede Kant paa Tøi.
fårt[1]*å'nå*, v. fortinne.
feela, best. dat. s. n. Fjeldet.
feer, n. (f?) Fjær.

filjl, adv. formodentlig, vel.
fl²átt'n, v. blive flad.
fl²ughu, f. Flue.
fl²ytjt, fl²øtjte, v. flytte.
frama, adv. foran.
fröö'ə, frö''ö, f. Skum.
fyry, præp. foran.
fælje, v. falde.
føry, føri, førrə, se *fyry.*
föö̜l², v. følge.
gakk, v. imper. sing. gaa.
gøl²å, gål²å, v. gale.
gåmå, m. Fornøielse.
gåså, v. dampe.
gåvå, m. Gave.
gnåghå, v. gnave.
gråvå, v. grave.
gæl²injə, adj. gal, urigtig.
hagul²u, hagöl²u, f. Havgule, en tør Vestenvind om Sommeren.
haljle, haljl, holde.
hang, v. imper. s. hæng.
hanjnsåmå, v. behandle, haandtere.
håå, v. have.
håghå, m. Gjærde.
håmår, m. Hammer.
hånå, m. Hane.
hå'njda, best. nom. s. f. Armen.
håvåljə, n. Væversylle.
hemmel, m. Himmel.
həu, n. Hoved.
hókkər, v. krympe sig, skjælve af Kulde.
hommel², m. Humle (Planten).
hommæl², f. Humlebi.
hónjn'n, best. nom. s. m. Hunden.
hoso, f. Strømpe.
hughu, hugu, n. Hoved.
huku, f. Hage.
humul², m. rundagtig Sten.
husu, hösö, f. Strømpe.
hykjyljə, m. Haseled.
hænjə, pron. han.
hæsjsjə, v. hænge Hø til Tørring.
høvilj, m. Høvel.
høøvən, best. pl. f. Hovene.
höö, n. Hoved.
hœykjæmbe, f. Hødot.
iile, adv. ilde.
iine, adv. inde.
itjt, itjte, injt, adv. ikke.
ivi, præp. over.
jørå, v. gjøre.
jåå, v. give.
jådår, m. 1. vævet Kant paa Tøi. 2. Udvækst, hvor der har været skaaret i Træstammer.
jårå, jår, v. gjøre.
jee, pron. jeg.
jenn, adv. gjerne.
jurugh, adj. som er tidlig oppe om Morgenen.
jutulj, jutul², m. Tosse, kun som Skjældsord.
jæ'nsvuku, f. St. Hanstid.
jænjn, jænjne, jæ̜ne, adv. gjerne.
jømm, v. gjemme.
jørå se *jårå.*
kaaku, f. Kage.
kaave, v. 1. gjøre store Bevæ-

gelser med Armene lidt høit oppe; 2. stræve.
kvnå, kånå, f. Kone.
kåpår, n. Kobber.
kårs¹e, v. sætte Kors.
kåvå, se *kaave.*
kjuúghə, num. tyve.
k æwel², n. rund Stok: 1. til Bagning; 2. til at sætte i Munden paa Kid.
kjäräl$_j$, kjærel$_j$, n. 1. Osteform. 2. To Bøtter Vand (den Mængde nemlig, der bæres paa én Gang).
kl²ävje, kl²øvje, kl²vvj, v. lægge Kløv paa.
kl²vvv, f. Kløv.
knakk, m. Skammel, Krak.
knåå'e; knådå, f. Portion af Deig.
knådå, v. knade.
knöö''ə, knö''ö se *knåå'e.*
kómmer, m. Rakle, Blomsterstand paa visse Løvtræer.
krytjyr, krøtjyr, krøtyr, n. Husdyr, Fæ.
kræav, krääv, v. kræve.
krøtu, f. Levninger, naar man har smeltet Talg.
kumul² se *kómmer.*
kupul², m. rundagtig Sten.
kømuúr, se *kómmer.*
laakan$_j$, laaken$_j$, n. Lagen.
laave, v. hænge ned.
låågh, f. liggende Træstamme.
låågh, adj. lav.
lååte, v. give Lyd, lyde.
låså, v. læse.
låvå, v. 1. leve. 2. love.
leki, v. pt. partic. lækket.
lijje, v. ligge.
lijji, v. pt. partic. ligget.
likji, se *leki.*
ludu, f. Lade.
lughumt, adv. passende.
luku, f. Luge.
lyy, v. lyve.
lænjje, adv. længe.
lætt, m. Farve.
lø'å, m. Ljaa.
lødu, löö'ə, lö''ö se *ludu.*
má'an$_j$, best. nom. s. m. Manden.
manga, adj. f. plur. mange.
måå'e, mådå, m. Tømmergaffel (et Tømmermandsredskab).
måghå, m. Mave.
måkå, m. Mage.
månå, v. bevæge sig fremad.
måså, m. Mos.
måvå se *måghå.*
mykjy, mytjkjy, adj. meget.
møsu, f. Valle.
naasaboro, f. Næsebor.
naghel², m. Nagle.
navvel², m. Navle.
nvvå, nåvå, m. Næve.
nåvår, m. Naver, Bor.
ni, præp. ned i.
nijje, num. ni.
nykjyl$_j$, nytjkjyl$_j$, m. Nøgel.
nøvvel², f. Prop i Bunden af en Baad.
pa''an$_j$, best. dat. sing. af Panden.

MARINE BIOLOGICAL LABORATORY WOODS HOLE LIBRARY

paar, v. parre.
påså, m. Pose.
pl²agg, n. Klædningsstykke.
punj, punjdi, præp. under.
ranjnsåkå, v. randsage.
rɒvå, m. Strimmel, lidet Stykke.
råghå, m. Topmaal.
ristilj, m. Kniv paa Plogen.
rɪkö, ruku, f. Skovl.
rœi, v. præt. ind, red.
rængte, v. præt. ind. regnede.
røørt¹e, v. præt. ind. udrørte, „vendte" Hø, der laa til Tørring
rötjt, adj. n. rødt.
saaghe, v. sage.
sɒɒ, adv. saa.
sɒl²å se *sål²å.*
sɒvå, v. sove.
såå, m. en Sort større Vandkar.
så''ån, best. nom. s. m. Sønnen.
sååvå, v. sove.
sål²å, m. Sæle.
såmår, m. Sommer.
såtå, m. fladt eller bart Sted imellem Ujævnheder.
selj, f. Silje.
sə, adv. saa.
sikji, sikjkje, v. sidde.
sugh, v. sive.
sjippəl², v. bringe i Ulave.
sjuru, f. Sigd.
sjœœl², v. skille.
sjømt, lade noget sees glimtvis.
sjørå, v. skjære.
sjöö'ghe, num. syv.
sjööl², v. skylle.
skukul², m. Skaglestang.
skuùl²e, skú'ul², m. Skolelærer.
s²lɒ'ɒ, m. Slæde.
s²låå, slåå, v. slaa; *s²loò i,* begyndte.
slåå'e, s²lå'å, m. Slæde.
slughu, f. Pleiel.
småkå, v. smage.
smord²e, v. præt. ind. smurte.
snåpå, m. Snip.
snuru, snøru, f. Snare.
snøør, v. præs. ind. sner.
spɒnå se *spånå.*
spɒrja, v. spørge.
spånå, m. 1. Sugevorte hos Dyr. 2. Spind.
spijilj, m. Speil.
spiljder, f. flad Stikke af Træ.
spó'ol², spoor, v. præt. ind. spurgte.
spudu, f. Brødstikke.
späär, spœœr, v. spørge.
spœœr, v. pr. ind. spørger.
stakalj, m. Person af Hankjøn.
stakar, m. Stakkel.
ståål²å se *stål²å.*
stågå, m. Stige.
stål²å, v. stjæle.
stång, f. Stang.
stikjilj, m. Benet i Smallæggen, overført om lange, tynde Gjenstande.
studu, f. Støtte.
stughu, stugu, f. Stue.
stughur, m. en egen Sort Vantrivning af Grantræet.

stupul[2], m. Klokkehus paa Kirke; overført: stiv, legemlig klodset Person.
stuvu se *stughu*.
styk$_{j}$*kje*, *styk*$_{j}$*kjy*, *støk*$_{j}$*kj*, *styt*$_{j}$*tj*$_{k}$*j*, n. Stykke.
stæi, v. præt. ind. steg.
stää'rę, adj. komp. større.
støø'e, *stø''ø*, f. Støtte.
stööre, v. være klodset.
sumul[2], f. Hunren.
svåå'ə, *svådå*, m. hudløst Sted.
svul[2]*u*, f. Svale.
svääir, v. sværge.
svöl[2]*u* se *svul*[2]*u*.
syy, v. syde.
sæi, v. sige.
sæl[2], v. sælge.
säärt[2], *sählt*, v. præt. ind. solgte.
sømm, v. svømme.
søng, *söng*, v. synge.
sønu, f. Sene.
sørr, v. surre.
sönö, f. Sene.
sœyte, v. præt. ind. suste.
sœœv, v. præs. ind. sover.
tagd, *tavd*, v. præt. ind. tiede.
tåå, v. tage.
tåmåsfinger, n. Tommelfinger.
tånår se *tonor*.
teénest, f. Tjeneste.
tijj, v. tie.
tijje, num. ti.
tistil$_{j}$, m. Tidsel.
tonor, m. haard Ved af krumvoksen Gran.
too, v. præt. ind. tog.
tors[1], v. præt. ind. turde.
trål$_{j}$*lröö'ə* se *træl*$_{j}$*lrudu*.
tréa, num. tre.
træl$_{j}$*lrudu*, f. en vis Sygdom, især hos Heste.
trøske, v. tærske.
tröö'ə, f. Trædebræt.
tvørul$_{j}$, *tyryl*$_{j}$, m. Kjernestang.
tyk$_{j}$*kje*, v. synes.
tæmmje, *tæmme*, v. tæmme.
tødør, *tø''ør*, m. Tiur.
tørilj, *tørul*$_{j}$ se *tvørul*$_{j}$.
töö̈l[2], v. taale.
udu, f. Hvirvel i Vand.
vaar, v. vare.
vaaru, f. Vare.
vak$_{j}$*in*$_{j}$, adj. vaagen.
vaksin$_{j}$, adj. voksen.
vvvr se *vårå*.
våå, *vådå*, v. vade.
vå'mba, best. nom. s. f. Vommen.
vårå, *vår*, v. være.
våtå, m. Varde.
våvå, v. veie.
veegh, m. Vei.
viiåte, f. Vidde, stor Strækning.
vilja, m. Vilje.
vikö se *vuku*.
vil$_{j}$*lər*, adj. komp. bedre.
vohlte, v. pt. part. væltet.
vræi, v. præt. ind. vred.
vuku, *vyyku*, f. Uge.
væd$_{j}$*djje*, m. pl. ubest. Vægge.
væje, m. pl. ubest. Veie.

vænn, v. vænne.
vørå. v. være.
vödjd, v. præt. ind. vadede.
vögge, f. Vugge.
völ²möl², n. Vadmel.
yyl²e, v. hyle.
æljde, v. ilde.
ænjde, m. Ende.
ææta, v. spise.
äppel², f. Æble.
ølder, f. Firben, Øgle.
ølløv, num. elleve.
øvi, præp. over.
øvju, f. Evje.
øø, v. ødsle.
øø'lə se *ølder.*
öl²i, v. præt. part. opført.
öl²völ², f. Alvor.
öö'ə, f. Hvirvel i Vand.
ööghe, n. Øie.

Rettelser.

kj, allesteds hvor det forekommer, læs k_j
sj, — — s_j

Side	39	Linie	5	f. o.	Dette — *l é a	læs	Dette *l é a
—	39	„	12	f. o.	*aatvårå.*	-	*ååtvårå,*
—	40	„	7	f. o.	(støtte)	-	(Støtte)
—	40	„	12	f. n.	*gåmå̃*	-	*gåmå*
—	42	„	10	f. o.	Hankjønsordene	-	Hunkjønsordene
—	43	„	4	f. n.	*jukul²*	-	*jutul²*
—	45	„	7	f. n.	(N y g l a) Aasen)	læs	(N y g l a, Aasen)
—	46	„	6	f. n.	*tæmme*	-	*tæmme*
—	48	„	1	f. o.	*læ'æng*	-	*læ"æng*
—	51	„	15	f. n.	(*vukui*) (*vukuinj*)	-	(*vuku'i*) (*vuku'inj*)
—	57	„	18	f. o.	*boolöm*	-	*bool²öm.*

Et lidet Myntfund fra Gaarden Sand i Værdalen.

(Ved M. Chr. Carstens).

Paa Gaarden Sand i Værdalen, Nordre-Throndhjems Amt, blev Vaaren 1882 ved Opbrydning af Agerland fundet i Jorden 22 Sølvmynter fra Middelalderen, nl. 6 angelsachsiske, 1 irsk, 14 tydske Mynter samt en overbrukket kufisk Mynt. Paa samme Sted var tidligere fundet 6, som Finderen imidlertid ikke havde opbevaret. Fundet er indløst af det kgl. norske Videnskabs Selskab og indlemmet i dettes Myntsamling. Ifølge de af Hr. Adjunkt Rygh velvilligen meddelte Oplysninger om Findestedet, er Gaarden Sand beliggende i Lien paa den nordre Side af Dalen, nordenfor Myrene, omtrent 4 Km. fra Stiklestad, og en Smule længere fra den inderste Bugt af Fjorden. Fundet gjordes paa en Husmandsplads sydvestligst paa Gaarden, strax ovenfor Gaarden Landstad, paa en liden Ager, der ligger i en middels stærk Skraaning mellem nogle lave Fjeldknauser. Mynterne fandtes i i Plogdybde, de fleste nogenlunde samlet i den nedre Del af Ageren, en enkelt for sig selv adskilligt længere oppe. Det er saaledes muligt, at de i Tidens Løb kan være bragt fra hverandre ved Jordarbeide, idet man tidligere ikke har været opmærksom paa dem. Da der heller ikke sidste Vaar, da de indsendte Stykker bleve opsamlede, blev eftersøgt med særdeles Omhu, antager Hr. Rygh, at der muligens senere kan findes flere Mynter paa samme Sted.

De 6 angelsachsiske Mynter tilhøre alle Kong Æthelred II (978—1016); den irske den norske Konge i Dublin, Sihtric eller Sigtryg (989—1029); — af de tydske Mynter lade kun 8 sig med nogen Sikkerhed bestemme, ligesom ogsaa den kufiske Mynts Prægningstid er tvivlsom. Imidlertid tør det vel ansees som sikkert, at ingen af disse Mynter er yngre end Aar 1030; de ere saaledes maaske nedlagte i Jorden henved Midten af det

11te Aarhundrede. Paa nogle mindre Beskadigelser nær, er den irske og de angelsachsiske meget tydelige og velkonserverede, medens derimod de tydske Mynter med Undtagelse af 2 ere meget slidte, — hvad ogsaa gjælder om den kufiske Mynt. —

De Værker, der har været benyttet ved Bestemmelsen af Mynterne ere, foruden „Groschen Cabinet“ og Prof. Holmboe om Egersundsfundet, Hildebrand, „Anglosachsiska Mynt“ osv., 2det Oplag, Stockholm 1881, og Dannenberg: „Die deutschen Münzen der sächsischen und fränkischen Kaiserzeit, Berlin 1876. Forklaringen af den kufiske Mynt skyldes Hr. Professor I. P. Broch, ligesom Bestyreren af Universitetets Myntsamling, Hr. Dr. Stenersen velvillig har ydet Bistand ved Bedømmelsen af de tydske Mynter. —

Angelsachsiske.

1. Adv. †ÆÐ . . . ÆD REX ΛNGLO♃. I en Cirkel Kongens Brystbillede til Venstre, med bart, glat Haar, Scepter med 3 Kugler paa Toppen.
   Rev. †EΛDƔOL . . ¯O CÆNT. Dobbelt Kors i en Cirkel, i Korsets Vinkler CRVX.
   Hildebrand, Typ. C, No. 147. Af Myntens ene Kant er et lidet Stykke afbrukket.
2. Adv. †ÆDELRÆD REX ΛNGLO♃. Som No. 1.
   Rev. †ÆLFGΛR Π ¯ O LVND. Som No. 1.
   Hildebr. Typ. C, No. 2038.
3. Adv. †ÆDEL . . D REX ΛNGLO♃ } forøvrigt som No. 1.
   Rev. †ƧƔETINC M ¯ O LV . D }
   Hildebr. Typ. C, No. 2920. Mynten har et Hul i den ene Kant.
4. Adv. †ÆDELRÆD REX ĀNGL. Kongens Brystbillede til Venstre med opstaaende Haar.
   Rev. †ƔVLFƔINE M·ΘLVND. Stort dobbelt Kors med 3 Halvmaaner paa Enden af hver Korsarm ved Myntens Kant.
   Hildebr. Typ. D, No. 3007.
5. Adv. †ÆÐELRÆD REX ĀN . . . . } forøvrigt som No. 4.
   Rev. †HƔΛTEM . . . . . NORÐ }
   Hildebr. Typ. D, No. 3140—41. Omtrent 1/4 Del af Mynten mangler.

6. Adv. som No. 2.
Rev. †ÆLFΣTΛN M — O TOTΛ. Forøvrigt som No. 1. Hildebr· Typ. C, No. 3832. Et Hul er boret i Myntens ene Yderkant.

Irsk:

7. Adv. †ΣIHTRC RE‡DYFLNI
Rev. †FÆREMIN M·O DYFLI } forøvrigt som No. 4.
Hildebr. No. 25, men K. Æthelreds Typ. D. Adversens Indskrift er efter Hildebr. b, 24.

Tydske:

8. Adv. BERNHARDV . . VXI. Kronet Hoved til Venstre
Rev. NNOMINE D·NI ΛME. . Et lidet Kors i indre Feldt.
Mynten tilhører Hertug Bernhard I af Sachsen, 973—1011, Dannenberg Pag. 229, Tab. XXV, 585, — Groschen-Cabinet XII, Tab. I, 2 & 3. Indskriften paa Adversen afviger fra begge ved den efter DVX tilføiede Streg, — fra det hos Dannenberg opførte Exemplar ved E istedetfor I i NNMINE. Mynten er noget slidt paa den ene Kant, hvorved 2 Bogstaver paa Adversen og 1 paa Reversen ere blevne utydelige.
9. Adv. HENDICVꝏ DVX. Kors, i hvis Vinkler Kugle, Ring, Kugle, Trekant.
Rev. ꝏ ΛTIΛCIΛNƆƆ(. Kirkebygning, hvorpaa ƆNƎ.
Af Hertug Henrik IV af Baiern, 995—1002, Dannenberg Pag. 399. Reversen er ifølge Dr. Stenersen identisk med Cappe Tab. V, 58, der er lig Dannenberg No. 1071, ligesom flere meget nærstaaende Adverser findes hos Cappe og i Thomsens Katalog No. 4721—43. Reverslegenden, læst retrograd, synes at indeholde REGINA CIVITAS (Regensburg), i forvansket Form. Mynten er vel konserveret.
10. Adv. VVIGMAN:COM. Kors med en Kugle i hver Vinkel.
Rev. I 2 Linier: ERBERI-DORIRI.
Mynten henføres af Dannenberg Pag. 471, Tab. LV, 1229 til Grev Wigman III af Nedre-Sachsen, 967—1016, cfr. Holmboe, Egersundsfundet, Tab. III, 64.
11. Adv. Kirkeportal.
Rev. Et lidet Kors.

Af Overskrifterne kan kun enkelte Bogstaver, paa Adversen et D og et liggende G, paa Reversen et D og N, foruden endel Streger, skjelnes med Tydelighed. Mynten, der er meget slidt, er Efterligning af en Magdeburgermynt af samme Slags, som de, der beskrives hos Dannenberg Pag. 492, Tab. LIX, 1330, og Holmboe, Egersundsfundet Tab. VII, 68. De angives af Dannenberg at være præget omtr. 1000—1010.

12—13. Adversen paa begge Mynter viser en Figur, der af Dannenberg Pag. 486, Tab. LVIII, 1309, antages for en langstrakt Kirkegavl, baaret af 4 Søiler, Reversen et Kors med en Kugle i hver Vinkel. Omskriften er ulæselig. Begge Exemplarer ere meget tynde og slidte, den ene Kant lidt afbrukket. Formodes af D. at være præget kort før 1000 i Norden.

14—21. Samtlige disse Mynter ere meget slidte, kun enkelte Bogstaver i Omskrifterne tydelige. No. 14—17, af hvilke 2 dog kun bestaar af Brudstykker, kan dog med Sikkerhed henføres til de hos Dannenberg Pag. 455, Tab. LII, 1167 beskrevne „Adelheidsmynter", hvis Prægningstid er angivet til 991—95 (Otto III & Adelheid). — No. 18—20 vise paa den ene Side et Kors med Kugle i hver Vinkel, paa den anden en Kirkebygning. Omskriften er ulæselig; paa Adversen af No. 18 staar maaske OTTO; paa Adversen af No. 19 staar NO. No. 21 antager Dr. Stenersen at være en upræget Blanket.

Kufisk.

22. En halv Dirhem, meget slidt, saa at Indskriften er næsten ulæselig. Hr. Prof. I. P. Broch, der har undersøgt Mynten, erklærer det for vanskeligt at bestemme, om den er abbasidisk eller samanidisk, men tror, at den i første Fald maa være slagen mellem 200—299 H. ɔ: 815—912 Chr., i sidste Fald mellem 280—299 H. ɔ: 893—912 Chr*).

*) Efterat Ovenstaaende allerede var trykt, indkom til Samlingen 6 andre Mynter, fundne ihøst sammesteds, nl. 1 afbrukket kufisk, større, og bedre konserveret, end den før fundne, 2 af Æthelred og 3 slidte tydske Mynter, hvoraf ialfald 2 „Adelheidsmynter".

Meddelelser
om oldsagsamlingens virksomhed i 1881.

(Af K. Rygh.)

I aarsberetning for 1881 fra foreningen til fortidsmindesmerkers bevaring bliver der som sedvanlig offentliggjort en udførlig redegjørelse for samlingens hele tilvækst i dette aar, forsaavidt den bestaar af sager ældre end reformationen, med beskrivelse af de enkelte numere. Da jeg altsaa kan henvise til denne detaillerede beretning, vil jeg i denne lille afhandling indskrænke mig til at gjøre de dele af aarets tilvækst til gjenstand for nærmere omtale, som enten i sig selv ere af sjeldnere og merkeligere beskaffenhed eller dog kunne bidrage til at kaste et fyldigere lys over de archæologiske forhold i det nordenfjeldske Norge. Skjønt dette bliver trykt saa sent ude i aaret 1882, at for en væsentlig del ogsaa resultaterne af dette aars virksomhed foreligger, vil jeg dog her kun undtagelsesvis drage disse ind i fremstillingen.

Blandt de indkomne stykker fra **stenalderen** danne de til den saakaldte arktiske gruppe hørende former stadig en væsentlig del, navnlig spidser og knive af skifer. I 1881 er erhvervet 6 spydspidser og pilespidser og 1 enegget kniv af skifer, alle fra Fosens fogderi. Blandt spidserne fortjener at nævnes en af graa skifer med agnorer fra Skjønhals paa vestsiden af Frøien. I begyndelsen af 1882 er derhos indkommet en liden pilespids af rødbrun skifer fra Dalø ved sydsiden af den samme ø. Disse fund af stenaldersager fra en ø, som ligger saa langt ud mod havet som Frøien, ere af ikke ringe interesse. Vistnok maa det erindres, at om end Frøien ligger flere mile fra fastlandet, er den havarm, som adskiller det fra Hitren, dog ikke mere end omtrent 3 kilom. bred, og at søstrækningen mellem denne ø og

fastlandet igjen ikke er mere end omkring 4 kilom. Imidlertid maa det dog ansees for sikkert, at naar det folk, der har brugt skifervaabnene, hvilket efter den almindelige, utvivlsomt rigtige antagelse er de nuværende Lappers forfædre, har boet paa Frøien, kan det ikke have levet som nomader paa de nuværende Lappers vis. Den omstændighed, at den overveiende mængde af de hidtil fundne skifersager ere fundne paa kysten og paa øerne udenfor, synes ogsaa at tale for, at kysten har været dette folks bosted og ikke alene et maal for enkelte besøg af dem. Ogsaa den anden stenaldersgruppe er repræsenteret i fund fra Frøien. Baa Kløven paa østsiden af øen er fundet 2 økser af flint, der bevares i samlingen.

Af de øvrige 5 spidser ere 2 af rødbrun skifer med agnorer fundne paa Harsvik paa sydsiden af Stokøen i Bjørnør, paa to forskjellige jordstykker, 1 paa Frengen i Stjørns sogn i Bjugn, 1 i Bondviken i Lensvikens sogn i Stadsbygden paa omtrent ganske samme sted, hvor tidligere en lignende spids blev funden, og den 5te, der er odstykket af en større spydspids af rødbrun skifer, blev funden ved en undersøgelse, som jeg foretog, af en fjeldhule paa Baret i Ørlandets sørbygd. Den laa lige ved fjeldvæggen ved den ene side af hulens indgang i nogle fods dybde nede i jorden. Hvad undersøgelsen af selve hulen angaar, maa jeg henvise til den udførligere redegjørelse derfor i foreningens „Aarsberetning“ for 1881. Den viste sig at have været tilholdssted for mennesker i gammel tid. I bunden fandtes i et lag af kuljord, $^1/_2$ meter mægtigt, en mængde maaltidslevninger af sedvanligt slags, dyreben og flere arter af skjæl. Der fremkom imidlertid ikke noget, der giver et aldeles sikkert holdepunkt for bestemmelsen af den tidsalder, i hvilken hulen har været beboet. Af oldsager fandtes nemlig kun nogle til ganske simple redskaber tildannede dyreben. Blandt disse ligne imidlertid nogle til prener tilspidsede splinter af marvben ganske endel redskaber, som andetsteds, saaledes i hulefund i England og Frankrige, ere fundne under omstændigheder, som bestemt henføre dem til stenalderen, hvorfor der er overveiende rimelighed for ogsaa at henføre levningerne i denne hule til den samme

tidsalder. Herfor taler ogsaa baade den omstændighed, at en skiferspids blev funden lige ved hulens indgang, og at der nogle 100 alen længere nede, udenfor aabningen af den fjeldkløft, som fører op til hulen, for nogle aar siden blev funden en spydspids af skifer og nogle skridt derfra i 1881 en økse af skifer af en type, der maa henføres til den arktiske gruppe („Norske oldsager“ no. 14). Det er den første fuldstændige økse af denne type, som vor samling har erhvervet, medens den tidligere kun havde et egstykke af en lignende fra Kne i Stod.

Det merkeligste stykke af denne gruppe er dog den eneggede kniv af rødbrun skifer fra T e k s d a l i Aafjorden, fra hvilken gaard samlingen ogsaa tidligere har faaet en kniv af væsentlig samme type. Den sidst indkomne er noget forskjellig fra den almindelige form af skiferknive fra Fosen, idet bladets største bredde falder længere ud mod spidsen end sedvanlig, ligesom den er større end almindelig. Det eiendommeligste ved den er imidlertid de indridsede figurer, hvoraf der forekommer 1 paa den ene side af bladet og 2 paa den anden (se afb. i „Aarsb.“ 1881 fig. 3). Der kan ikke være synderlig tvivl om, at disse figurer skulle forestille fiske, hvilket især falder i øinene ved den enkelte figur paa den ene side. Fra henimod munden til lidt bagenfor midten af legemet er fremstillet en rygrad paa en saadan maade, at det kunde vække formoduing om, at mønsteret er taget af en fossil fisk, der er kommen frem ved kløvning af en sten eller lerbolle. De paa den øvre og nedre kant fremstaaende streger skulle vistnok forestille svømmefinner, og det samme er maaske ogsaa tilfældet med den firkantede figur ved rygradens ende. Væsentlig af samme udseende er hovedfiguren paa den anden side, medens den øverste figur er mindre fuldstændigt udført. Hvis denne forklaring er rigtig, har man i disse figurer et maaske enestaaende eksempel paa forsøg paa fremstilling af dyremotiver paa stenredskaber, medens man vistnok kjender saadanne paa redskaber af ben og horn fra stenalderen.

Derimod forekommer nu og da ornamenter af geometrisk art paa gjenstande af sten, især af skifer. I Tromsø museum findes en enegget kniv fra Skaanland i Throndenes (afb. i „Aarsb.“

1879 fig. 60), der paa den ene side har rækker af korte skraa linjer, der ere sammenstillede som zikzaklinjer*). Paa en meisel af skifer i samme museum, fundet paa Lyngseidet, sees paa den ene side indgravet en cirkel (Aarsb. 1880, 283). Paa en firearmet klubbe af klebersten fra Sokndals prestegaard i Stavanger amt i universitetets samling findes paa den ene side indridset et netformet mønster (femkanter og sekskanter; afb. i Norske olds. 42 b. Et lignende netmønster, men meget regelmæssigere og finere udført, paa en hammer af haard sten fra Wales, afb. hos Evans, Stone implements pag. 202, hvor der ogsaa omtales en hammer med det samme ornament fra det nordlige Skotland). Det samme ornament som paa klubben fra Sokndal findes paa en firearmet klubbe fra Stala paa Oroust i Gøteborgs museum, som paa en anden side har flere rækker zikzaklinjer (Montelius, Bohusl. Forns. pag. 8 og „Aarsb." 1875, 80). Zikzaklinjer finder man ogsaa paa en svensk skiferspids, og paa den, merkeligt nok, anbragt i den hulrand nærmest roden, der maa antages at have været skjult af skaftet (Svensk Månadsbl. 1874 s. 164). Som et slags simpelt ornament kunde man ogsaa være fristet til i enkelte tilfælde at betragte de hak, som undertiden med en vis symmetri findes anbragte tvert over ryggen paa endel skiferspidser. Naar disse ere anbragte nær tangen og agnorerne, kunne de vistnok ansees for at have været bestemte til at støtte skjeftningen. Man maa nemlig vistnok gaa ud fra, at agnorerne paa disse spidser ingenlunde have havt den samme bestemmelse som f. ex. agnorerne paa spydspidser fra æ. j., men at de kun have til øiemed at danne fæste for de remmer eller sener, hvormed skaftet har været bundet fast, og hindre, at skaftet gled frem over spidsen, saaledes at altsaa agnorerne og det nederste stykke af spidsens blad var dækket af ombindingen. Isaafald kunde ogsaa disse hak i nogen grad tjene til støtte. Men dette kan ikke være tilfældet, naar hakkene findes længere oppe paa spidsen eller endog henimod odden, saaledes som tilfældet er med

*) Hermed kan sammenlignes det zikzakornament med en noget forskjellig sammenstilling der findes paa en liden skiferplade fra Portugal, afb. i Mortillet, Musée préhistorique pl. LXIII fig. 624.

den ene af to spidser, som i 1881 ere indkomne fra Harsvik i Bjørnør. Denne har i den øvre del paa den ene side 12 hak over ryggen med regelmæssige mellemrum. De ere øiensynlig indskaarne i oldtiden. Paa den anden side findes løst indridset nogle store ruder mellem ryggen og kanten, som ogsaa vistnok ere gamle, men mulig kunne være fremkomne tilfældigt.

Af spydspidser og pilespidser af skifer havde samlingen ved udgangen af 1881 et antal af 39 tilligemed 1 af kvarts. Deraf ere 2 fra Hedemarkens amt og 9 fra Nordlands amt. Af de øvrige 29, der ere fundne i søndre og nordre Throndhjems amter, skrive 19 sig fra kystbygderne (Fosens fogderi og ytre Namdalen), 10 fra de indre, i udstrækning meget større distrikter (Orkedalens, Guldalens, Strinde og Selbu, Stjør- og Værdalens og Inderøens fogderier og indre Namdalen). Om man regner med nogle faa, der findes i andre samlinger eller ere tabte, vil dette forhold blive uforandret. Af eneggede knive af skifer havde samlingen ved samme tidspunkt 12, hvoraf 2 ere fundne i Nordland, resten i de to throndhjemske amter og deraf 9 i kystbygderne og kun 1 i de indre (i affaldsdyngen ved Stenkjær). Medtager man 3, som findes i andre samlinger, faar man 11 i kystbygderne og 2 i de indre. Det har saaledes vist sig baade ved spidserne og i endnu høiere grnd ved knivene, at de fortrinsvis findes i kystbygderne.

Et ganske omvendt forhold finder sted med økserne af sten med skafthul. Af de 35 exemplarer af saadanne, som vor samling eier fra de throndhjemske amter, ere 26 fundne i de indre bygder og kun 9 i kystbygderne. Af dette slags økser er der i 1881 indkommet 5. Blandt disse er en hel og en i skafthullet afbrudt af den smukke type „Norske Oldsager“ 37, hvoraf denne samling i det hele eier forholdsvis ualmindelig mange exemplarer (7 ved udgangen af 1881). Den første af dem er funden i en temmelig høitliggende sidebygd til Øvre Stjørdalen, Skjelstadmarken, den anden, der er funden paa Løberg i Horg sogn til Støren, udmerker sig baade ved sit fine arbeide og og ved den sjelden smukke stenart, en gul- og grønspettet

mandelporphyr. Begge have den eiendommelighed, som er egen for denne økseform, at eggen er tvert afskaaren.

Af store køller eller klubber af sten (skifer) havde samlingen tidligere 2 exemplarer, en fra Halsen paa Gjetestranden (Norske Oldsager 43) med eg eller neb kun paa den ene ende, en anden fra Hovde i Verran med to nebber og skafthullet paa midten. Fra Viken i den samme bygd Verran er nu indkommet et tredie exemplar, som dog kun er halvt, idet det er afbrukket i skafthullet. Det har uden tvivl ogsaa været dobbeltnebbet ligesom det fra Hovde, men er smekrere og lettere end dette. Saadanne klubber ere ikke saa sjelden fundne her i landet. Universitetets samling har saaledes en fra Rud i Spydeberg (afb. i Aarsb. 1879 fig. 4) og en temmelig liden fra fjeldstrækningen Holleia i Modum. I den lorangeske samling i Fredrikshald findes et meget smukt exemplar fra Lørenskoven i Skedsmo, ikke mindre end 40 cm. langt (afb. Aarsb. 1868 fig. 2). Af en saadan klubbe maa ogsaa et brudstykke i Bergens museum være, som er fundet paa Loen i Stryn (Aarsb. 1880, 239). En mere kunstfærdig og sjelden form er den, hvor hjørnerne paa begge sider af skafthullet, som ogsaa paa enkelte af de ovenfor nævnte ere temmelig sterkt fremtrædende, ere udviklede i den grad, at de kunne kaldes firearmede klubber som „Norske Oldsager“ 42 i universitetets saml., funden paa Sokndals prestegaard i Stavanger amt, og en ufuldstændig fra Sædsbøen i Stangvik i den samme samling (Aarsb. 1879, 184).

Det vilde utvivlsomt være misvisende at kalde disse redskaber hakker. Deres runde tversnit og spidse ender gjør dem ganske uskikkede til brug som jordhakker, hvortil en langt lettere tilvirket hakke af træ vilde have været mere brugbar, og den temmelig løse stenart, hvoraf de i regelen ere dannede, gjør det umuligt, at de kunne have været anvendte til arbeide i sten. Derimod maa de ved sin spidse neb og sin tyngde have været et virksomt vaaben.

Blandt de til stenalderen henhørende gjenstande af aarets tilvækst skal jeg endnu særskilt fremhæve et par stykker. Fra Syd-Skjør i Bjørnør er indkommet et hængesmykke af skifer af

eiendommelig form (afbildet i „Aarsb." 1881, fig. 4). Det har nedentil form af en spade, oventil har det en tverstang som en ankerstok. At det maa henføres til stenalderen, kan ansees som godtgjort ved, at hullet er anbragt paa samme maade som paa det slags hængesmykker, der gaa under navn af „proberstene", idet det gaar ind gjennem den øvre endeflade og paa skraa ud gjennem den ene side. Denne omstændighed taler ogsaa for at henføre dette stykke til den almindelige skandinaviske stenaldersgruppe.

Det andet er en halvmaaneformet skraber eller sag af flint, i omridsene omtrent lig „Norske Oldsager" 50, fra Botngaarden i Bjugn, hvorfra tidligere en del skifersager ere indkomne. Det er en i den sydligere del af den skandinaviske halvø hyppig forekommende type. Dette stykke har imidlertid interesse ikke alene som det nordligste kjendte exemplar, men ogsaa som det eneste, der vides at være fundet nordenfor Dovre.

Fra **broncealderen** er i 1881 indkommet et nyt gravfund. Paa Røkke i Skatvaals sogn i Stjørdalen kom man under vaararbeidet ned paa en gravkiste paa et sted, hvor der tidligere maa have staaet en haug, som imidlertid i tidens løb er bleven udjevnet, idet der ved hver pløining er opbrudt og bortført sten. Selve gravkisten var bygget paa almindelig maade af reiste heller og bunden var belagt med mindre heller. I denne kiste laa der efter finderens meddelelse to skeletter, det ene med hovedet mod syd, det andet med hovedet mod nord. Af oldsager fandtes der bag hovedet af det ene skelet en stor lerurne, derhos en „tutulus", en større naal med spiral i den øvre ende (afbildet „Aarsb." 1881 fig. 6), et stykke af et diadem og en spiralfingerring af bronce. Af urnen er kun bevaret større stykker, hvilket er saa meget mere beklageligt, som urner saa yderst sjelden forekommer i norske broncealdersfund. Ogsaa af spiralringen ere kun stykker bevarede. Diademet har været af den

samme hovedform som de hos Madsen, Broncealderen II pl. 31 afbildede. Lignende diademer synes det at være, som i 1881 ere fundne i gravkister paa Rege i Haaland (med 2 „tutuli“, 2 haandledsringe, en lang spende og et dolkeblad) og paa Braud i Klepp (med „tutulus“ og haandledsring), og som begge nu ere i Stav. Mus. („Aarsb.“ 1881, 125 f.). Ellers er denne form neppe funden i Norge. Fundet viser i det hele en anden karakter end gravfundene paa Todnes i Sparbuen. Naar spiralnaalen undtages, er der i disse ingen oldsager fundne af de slags, som forekom i gravkisten paa Røkke, medens flere af disse sidste former derimod forekomme i jæderske fund. Denne gravhaug paa Røkke maa foruden hovedgraven tillige have indeholdt en sidegrav. Thi for nogle aar siden opdagedes en anden kiste, 4—5 m. fra den sidst opdagede, ligeledes med levninger af skelet og med brudstykker af en lang naal og en ring af bronce. Dette fund er ligeledes opbevaret i vor samling.

Af den til **ældre jernalder** hørende tilvækst kan først fremhæves en række fund fra Alvstad i Skatvaals sogn i Stjørdalen, som ere fremkomne ved nogle af foreningen til fortidsmindesmerkers bevaring foretagne gravninger. Skjønt nogle af fundene først ere indkomne i 1882 vil jeg dog her behandle dem under et. De høre til den ældste klasse af gravfund, som hidtil ere komne for dagen i det nordenfjeldske Norge. De gravhauger, hvori saadanne fund hidtil ere gjorte, have været byggede helt eller hovedsagelig af sten, men i størrelse ere de meget forskjellige. Eiendommeligt for gravstedets indretning er, at der aldrig findes regelmæssig byggede gravkister, men at benene, der altid ere brændte, ere nedlagte mellem stenene, som dog undertiden paa dette sted ere lagte noget mere i orden, saa at de danne en tilnærmelse til et gravrum, undertiden med en fladere sten lagt over til beskyttelse. De brændte ben have dels været nedlagte løst mellem stenene, men oftere sees de at have været nedlagte

i tiner af træ, hvoraf dog intet andet er bevaret end stykker af det kit af birketjære, hvormed sammenføiningerne have været tættede. Selv om saadanne stykker mangle, kan det dog ofte af benenes mere rensede og tørrere udseende skjønnes, at de have været nedlagte i trækopper. Undertiden kan der findes exempel paa begge nedlægningsmaader i samme haug. Saaledes forekom der i en haug paa Oppem i Sparbuen („Aarsb.“ 1871) i midten en samling brændte ben, nedlagte i trætine, og paa 3 andre steder lignende samlinger, nedlagte løst mellem stenene. Herpaa haves ogsaa exempler i nogle af haugerne paa Alvstad. Kun en enkelt gang er i en begravelse, som maa regnes til denne klasse, de brændte ben fundne blandede med kul (paa Hovstad i Sparbuen, „Aarsb.“ 1872); ellers ere de altid mere eller mindre rensede. De fund af dette slags, som hidtil vare fremkomne ved planmæssige og sagkyndige undersøgelser, ere følgende: 2 paa Oppem, 1 paa Tanem, 1 paa Stevra, 2 paa Vorem i Sparbuen („Aarsb.“ 1871), 2 paa Hovstad i Sparbuen („Aarsb.“ 1872), 1 paa Valseidet i Bjugn („Aarsb.“ 1872), 1 paa Grønesby paa Inderøen („Aarsb.“ 1874), 1 paa Kvitvang i Sparbuen („Aarsb.“ 1880), ialt 11, hvortil nu kommer 7 paa Alvstad i Stjørdalen. Herved maa dog merkes, at der er mange undersøgte hauger baade i Indhered og Fosen, som efter sin indretning med sandsynlighed kunne henføres til samme klasse, uden at det dog bestemt kan afgjøres, fordi de have manglet ethvert spor af oldsager. Da de faa levninger af oldsager, som i regelen findes, ere saa lidet iøinefaldende, ville de sjelden blive bemerkede, naar hauger fra denne tidsalder blive udjevnede af jordbrugere, og dette er utvivlsomt den væsentlige grund til, at saa forholdsvis faa af dette slags fund kunne constateres. Et ved tilfældig gravning gjort fund af dette slags er dog nylig indkommet til samlingen fra Fossem i Skeid sogn i Sparbuen, hvilket ogsaa i den henseende er af interesse, at det viser, at selv de største stenrøser kunne indeholde begravelser fra denne tid. Røsen paa Fossem har nemlig hørt til de største i Indhered, idet den har havt et tvermaal af omtrent 23 meter og en betydelig høide. De oldsager, som findes ved saadanne begravelser, ere i de fleste

tilfælde kun smaa levninger af forskjellige redskaber af ben, der have været lagte med paa baalet og efter branden ere blevne opsamlede og nedlagte i haugen sammen med de brændte ben af liget, hvorfra de kun ved nærmere undersøgelse kunne adskilles. De redskaber, hvoraf der saaledes findes brudstykker, ere fornemmelig halvmaaneformede kamme, spillebrikker af den i æ. j. almindelige lave kalotform, naale med rundt eller tresidet tversnit og terninger samt endelig et slags redskaber, der ligne skaftet af en ske. At disse stykker ikke kunne være levninger af benskeer, maa ansees som sikkert, dels fordi der aldrig er fundet levninger af blade af skeer, dels fordi de i den ene ende sees at have været altfor smale dertil. Heller ikke kunne de have været belæg paa lange kamme, der kunde have havt en form, som de der kjendes fra yngre jernalder (jf. Svensk. Forns. 526), paa samme maade, som de halvmaaneformede kammes overdel ofte har bestaaet af 3 stykker, et midtstykke, hvorfra tinderne udgaa, og en paanaglet plade paa hver side. Dette kan skjønnes deraf, at der aldrig findes naglhul eller rust af nagler paa saadanne stykker, saaledes som tilfældet ofte er med de brudstykker, der findes af de halvmaaneformede kammes sidebelæg, og desuden ogsaa deraf, at iblandt de mange brudstykker af dette slags, som nu haves, findes der ikke et eneste, der viser indsmalning til begge retninger, saa at det kunde have været af midtpartiet af en saadan kam, uagtet den bredeste og derfor sterkeste del maatte ventes at forekomme oftest blandt brudstykkerne. Alle de stykker, som haves, vise en jevn indsmalning til den ene retning, og dertil kommer, at nogle i den bredeste ende vise en oprindelig afslutning ved, at kanten er regelmæssig tilskaaren og ornamenteret med et paa tvers gaaende baand af linjer. Disse stykker ere kun 1—2 mm. tykke, indtil 2—5 cm. brede i den bredeste ende, medens enkelte stykker kun ere 2—3 mm. brede i den smale ende; nogen oprindelig afslutning paa denne har jeg ingensinde opdaget. De ere altid ornamenterede paa den ene side, dels med linjer langs kanterne, undertiden i forbindelse med rækker af buer, dels paa midtfladen med cirkler og halvcirkler om punkter. Sjeldnere ere de ornamenterede paa

begge sider. Det synes mig, at den eneste rimelige forklaring af disse redskaber er, at de have været naale enten til brug i haaret eller i klæder. I den smale ende have de sandsynligvis gaaet over til en mere rund form, og det er ikke umuligt, at de stykker af runde naale, som oftere findes sammen med dem, kunne høre til den spidse ende af det samme stykke. De kunne sammenlignes med naale af ben fra middelalderen. I vor samling findes saaledes en, der er fundet i Throndhjem, som i den øvre ende er flad og tiltagende i bredde indtil enden som bladet af et pileskaft. Endnu mere lighed med disse formodede naale har en pileformet bennaal, der er fundet under chorgulvet i Mære kirke i Sparbuen, og som vil blive afbildet i 3die bind af Stephens, Old Northern Run. Monum.

Som en egen form af tresidede bennaale maa betragtes nogle brudstykker fra en haug paa Alvstad, hvor alle tre sider ere hule, saa at tversnittet danner en treoddet stjerne.

Andre oldsager end disse redskaber af ben og kitstykkerne af trækar vare tidligere kun meget sparsomt fundne i disse begravelser. I en af haugerne paa Oppem i Sparbuen fandtes et brudstykke af en buget urne af ler, prydet med en rad dobbeltcirkler omkring bugen. I haugen paa Grønesby paa Inderøen fandtes en beltespende og et beltebeslag af bronce og nogle beslagstykker af jern, men alt af lidet charakteristiske former. Den gruppe af hauger, som nu er undersøgt paa Alvstad i Stjørdalen, har i den henseende givet meget gunstigere resultater. I en haug, hvori de brændte ben havde været nedlagte i en trætine, af hvilken som sedvanligt kun kitstykkerne vare bevarede, havde der i eller ved siden af tinen tillige været nedsat en urne af brændt ler af temmelig fin masse og sandsynligvis liden. Efterat trætinen var raadnet op, er urnen imidlertid af stenlaget bleven knust i saa smaa stykker, at dens form ikke kan bestemmes. Den har paa halsen havt et baand af mange parallele furer. I en anden haug fandtes foruden kitstykkerne og de brændte ben, hvoriblandt en rund naal og stykker af flere tresidede naale, tillige en tveegget spydspids af jern af en fra de danske mosefund kjendt form, der har været nedlagt ovenpaa eller i trætinen. I

nærheden af benene fandtes en krumkniv af jern, hvortil var fastrustet et stykke af en rund naal af jern. I dette fund er især krumkniven af interesse. Dette slags knive forekommer hyppigt i de bornholmske brandpletter og er nu og da fundet i de ældste begravelser fra ældre jernalder i det sydlige Norge. Fra det nordenfjeldske har hidtil intet exemplar været kjendt. I en tredie haug fandtes sammen med de brændte ben, hvoriblandt der var enkelte stykker af redskaber, en tveegget spydspids af jern af omtrent samme form som den ovenfor nævnte og levninger af en skjoldbule, der var saa knust af trykket af de sammengledne stene, at dens form ikke kan bestemmes, med nagler med store runde hvælvede hoveder. Endnu vigtigere var fundet i en fjerde, temmelig stor røs. Sammen med de brændte ben, der havde været indesluttede i en trætine, og hvoriblandt der var brudstykker af halvmaaneformede kamme og af en brikke, fandtes nemlig her en vel bevaret „hvælvet" spende af bronce, et brudstykke af, som det synes, en anden spende af bronce og en spids jernkniv. Af disse hvælvede spender ere tidligere, saavidt vides, kun 2 exemplarer fundne i Norge. Den ene, af bronce, er funden paa Gudmundshagen i Gran prestegjeld (Univ. saml. 2629), afbildet i „Norske Oldsager" nr. 234 og i Aarb. for Oldk. 1880 s. 125. Den anden, der er af jern, er funden i en røs paa Nordre Fevang i Sandehered, under lignende fundforhold som ved dette fund paa Alvstad, men sammen med et sæt af vaaben af de i mosefundene almindelige former (Aarsb. 1874 s. 133); den er afbildet Aarsb. 1874 fig. 32 og Aarbøger 1880 s. 121. Spenden fra Alvstad er dog i form noget forskjellig fra begge disse, men ligner temmelig nøie Svensk. Forns. 317 (Antiqu. Tidskr. för Sverige IV fig. 150); kun er naalspiralen paa vort exemplar dækket af et hylster af bronceblik (ligesom paa den bornholmske i Aarbøger 1872 fig. 10). Det omtalte brudstykke synes at være af en liden spende med glat baandformet bøile og et bredt men kort overstykke med en halvrund kam over bøilen ved dens udgang fra overstykket (jf. Antiqu. Tidskr. för Sverige

IV fig. 151). Paa Bornholm ere de „hvælvede“ spender oftere fundne i de yngre brandpletter*).

I en femte haug fandtes i en samling brændte ben, der havde været nedlagt i en trætine, et stykke jern, der ser ud til at have været af bladet af en krumkniv.

Disse fund af oldsager godtgjør rigtigheden af den antagelse, at denne klasse hauger med brændte ben i trækar eller løst nedlagt uden særskilt bygget gravrum ere de ældste af de hidtil bekjendte gravformer fra den ældre jernalder i det nordenfjeldske Norge**). Af det endnu ældre stadium, der i det sydlige Norge er repræsenteret navnlig af de i Smaalenene og i Jarlsberg fundne brandpletgrave, er der hidtil ingen levninger fundet nordenfor Dovre. Forøvrigt maa det naturligvis erindres, at denne gravform vistnok har holdt sig gjennem lange tider i det nordenfjeldske Norge, og at de forholdsvis faa hauger, hvori der er fundet charakteristiske oldsager, rimeligvis snarere høre til de yngre end til de ældre inden sin klasse. Naar haugerne paa Alvstad ved sine oldsager stilles archæologisk samtidige med de ældre danske mosefund og de yngre bornholmske brandpletter, kan man derfor ikke deraf slutte, at den her omhandlede gravform ikke skulde kunne gaa længere tilbage i tiden.

Til en betydeligt yngre tid end disse fund fra Alvstad hører et ældre jernalders fund fra nabogaarden Røkke. I den samme li, hvori de ovenfor omtalte broncealdersfund gjordes, afdækkedes i en stenrøs et langt gravkammer af opreiste heller. Deri fandtes et ubrændt lig, liggende med hovedet mod nord parallelt med strandlinjen. Af oldsager indeholdt gravrummet en urne af samme hovedform som Norske Olds. 361, en samling spillebrikker af ben som Norske Olds. 177, en hægtespende uden knapper og nogle pilespidser af ben m. m. Pilespidser af ben ere meget sjelden forekomne i gravfund. Et tidligere exempel paa et saadant fund er den i en haug paa Grønesby paa Inderøen***), men ikke sammen med den egentlige begravelse, fundne ufuld-

*) E. Vedel i Aarbøger f. Oldk. 1872 s. 41 & 56.
**) jf. J. Undset i Aarbøger f. Oldk. 1880 s. 119.
***) Se side 87.

stændige spids, der er afbildet i Norske Olds. 214. De paa Røkke fundne spidser ere derimod tresidede uden agnorer med en liden tange, dannet ved indsmalning af bladet. De ere imidlertid saa aftærede, at kun den indre kjerne er tilbage, hvorfor heller ingen ornamenter, som de mulig kunne have havt, ere synlige.

Særdeles smukke exemplarer af pilespidser af ben ere indkomne til samlingen fra Sjongshelleren paa Søndmøre, hvorfra der tidligere til universitetets samling er indkommen et betydeligt, men endnu ikke publiceret fund, fornemmelig bestaaende af oldsager af ben. Af disse spidser udmerker sig især et fuldstændigt bevaret exemplar af en firesidet spids af samme hovedform som Norske Olds. 214, ikke mindre end 22 cm. lang. To andre, der ere ufuldstændige, have tresidet tversnit ligesom spidserne fra Røkke, og paa en fjerde har bladet form af en enegget kniv. Paa disse søndmørske stykker er den oprindelige, blankt polerede yte fuldstændig bevaret uden spor af forvitring.

Hovedmassen af samlingens tilvækst i 1881 bestaar som sedvanlig af **yngre jernalders** fund. De fleste af disse ere almindelige, ofte forekommende former. En undtagelse derfra danner dog et i sit slags enestaaende beslagsmykke af bronce, forgyldt og pragtfuldt ornamenteret i keltisk stil (afbildet — dog hvad ansigtet angaar, mindre heldigt — i Aarsb. 1881 fig. 22). Det er desværre ufuldstændigt, da den ene af de fire korsarme, der stikke frem fra det runde hovedparti, mangler. Alligevel er det et af de smukkeste stykker af keltisk arbeide, vor samling eier. Det er fundet paa Hovstad i Øvre Stjørdalen.

Direktionens Aarsberetning for 1881.

Til

Kongen!

Direktionen for det Kgl. norske Videnskabers Selskab giver sig herved den Ære at aflægge underdanigst Beretning om Selskabets Virksomhed i 1881.

Den 21de Januar, Deres Majestæts høie Fødselsdag, blev Selskabets aarlige Fest høitideligholdt i Kathedralskolens Festivitetssal med et Foredrag af medundertegnede Adjunkt Rygh, hvori der med Henvisning til, at den 18de Januar 1880 var Hundredeaarsdagen efter Gerhard Schønings Død gaves en Udsigt over Schønings Virksomhed som Antikvar og Grundlægger af Selskabets Oldsagsamling, hvortil knyttedes en Betragtning over Betingelserne for, at Selskabet i sin reformerede Skikkelse paa en heldig Maade kunde fortsætte sin Virksomhed i de af Stifterne optrukne Spor. Foredraget er indtaget i Throndhjems Stiftsavis No. 19 1881.

I Generalforsamling den 25de Februar besluttedes til Reiser i naturhistorisk Øiemed anvendt:

Deres Majestæts Bidrag til Selskabet	Kr. 400.00
og af Selskabets Kasse	„ 200.00
	Kr. 600.00

Dette Beløb har som Stipendium været tilstaaet Hr. Konservator Storm og er af ham blevet anvendt til fortsatte Undersøgelser af Throndhjemsfjordens Fauna, især Dybvandsfauna, og Indsamling af lavere Sødyr.

Om Resultatet af denne Virksomhed bemærker Konservatoren, at det direkte Udbytte af Undersøgelserne i afvigte Aar paa Grund af forskjellige Omstændigheder ikke har været bety-

deligt og navnlig, fordi en stor Del af Sommeren medgik til foreløbige Undersøgelser af forhen ukjendte Lokaliteter, især den bredere Del af Fjorden, hvor den lange Afstand fra Land samt Veirforholdene ofte forhaler eller forhindrer Undersøgelserne fra en liden Baad. Den øvrige Del af Sommeren fortsattes Undergelserne paa forskjellige Steder ved Stadsbygden. Af Fiske, som her erholdtes ved Bundskrabning, anfører Konservatoren: mange Exemplarer af *Icelus furciger,* paa 200 Favnes Dyb, et nyt Expl. af *Cottunculus microps* (150 F. D.), *Centridermichtys uncinatus* (180 F. D.), *Cottus Liljeborgii* (2 F. D.), foruden et Par andre, som forhen ikke ere fundne i Throndhjemsfjorden, hvis samlede Antal af Arter efter Konservatorens Opgivende nu beløber sig til 99. Af Crustaceer, ligeledes erholdte ved Bundskrabning, nævner Konservatoren: adskillige Mysider, som han ikke har fundet de foregaaende Aar, et usedvanlig stort Expl. af den sjeldne *Sergestes Mejeri,* af Echinodermer nye Expl. af den i Konservatorens Afhandling i Selskabets Aarsskrift for 1880 som ny Art omtalte *Ophioscolex spinosa* (250 F. D.), spæde Unger af *Brisinga endecaenemos,* af Hydrozoer *Corymorpha uvifera* (250 F. D.), der, saavidt Konservatoren bekjendt, forhen kun er fundet meget sjelden, i den arktiske Region; af Anthozoer anfører han en utvivlsom ny Slægt og Art, som han dog af Mangel paa literære Hjælpemidler endnu ikke med fuldkommen Sikkerhed har kunnet bestemme; dog antager han, at den staar nær den exotiske Slægt Spongodes. Den fandtes ved Stadsbygden paa 150 Favnes Dyb, fæstet til Oculiner.

Forøvrigt har Konservatoren paa Reiserne indsamlet en Del bedre Expl. af Arter, som forhen havdes i Samlingen, samt adskillige Doubletexpl. til Bytte med andre Samlinger.

I ovennævnte Generalforsamling bevilgedes ligeledes til Reiser i arkæologisk Øiemed Kr. 200.00. Af dette Beløb har en Del været benyttet af Hr. Stud. real. H. Hansen, der har gjort en Reise gjennem Aafjorden, Dele af Bjørnør og Bjugn. Om Udbyttet af denne Reise meddeler Oldsagsamlingens Bestyrer, at, skjønt Hr. Hansen ogsaa for 2 Aar siden gjennemreiste Størstedelen af dette Strøg, har han ogsaa i aar indbragt flere verdifulde

Fund, hvoraf nogle høre til de merkeligste Stykker i Selskabets Samling. Af disse Bygder har navnlig Aafjorden vist sig særdeles rig paa Oldfund, især fra Stenalderen, og Samlingsbestyreren antager, at de gjentagne Reiser, som der i Løbet af de sidste 10 Aar har været Anledning til at foretage her, har virket til, at et forholdsvis større Antal af fundne Oldsager blive leverede af Finderne. — Resten af Stipendiet har været benyttet af Samlingens Bestyrer til Reiser gjennem Stjørdalen, samt gjennem Verran, Stjørn, Bygderne paa Sydsiden af Throndhjemsfjorden fra Vernes Sogn til Børgsen og gjennem en Del af Hevne. Paa denne Reise indsamledes mange verdifulde Fund, og Antegnelserne om faste Fornlevninger suppleredes ved mange nye Oplysninger. I Vernes Sogn, søndenfor Agdenes, opdagedes en i Oldtiden beboet Hule, der senere paa Høsten blev nærmere undersøgt efter Foranstaltning af Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring.

Selskabet har i 1881 udgivet Aarsskrift for 1880 indeholdende:

1. Zoologisk Literatur i Norge i 1879 og 1880 ved Robert Collett.
2. Bidrag til Kundskab om Throndhjems Lavvegetation af Overlæge C. Kindt.
3. Throndhjems Omegns Fugle af V. Storm.
4. Bidrag til Kundskab om Throndhjemsfjordens Fauna af V. Storm. III.
5. Direktionens Aarsberetning for 1880, ialt henved 7 Ark.

Bibliotheket har ligesom tidligere været aabent til Udlaan Ugens 5 første Søgnedage fra Kl. 12—2 samtidig med Læseværelset. Udlaansdagenes Antal har været 191, i hvilke der er skeet 940 Udlaan, omfattende ca. 1550 Bind og Hefter. Laantagernes Antal har været 211. Til det herværende Athenæum har ligesom tidligere været udlaant endel Tidsskrifter til Udlæggelse i sammes Læseværelse. Til Gjengjæld modtager undertiden Bibliotheket Bøger som Gaver fra Athenæet. Bibliotheket er i Aarets Løb forøget med 352 Verker, deri indbefattet Tidsskrifter og Fortsættelser. De enkelte Bind og Hefter udgjøre ca. 830. Tilvæksten har efter Fag været omtrent følgende:

MARINE BIOLOGICAL LABORATORY WOODS HOLE LIBRARY

Theologi 31 Verker, 42 Bind, Lovkyndighed 6—13, Medicin 14—33, Filosofi 2—2, Pædagogik 10—68, Mathematik 14—44, Naturhistorie 56—110, Fysik og Chemi 18—36, Økonomi 18—25, Sprogvidenskab 11—14, Underholdende Læsning 8—8, historiske Videnskaber 85—211, Literærhistorie 12—44. Lærde Selskabers Skrifter 59—162, Skrifter af blandet Indhold 14—24. Af disse Skrifter ere ca. 100 indkomne ved Kjøb, Resten som Gave. Manuskriptsamlingen er forøget med et enkelt Pergamentbrev, Gave fra Hr. Handelsmand H. T. Gram. En Katalog over Bibliothekets Tilvækst i Aarene 1871—80 er i Aarets Løb udkommen.

Oldsagsamlingen har i 1881 havt en Tilvækst af 176 Nr. (Katalognr. 2533—2708). Heraf kommer 17 Nr. paa Stenalderen, foruden 3 mindre sikkert bestemmelige og 2 udenlandske, 5 i 1 Fund paa Broncealderen, foruden 1 udenlandsk Stykke; paa den ældre Jernalder 27 Nr. i 8 Fund, paa yngre Jernalder 54 Nr. i 39 Fund, paa den kristelige Middelalder 25 Nr., fra Tiden efter Reformationen eller ikke sikkert bestemmelige ere 42 Nr. for største Delen indkomne ved Gaver. Fortegnelse over de til Samlingen skjenkede Gaver er som sedvanlig offentliggjort i de nordenfjeldske Aviser. Inventariet er blevet forøget med et større Montre, hvorved en bedre Opstilling af Sager fra nyere Tid er bleven mulig. I et Par andre Afdelinger er ogsaa Rummet nu saa optaget, at en Tilvækst af nogle større Fund strax vil kræve Anskaffelse af forøget Inventarium. Forøvrigt henvises til Samlingsbestyrerens i Aarsskriftet indtagne Afhandling.

Den zoologiske Samlings Tilvækst har dels ved Gaver, dels ved Kjøb og Bytte i det hele været større end i de foregaaende Aar. Pattedyrsamlingen er forøget med 18 Expl., hvoriblandt en Elgoxe og en Jerv, hvilken sidste er skudt i Byens Omegn; denne Afdeling af Samlingen tæller nu 98 Expl., hvoraf 25 udenlandske. Den største Forøgelse bestaar i den af Hr. Handelsmand H. T. Gram anlagte og af ham skjenkede Samling af 250, hovedsagelig indenlandske Fugle og 600 Specimina af Fugleæg. Forøvrigt er i Aarets Løb udstoppet 18 Expl. af Fugle, hvoriblandt Konservatoren nævner som ikke optagne i den af ham i Aars-

skriftet for 1880 givne Oversigt over „Throndhjems Omegns Fugle“ *Anser brachyrhynchus,* hvoraf flere Expl. bleve skudte i Byens Omegn sidste Høst, *Loxia pytiopsfuscus* og *Totanus fuscus.*

Antallet af de i Egnen fundne Arter udgjør nu efter Konservatorens Opgave 180, idet en af de i Oversigten nævnte (*Charadrius minor*) indtil videre maa udgaa, som beroende paa en usikker Opgift. Antallet af de i Samlingen opbevarede Expl. af indenlandske Arter beløber sig, Doubletter fraregnede, til 660; hertil kommer 110 udenlandske. Samlingen af Reptilier og Batrachier er forøget med 15 udenlandske Expl. og denne Afdeling indeholder nu 100 Specimina, hvoraf 82 udenlandske. Af Fiske kan, foruden de ovenfor ved Redegjørelsen for Udbyttet af Konservators Reiseundersøgelser omtalte, nævnes et stort Expl. af *Trachypterus arcticus.* nedsendt fra Hammerfest, hvor det var strandet i Februar 1880, et usedvanlig stort Expl. af *Alosa vulgaris,* nedsendt fra Namsos, men forhen ikke fundet nordligere end ved Throndhjem, fremdeles et stort og smukt Expl. af *Acipenser sturio,* fanget ved Frosta i Juli 1881, samt flere Expl. af *Raja nidrosiensis,* nogle tilfældige Varieteter af *Plevronectes platessa* o. s. v. Antallet af de i Samlingen opbevarede Specimina af Fiske, dels udstoppede, dels paa Spiritus, beløber sig til 314, af disse er 54 udenlandske.

Adskillige zootomiske Præparater ere leilighedsvis forfærdigede, og denne Afdeling af Samlingen udgjør nu 170 Nr., hvoraf henved Halvdelen er erhvervet i det sidste Aar.

Begge de forannævnte Samlinger have som tidligere regelmæssigt været aabne for Publikum 3 Timer ugl. og stadig havt et talrigt Besøg.

Selskabets Mineralsamling har i afvigte Aar erholdt en betydelig og verdifuld Tilvækst, idet Arvingerne i Boet efter afdøde Overtoldbetjent i Kragerø H. J. Veibye ifølge Afdødes derom udtalte Ønske have skjenket Selskabet en større Samling Mineraler, der var tilveiebragt af hans i 1865 afdøde Søn Mineralogen Paul Veibye. Samlingen omfatter foruden en Del udenlandske Mineralier Serier af delvis sjeldnere Mineralier fra norske Fore-

komster i tildels smukke Haandstykker. Fra Distriktsingeniøren ved Merakerbanens Anlæg er som Gave indkommet en Række Bergartsprøver fra Snittene langs Jernbanelinjen fra Throndhjem til Rigsgrænsen. Ligeledes har Samlingen fra dens Bestyrer modtaget en betydelig Samling Bergarter, ialt 298 Nr. Iøvrigt er fra forskjellige Personer indkommet endel Gaver af større eller mindre Verdi. Samlingen har staaet aaben til samme Tider, som de ovennævnte Samlinger.

Mynt- og Medaillesamlingen er i 1881 forøget med 32 Medailler (3 af Guld, 19 af Sølv, 10 af andre Metaller) 383 Mynter (3 af Guld, 206 af Sølv, Resten af andre Metaller,) 10 Jettons og 18 Pengesedler, — ialt 443 Nr. Den hele Samling tæller nu 8865 Nr. Efter Forestilling af Samlingsbestyreren besluttede Direktionen under 11te September, at endel Expl. af Selskabets Beholdniug af dets Prismedailler skulde overlades Myntkabinettet for i Tilfælde at anvendes som Byttemidler. Ved Bytte med Doubletter af tilsvarende Verdi har Samlingen fra Universitetets Myntkabinet erhvervet et Udvalg af 52 Doubletter af det saakaldte Græslifund til Verdi Kr. 350. Indkjøbt er 4 Medailler og 16 Mynter, Resten er indkommet som Gave. Fra Bergens Museum har Samlingen modtaget en stor Broncemedaille fra den internationale Fiskeriudstilling i Bergen 1865. Fortegnelse over de modtagne Gaver har været indrykket i Byens Aviser. I den i Slutningen af 1880 anskaffede nye Montre er nu fremlagt endel antike (romerske) Sølv- og Broncemynter. Samlingen har været aaben for Publikum hver Onsdag Middag.

Foruden ved de ovenfor under vedkommende Samlinger nævnte betydelige Gaver til Selskabet, har man i det forløbne Aar ogsaa paa anden Maade modtaget Vidnesbyrd om, at dets Bestræbelser har erhvervet sig Anerkjendelse og omfattes med Interesse. Saaledes have tvende af Selskabets Medlemmer meddelt Direktionen, at de have indsat Selskabet til Arving af en Del af sin Formue. Hr. Justitssekretær E. O. Ertzaas har nemlig oversendt Selskabet sit den 19de August 1881 daterede Testamente, hvoraf sees, at han under nærmere angivne Betingelser efter sin Død overdrager Selskabet sin Bogsamling, rede Penge

og udestaaende Fordringer, hvis Beløb nærmest ønskes anvendt til Indkjøb af juridiske Bøger, indenlandske som udenlandske. Og Hr. Bergmester I. Winsnæs har skjenket Selskabet en Kapital af Kr. 16,000 mod at der deraf svares 5 pCt. Rente, saalænge han eller hans Hustru lever. Det er Selskabets Agt af denne Gave at oprette et Legat under Navn af Bergmester Winsnæs og Hustrues Legat, hvis Renter efter Giverens Ønske væsentlig skulle anvendes til Undersøgelse af Bergforekomster i det nordenfjeldske Norge.

Da Selskabets Budget fremdeles er saa spændt, at der paa næsten alle Felter af dets Virksomhed har været stillet velbegrundede Krav, som man ikke har seet sig istand til at imødekomme, har det fremstillet sig som en bydende Pligt for Direktionen at søge Udveie til at forøge Selskabets Virkemidler. Som et Forsøg i denne Retning, og idet man tillige troede derved at befordre Selskabets almindelige Øiemed, blev der allerede i Slutningen af 1880 inden Direktionen bragt paa Bane at søge afholdt en Række populære Foredrag, hvorved man vilde fremme Dannelsen af et Fond, hvis Renter kunde anveudes i Selskabets Øiemed. Der blev saaledes udstedt en Indbydelse til flere af Selskabets Medlemmer om at tegne sig til Afholdelse af saadanne Foredrag. Indbydelsen blev mødt med Beredvillighed, og i det forløbne Aar er ialt 11 Foredrag blevne afholdte til Indtægt for Selskabet, nemlig af undertegnede Vicepræses 5 over den nye Vexellov, af medundertegnede Adjunkt Rygh 2 om Navneskikke og særlig om Brugen af Tilnavne i Norge og paa Island i Fortiden, af Hr. Dr. Bøckman 2 om Luften i hygienisk Henseende og af Hr. Korpslæge Smith 2 om Menneskehedens Enhed og Oprindelse. Nettoudbyttet af disse Foredrag har ialt udgjort Kr. 415.14, hvilket Beløb i Generalforsamling den 30te Septbr. besluttedes opført i Selskabets Regnskab under Navn af Fondet af 1881, hvorhos Midlerne, saasnart en tilstrækkelig Sum foreligger, skal gjøres frugtbringende mod Pant i fast Eiendom og de aarlige Renter tages til Indtægt for Selskabet.

I Slutningen af forrige Aar indgik Direktionen, dertil opfordret af flere af Selskabets Medlemmer, med et underdanigst

Andragende til Deres Majestæt om, at naadigst Proposition maatte blive fremsat for det nu forsamlede Storthing om en Forøgelse af Statskassens Bidrag til Selskabet med Kr. 4000. Samtidig indsendte man til Throndhjems Kommunebestyrelse et lignende Andragende om et aarligt Bidrag af Bykassen, stort Kr. 2000. Sidstnævnte Andragende blev under 2den Marts s. A. indvilget, saaledes at Beløbet udbetales fra 1ste Juli d. A. indtil videre.

Da Direktionens Opmærksomhed var henledet paa, at Gravstederne for Peder Aas og Hustru, der afgik ved Døden henholdsvis i 1842 og 1849, og som have skjenket Selskabet et betydelig Legat, henlaa uden Tilsyn og Pleie, har man troet at opfylde en Pietetspligt, idet man har bygslet Gravstederne for Selskabets Regning og ladet dem indhegne med et passende Gitter.

Ifølge Selskabets Statuter afholdtes den 30te September Generalforsamling til Valg paa tvende Medlemmer af Direktionen istedetfor Skoledirektør Bonnevie og Adjunkt Rygh, hvis Funktionstid var udløben. Valget havde det Udfald, at de udtrædende gjenvalgtes. I samme Generalforsamling valgtes til Revisorer af Regnskabet for 1881 D'hrr. Adjunkt Schultz og Kaptein Sejersted. Af Direktionens ordinære Medlemmer ere Præses og Skoledirektør Bonnevie for Tiden fraværende som Medlemmer af det nu forsamlede Storthing, hvorfor denne Beretning medundertegnes af de i deres Sted indvalgte midlertidige Medlemmer af Direktionen Direktør A. Schøyen og Apotheker J. Bruun.

Selskabets Formue ved Udgangen af 1881 udgjorde:

Hammers Legat i Panteobligationer	Kr.	75,138.00
Paulsens do. i do.	-	17,809.00
do. do. i Statsobligationer	-	7,420.00
Aas's & Hustrues do. i Panteobligationer . . .	-	12,000.00
Hammers Legats Rentefond i Sparebanken og Afsætning for 1881	-	909.24
Paulsens Legats Rentefond i Sparebanken og Afsætning for 1881	-	712.18
Fondet af 1881	-	429.84
	Kr.	114,418.26

Aarets vigtigste Indtægter og Udgifter vare følgende:

Indtægt:

Hs. Maj. Kongens Bidrag	Kr.	400.00
Statskassens Bidrag	-	4000.00
Throndhjems Sparebanks do.	-	1,888.00
Kontingent af 158 Medlemmer	-	632.00
Renter af Selskabets Obligationer	-	5,551.86
Udbytte af den Hjelmstj.-Rosencroneske Stiftelse	-	1,379.87
Forpagtningsafgift af Selskabets Tomt	-	119.20
Indkommet ved Salg af Selskabets Skrifter	-	8.08
Diverse Indtægter	-	60.10
Refusion	-	5.00
Samlingernes Beholdninger fra 1880	-	246.71
	Kr.	14,290.82

Udgift:

Lønninger	Kr.	4,480.00
Bibliotheket	-	1,873.64
Den zoologiske Samling	-	1,362.65
Oldsagsamlingen	-	186.90
Oldsagsamlingens Bibliothek	-	144.30
Mineralsamlingen	-	158.49
Myntsamlingen	-	108.80
Stipendier	-	800.00
Udgivelse af Skrifter	-	591.01
Renter tillagte Kapitalerne	-	1,450.74
Afdrag og Renter	-	1,706.03
Skatter og Grundafgifter	-	682.07
Lys, Brænde og Renholdelse	-	399.91
Arbeide ved Bygningen og Anskaffelse af Inventarium	-	280.34
Tilfældige Udgifter	-	477.16
	Kr.	14,702.04

Idet Selskabet ved sin undertegnede Direktion aflægger denne Beretning, beder det sig i Underdanighed bevaret i Deres Majestæts Bevaagenhed.

Throndhjem i Direktionen for det Kongelige norske Videnskabers Selskab. April 1882.

Essendrop, Præses. **K. L. Bugge,** Vicepræses. **I. A. Bonnevie.**

K. Rygh. **H. H. Petersen.**

I. Richter.

MBL WHOI Library - Serials
5 WHSE 04077